

Tū'un é vā'a iña Xuva ko e xntée na'a San Mateu

*Tatá vi'i Jesucristu
(Lc. 3:23-38)*

¹ Xu'u é Mateú u ne, i'a kaka'án u iña táta vi'i Jesucristu, i'xá ika Dāvii, i'xá ika Ābraan.

² Xíō i'xá Ābraan é nani Īsaa; xíō i'xá Isaa é nani Jācoo; xíō i'xá Jacoo é nani Jūdaa; xíō ení ña di. ³ Xíō i'xá Judaa é nanī Fare ní Zara (dī'i ñā ne, Tamaa nani ña); xíō i'xá Fare é nani Ēruun; xíō i'xá Ēruun é nani Āraan; ⁴ xíō i'xá Araan é nani Aminādaa; xíō i'xá Aminadaa é nani Nāsuun; xíō i'xá Nasuun é nani Sālmun; ⁵ xíō i'xá Salmun é nanī Boó (dī'i ñā né, Raa nani ña); xíō i'xá Boo é nani Ōbeé (dī'i ñā né, Ruu nani ña); xíō i'xá Obee é nani Isāii; ⁶ xíō i'xá Isāii é nani Dāvii, ña e kúvi rei. Ēni vi'i rei Davíi san ni ñadī'i kíi, ñadī'í Uriá, ne, xíō i'xá ña é nani Salāmun.

⁷ Xíō i'xá Salāmun é nani Robōaan; xíō i'xá Roboan é nani Ābia; xíō i'xá Abia é nanī Asa; ⁸ xíō i'xá Asa é nani Josāfaa; xíō i'xá Josafaa é nani Jōraan; xíō i'xá Joraan é nani Ūzia; ⁹ xíō i'xá Uzia é nani Jōtaan; xíō i'xá Jotaan é nani Ācaa; xíō i'xá Acaa é nani Ezēquia; ¹⁰ xíō i'xá Ezequia é nani Manāsee; xíō i'xá Manasee é nani Āmun; xíō i'xá Amun é nani Jōsia; ¹¹ xíō ūun i'xá Josia é nani Jecōniá ne, xíō ení ña di. Ntoo ña ntuvi dá xee ñá'a, ña ñuú Babiloniá san ne, kue'en ní'i ña ña Israeé san ñuú ña kán é nantō'o ña ña.

12 Dā rkontûvi xîō i'xá Jeconia é nani Salātíee; xîō i'xá Salatíee é nani Zorobābee; 13 xîō i'xá Zorobābee é nani Abīuu; xîō i'xá Abiuu é nani Eliāquiin; xîō i'xá Eliaquiin é nani Āsoo; 14 xîō i'xá Asoo é nani Sādo; xîō i'xá Sadoo é nani Āquiin; xîō i'xá Aquiin é nani Eliuu; 15 xîō i'xá Eliuu é nani Lāzaa; xîō i'xá Lazaa é nani Mātaan; xîō i'xá Mataan é nani Jāco; 16 xîō i'xá Jacoo é nani Jōséé, ðivi x̄h Maríā. Maríā sán ne, ði'i Jēsuú, ðivi ñā é kākā'an o é Cristu, ñā é taxnuu Xuva kō.

17 Xîō ūxkimi úvata ñā nté Abraan un tsi nté Davii. Xîō tuku uxkimi úvata ñā nté Davii un tsi da nté kue'en ni'i ñā ñā Israeé san ñuu Babiloniá ne, xîō tuku uxkimi úvata ñā un tsi da nté ntūvi e káku Cristú san.

Dā káku Jesucristu
(Lc. 2:1-7)

18 Dukuan ō kúvi da káku Jesucristu: Maríā, ði'i Jēsuú ne, e xé'e ñā xu'u ñā e tánta'a ñā ni Jōséé ne, ntá tsi ði'na dá kuntoo ni'i tā'an ñā ne, kūtuni ñā tsí ñu'u i'xá ñā kuenta iña Espíritū Sántū san. 19 Dōo va'á ñā'a x̄h ñā Joséé san. Ñā ni ntío ñā é kākā'an kīni ñā'a san iña Maríā. Dukuān né, dē kuení ñā é ðiin ðiin tsi naxtuvī mii ñā ñā. 20 Ntá tsi da ñi kadē kuení ñā ne, xéé ūun ánje Xuva kō ñuu éni kán, kaka'an ñā:

—Jōsee, i'xá ika Dāvii, ñá ku u'vī o é nāki'in Maríā é kuvi ñā ñad̄'i o, tsí i'xa é nakāku ñā ne, ñu'u kuenta iña Espíritū Sántū san. 21 Nakāku ñā uun i'xa tií ne, xntēén ðivī í é Jēsuu, tsí ðivi ñā é nakakū ñá ñā ñuú ñā, ñā é iō kuetsí i —ka'an ánje san.

22 Un nt'i s̄a'a kúvi vata koo é kūntaa é kākā'an ñā é ka'án naa Xuva ko:

23 Ku'un i'xá uun ñadĩ'i kuétsi, ña é vāta kiní ñatĩi ne,

nakāku ña uun i'xa tii é kunani ña Emānuee, ka'an ña. Emanueé ne, kani tú'un: Xuva kō nuu mé'ñu ña kō.

24 Dā ntóto Joseé ne, dē ntaa ñá vatā ó kaka'an ánje Xuva kō san. Nāki'i ñá ñadĩ'i ña, 25 ntá tsi ña ni kántoo ni'i tā'an ña da nté ita ntí'xin ntuvi e káku i'xá ña. Xntee ñá divi í é Jēsuu.

2

Dā ixkoto ní'ni ña e dóo ki'in inī í san Jesuu

1 Káku Jesuu ñuú Beleen ntuvi dá inúu rei Heróde ñuú tsikan. Kidāá né, ēka ña e dóo ki'in inī í san ñuú e dóo ikā ne, xée ña ñuú Jerusaleen. 2 Ntátsixe'e ñā:

—¿Mí'i ntu tūví rei iña ñá Israee, ña é dā ve káku san? Iní nti kímī e kéne e tá'xi kuenta iña ñá nte ñuú nti kán. Dukuān é vē'xí nti é kunūu inī nti ña —ka'an ña.

3 Dā téku rei Heródē sán ne, dōo dé kuení ña, ni ūn ntií ntií ña ñuú Jerusaleen. 4 Kāna ña un ntií ntií tó'ō dutú san nī mastrú lei san, tsixe'e ña ñā:

—¿Mí'i ntu káku ñá nanī Cristu, ña táxnuu Xuva kō? —ka'an ña.

5 Ntáka'an ñá ni ñā:

—Ñuú Beleen é kāduku ntée ñuú Judea, tsí kuan ō ka'an ñá ka'án naa Xuva ko kídaá:

6 Divin, ñuú Beleen é tūvín ñuú Judaa,

ka'nun vata ntáa é un ntií ntií ñuú na'nu mí ntoo ña ntádē kú've ñuú Judaa.

Ntá tsi dií dií ka kuiko ñu'u ñā'a o,

tsí nte ñúu o kan vē'xí uun ña'a,

ñā kada kú've iña ñā'a ko, ñā Israee san.

Kuan ō ka'an ña —ka'an ñā'a san.

⁷ Kidáā né, kāna xu'u Heródē ña dóo ki'in inī í san, tsixe'e ña ñā nee ntúvi nti'xe é kii díto kímī san. ⁸ Kidáā né, taxnūu ña ña ñuú Beleén san, kaka'an ña:

—Kue'ēn ntó, nantuku vā'á nto i'xá san. Te nāni'i nto í ne, taxnūu nto tú'ūn vata koo é kikunúu ini kó i di —ka'an ña.

⁹ Dā téku ña é kāka'án reí san ne, kué'ēn ká ña. Iní ña tsí divī kímī e ini ña ñuú ña kán né, odo nūu nuu ña, kué'ēn da nté xee mí tuví i'xá san. ¹⁰ Dā ini ña kímī sán ne, ñā tē nté kaa diní ña. ¹¹ Dá kūkí'vi ña má vi'i kán né, iní ña i'xá san ni di'i i Mārīá ne, ínchiti ñā mí tuví ne, ínūu iní ña i. Nākaán ña etun ñá ne, xé'e ña i'xá san doméni e kúvi oro, ni kūtú, nī cho'o vîdin e dóo nuu á'vi. ¹² Kidáā ne, xé'e Xuva ko ūun xénī é kāka'an é ña ku ntiko koó ña mí tuví Heródē. Dukuān ne, tuku itsi kunú'u ña.

Dá kué'en Jéssu ñuú Egító

¹³ Dā kunú'u ña ne, iní Josee ánje Xuva kō ñuu éni kán. Ka'an ánje san:

—Nakuntítsin, ki'in i'xá san ni di'i í né, kue'en náne'en ñuú Egító. Ikan kuntōo nto da nté kā'án u ni ō. Tsí ki'xi rej Heródē é nantuku ña i'xá san é ka'nī ñā i —ka'an ña.

¹⁴ Nákuntítsí ña ne, kí'i ña i'xá san ni di'i í, kue'en ní'i ña ña ñuú Egító, kuān te niñu. ¹⁵ Ikān tsi kantóo ña dā nté xi'i Heródē san. Sá'ā kúvi vata koo é kūntaa é kāka'an ñá'a, ña é ka'án naa Xuva ko nte kídaā: “Nté ñuu Egító nákaná u i'xá ko”, ka'an ña.

Dā táxnuu Heródē é kūví nti'i i'xa tii san

¹⁶ Dā kútuni Heródē tsí ña ni de ntāa ña dóo ki'in inī í san ne, kūdiin kué'en ña. Taxnūu ña sntadun é ka'nī ñā un ntí ntí i'xa tii é ntoo ñuú Beleén, ni ñūu é ntoo etsin ikān, i'xa é íó uvi kuia í, ō é dií ka kuetsī, vata ō ita ntí'xin ntuvi é ka'an ña dóo ki'in

inī í san. ¹⁷ Kidáā né, kūntaá vata ō ka'an ña é ka'án naa Xuva ko nte éma tsi, ñá nani Jerēmia:

¹⁸ Dító un tsi nte ñuú Ramaa ntákachu'u ntáa ña, ntaéku ña.

Un ntíí ntíí ñadī'í Israeé ne, ntaéku nteé ña i'xá ña.

Ña ni ntío ña ntuka'nu iní ña,

tsí é xi'i ntí'í i'xá ña,

ka'an ña.

¹⁹ Ntá tsi dā xi'i Heródē ne, kēni Josee é xee uun ánje Xuva kō, kaka'an ña:

²⁰ —Nakuntítsin, ki'in i'xá san ni dī'í í, kunú'u nto ñuú Israeé, tsí e xí'i ña é ncho ka'ní i'xá san —ka'an ña.

²¹ Náakuntítsí ña ne, kī'i ña i'xá san ni dī'í í ne, dá kunú'u ña ñuú Israeé. ²² Ntá tsi dā téku ña é diví tsi i'xá Heródē, ñá nani Arquēlau, nakunúu ña naa ñá ne, ú'vī ña é ntiko koō ña. Kūtuni ña ñuu éni kán ne, da díta ña itsi ñuú Galilea. ²³ Kué'en ña, kūkuntóo ña ñuu é nani Nazāree. Dukuan ō kúntaa é kākā'an ña é ka'án naa Xuva ko kídaā: “Ka'an ñá'a san tsí nazarenu ña”, ka'an ña.

3

Dá kākā'an ntódo Juaan Bautista ñuu itsí kán

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Ntuvi tsikán ne, xée Juaan Baütista ñuu itsi é nani Júdeá, kaka'an ntódo ña, ² kaka'an ña:

—jNativí iní nto, tsí e xée ētsin ntuvi é ki'xi Xuva ko, kixkadā kú'vē ña! —ka'an ña.

³ Ña é ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Isāiá ne, kaka'an ñá iñá Juaán san dá kākā'an ña:

Dító tatsin úun ña'a, ña e dóo ntii kākā'an ñuu itsí kán:

“Nakōo tú'vē ntó itsi Xuva kō;

Ntantaa ntó itsi ña”, ka'an ña,

ka'an Ísaiá san.

⁴ Ínūú Juaán san doo e kúvi idi kameu. Ñií í'xi ña ne, ñií kúvi di. Skuntí ini é'xi ña ne, ini xil'i ñá ntudin ñuñu. ⁵ Un ntíí ntíí ña'a, ña ntoo ñuú Jerusaleén ni ñuú Judeá, ni un ntíí ntíí ñuu é ntoo etsin nú ntute ka'nu é nani Jōrdaán ne, kué'en ñā mí nuu Juaán san. ⁶ Natīvi iní ña kuétsi ñā ne, da ítsi ntute ña nta'a Juaán san nú ntute ka'nu san.

⁷ Ntá tsi dā ini Juaán san tsí tītín ña fariseú san nī ña saduceú san xée ñā é kūtsi ntute ña ne, kaka'an ñā ni ñā:

—iNtō'o é tatá koo kúvi nto! ¿Xoó ntu kaka'an í ni ntō é kūnu nto é ña ní'i nto é nto'o nto nta'a Xuva kō? ⁸ Vii nto é vā'á vata koo e díto é natīvi iní nti'xe nto. ⁹ Nā ku ka'ān nto: “Ntí'í ne, Abraan úva ikā ntí”, é kuān o ntáka'an nto. Tsí kaka'án u ni ntō tsí kuví vií Xuva kō é ntāda ña xuú san i'xá Abraán, tē dí ntio ña. ¹⁰ É iō tu've kaá ntee é nakūn ña utun san. Da nēé ka utun é ña ta'xi kití va'á ne, nakūn ña ne, dá ka'mi ña. ¹¹ Xu'ú ne, ntute kadá'vi ú nto dá kanakutsi ntute ú nto é natīvi iní nto kuétsi ntō, ntá tsi ña é dā vé vé'xi ne, dií ka ka'nu ña é xu'u. Ntē ña vá'a u é kuidō ú nti'xen ñā. Divi ñā ne, Espiritū Sántū san ni ñu'u dá'vi ña nto. ¹² Ní'i nta'a ña ütun é kākani ña kití trigú ne, dá nākaxnúu ña é vā'á ne, dá nātsu'un vá'a ña. Ntá tsi e ña kaidiá'vi ne, ka'mi ña me'ñú ñu'u é ña kantá'va —ka'án Juaán san.

Dā ítsi ntute Jesuu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ Kidáā ne, vé'xi Jēsuu nte ñuú Galileá, ne, xée ñā nú ntute ka'nu Jōrdaán san, mí nuu Juaán san, vata koo é kūtsi ntute ña nta'a Juaán san. ¹⁴ Ña ni ntío Juaán san é nakūtsi ntute ña ña, ne, kaka'an ña:

—Xu'u é kantio ko é ðivi nto nakūtsi ntute nto ko. ¿Vá kūvi ntu é xu'ú nakūtsi ntute ú nto? —ka'an ña.

¹⁵ Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Kuan tsī koo, tsi é vā'á ō é kāda ntaa o é un nti'í é kā'an Xúva kō —ka'an ña.

Kidáā ne, kaka'án Juaán san tsí vií ña. ¹⁶ Dā kúvi ítsi ntute Jesuú ne, ntii ña diñi ntute kán ne, ura dú'va tsi i nákaan e dukún kan ne, íni ña Espíritu Xuva kō, é ínu ña vata kaa paloma, kátavi ntódo ña ña. ¹⁷ Kaka'an tátsin nte e dukún kán:

—Sá'ā é I'xa mii kó e dóo kakuinimá ko. Dōo diní ko ni ñā —ka'an tátsín san.

4

Dā íto nteé tó'ō e ña vā'ā san Jéssu

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Kidáā ne, íntēka Espíritū Sántū san Jéssu ñuu itsí kán é kōto nteé tó'ō e ña vā'ā san ñá te kō'xó nteē ña.

² Úvi ðikó ntuvi, úvi ðikó niñu ña ni e'xí ña ne, kidáā né, kákin ña. ³ Kidáā ne, xéē tó'ō e ña vā'ā san ne, kaka'an ni ña:

—Tē nuu é ntaā i é I'xa Xuva ko kúvin ne, ká'an ni xūú san na ntūví tañú'ū —ka'an.

⁴ Ntá tsi kaka'an Jéssu:

—É ūve na'a kaka'an Tú'un Xuva kō: “Ñá te da mii tsī tañú'u kántio ña'a é nī'i ña ntuvi iña ña, tsí un ntí ntí tú'un é kaka'an Xúva kō.” Kuān ó uve na'a —ka'an ña.

⁵ Kidáā ne, kue'en ní'i tó'ō e ña vā'ā san ña ñuú Jerusaleen, mí tuvi xúkun Xuva kō. Xntitsí ña mí'i e díi ka dükun rki úkūn sán ne, ⁶ kaka'an ni ña:

—Tē nuu é ntaā i é I'xa Xuva ko kúvin ne, nakō'xon kúñu ō, tsí uve na'a kaka'an Tú'un Xuva kō:

Taxnūu ña ánje ñā é kuēnta víi ña o.
Kurkāa ña o vata koo é ña náki'ín xuu.
Kuān ó uve na'a —ka'an.

⁷ Kaka'an Jésuu ni i:

—Tsí uve na'a xtúku kaka'an Tú'un Xuva kō: “Ñá ku koto ntēen Tó'o o, Xuva ō.” Kuān ó uve na'a —ka'an ña.

⁸ Kuē'en ní'i xtúku tó'ō e ña vá'ā san ña. Kúxēe ña uun xuku mi dóo dūkún ne, náñē'e ña un ntíí ntíí ñuu é ío ñuxiví sa. Ñá tē nté kaa vá'ā o. ⁹ Kaka'an tó'ō e ña vá'ā san ni ña;

—Te nākunchítin nūú ko, te kunuu inī ó ko ne, ta'xi u é kadā kú'ven un ntíí ntíí ñuú san —ka'an.

¹⁰ Kidáā ne, kaka'an Jésuu ni i:

—Kūnun, tó'ō e ña vá'ā, tsí uve na'a kaka'an Tú'un Xuva kō: “Da mii tsí Xuva kō é kunuu inī ó ña, da mii tsi tsiñu ña é vīin.” Kuān ó uve na'a —ka'an ña.

¹¹ Kidáā né, xtūvi mii tó'ō e ña vá'ā san ña ne, xéé ánje Xuva kō é víi ñá ña kuenta.

Dā éni ntū'u Jēsuu dé tsiñu ña ñuú Galilea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Dā téku Jesuu tsí nuu kutū Juaán ne, kué'en ña ñuú Galilea. ¹³ Ntāka ña ñuú Nazaree é tuvi ñuú Galileá ne, kué'en ñā é kutuvī ñá ñuú Capernau, é tuví diñi míni ka'nu san, etsin nú rāxa Zabúluun ni nú rāxa Néftalii. ¹⁴ Dukuan ō kúntaa é kākā'an ñá ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Isāia:

¹⁵ Ñuú Zabuluún ni ñuú Neftalíi ne, ñuu é ntoo etsin diñi míni ka'nu kán, uun xo diñi ntute ka'nu Jordaán san, ñuú Galilea, mí ntoo ña'a, ña é ña te ña Israeé san.

¹⁶ Ña'a, ña ntoo ikan mí nēé ni kuētsí i ne, iní ña ñu'u é kāxi'í nuu ka'nu. Ña'a, ña ntoo ní ntatí dóxi'í ne,

xi'í nuu ka'nu mí ntoo ña.

Kuan ō ka'an Isáia.

¹⁷ Nté ntúvi tsikan éni ntu'u Jēsuu kaka'an ntódo ña:

—Nativi iní nto, tsí dokó sa xee ntúvi é kixkadā kû've Xuva kō —ka'an ña.

Kāna Jesuu kámi ñá'a, ña ntátin tsákā

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Dā íka Jesuu úun xo diñi míni Galileá san ne, iní ña Simuun, ña é kāká'an ña é Pedrú, ni ení ñá, Andree. Ntánakuítá nuu ñá xunu ña nú ntute kán, tsí ntátin ña tsákā. ¹⁹ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kuntikin ntó ko ne, ta'xi ú nto tsiñu é kāna nto ña'a é kuntikin ñá ko —ka'an ña.

²⁰ Ura tsí i xtúvī mii ña xunu ñá ne, íntikin ñá ña.

²¹ Kué'ēn ká ña, ne, iní ña uvi ñá'á ka ña'a, ñá nani Sāntiau ni ení ña Juaan. Ntuvi ña é i'xá Zebedeu ña. Ní'u ña tun ntóo ni uva ñā, ntántavá'a ña xunu ña mí ntátsin. Kāna Jesuu ñá ne, ²² ura tsí i xtúvī mii ña tún ntóo ña ni uva ñā ne, íntikin ñá ña.

Ñá te da dī ña'á nakua'a Jēsuu

(Lc. 6:17-19)

²³ Íka Jesuu kaní ñūú Galilea, nakuā'a ña ña'a san má ūkún ña Israee. Kaka'an ntódo ña tú'ūn va'á san kuenta iña i é kixkadā kû've Xuva kō, Kantavá'a ña un ntíí ntíí kui'i, un ntíí ntíí nuu i é kākuvī ña'a san. ²⁴ Kūtuni ñá'a iña ñá kaní ñūú Siria ne, ntēka ña un ntíí ntíí ña nchokuví san, ni ūn ntíí ntíí ña'a, ña e ntákuvī kui'i, o te ū'vi kúñu ñā, o te ñū'u e ña vá'ā nima ñá, o te kaxi'i míi ñā, o tē natín ña ne, ntavá'a ña ña, un ntíí ntíí ña. ²⁵ Ná te da dī ña'a intíkin ñá ña nté ñūú Galilea, nté ñūu é nani Ū'xi Níúú ne, nté Jerusāleen, nté Jūdea, nté ñūu é ntoo uun xo diñi ntute ka'nu é nani Jōrdaan.

5

Dá kakā'an ntódo Jesuu xúku kãn

¹ Dā íni Jesuu tsí ña te da díi ña'á san ne, kuxée ña dikí ukú san. Dā itúvi ña ne, xéé ña ntántĩkin ña mí tuví ña. ² Eni ntu'u ñā nakua'a ña ña, kaka'an ña:

*Xoo e dóo va'á ni ĩ
(Lc. 6:20-23)*

³ —Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é kūtuni i tsí ña kúvi vii ña te ña xntii Xuva ko ña, tsí ntáduku ntée ña mí kadē kú've Xuva kō.

⁴ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña nuu nta'xa nima í, tsi náxnuu ka'nu Xuva kō nima ña.

⁵ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é ña ntáde ka'nu, tsí kanii ñūxiví sa ni'i ña kídaā.

⁶ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é kanii nima í ncho kutú've i iña Xuva ko, tsí kué'e ña é kūtú've vá'a ña.

⁷ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é kantuntā'ví ini i ta'an i, tsí ntuntā'ví ini Xuva ko ñā di.

⁸ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é ntūntoo nima í, tsi kiní ña Xuva kō.

⁹ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é ntántukū é vā'á koo kúntoo ni tā'an i, tsí ka'an Xúva kō tsí divi ñā é i'xā ñā ña.

¹⁰ 'Nté kuān nte va'á ni ñā'a, ña é ntánto'o i tsí kuínti'xe ña Xuva kō, tsí ntáduku ntée ña mí kadē kú've Xuva kō.

¹¹ 'Nté kuān nte va'á ni ntō dá ntáka'an kīni ña'a san iña nto, dá ntádē xení ña ni ntō, dá ntáka'an ña dovete e ntáde nto é kīni kaa da ntáde nto é ntio ko.

¹² Kūntoo dīnī nto, ñā ku kúntoo nta'xa ntō, tsí ni'i ntó doméni é vā'á kue'en e dukún kãn, tsí kuān o dé xení ña'a san ni ñā ka'án naa Xuva ko, ña intóo kídaā di.

*Vata ntáa ñii ni ñū'u ntáa o ñūxiví a
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)*

13 'Dívi ntō ne, vata ntáa ñií ntáa nto ñuxiví a. Ntá tsi tē ña tuví ka díkō ñií san ne, ña kúvi ntūvá'a ka. Ñá vādá ka mí kaidiá'vi i. Kate ó ne, kaka nuu ña'a san.

14 'Vata ntáa ñū'u ntáa nto ñuxiví a. Tē uun ñuú tuví díki uku kán ne, ña kúvi kutūvi xu'u. 15 Ntē ña kañíi ña'a san kantílín vata koo é xnuu xu'ū ña má kidi. Tsí xkaa iko dukūn ña vata koo é nāxi'í nuu kanī má vi'i kán. 16 Vata ntáa ñū'u é kaxi'í nuu ntáa nto da ntáde ntō é vā'a. Kuan kōo vií nto é vā'á vata koo é na kīnī ña'a ne, na kā'an ñá tsi dóo ka'nu Xuva kō, ña tuví e dukún kán.

Dá kanakuā'a Jesuu ñá'a san iñá lei

17 'Ñá ku dē kuení nto te vé'xī ú é nakuítá u lei Muíseé san ni tū'un é kā'an ñá'a, ña é ka'án naa Xuva ko kídaā. Ñá te vēxnákuítá u leí san, tsí vé'xī ú é na kūntaa é kākā'an leí san. 18 Tsí nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí da nté ntí'i e dukún kán, da nté ntí'i ñuxiví sa ne, ñá kunāa nté uun letra, nté uun puntu leí san da nté kūntaa ntí'i. 19 Xoó ña'a, ña é ña káde kuenta leí san, kuān te díi ka lú'ntī né, kuān ó kanakuā'a ña tuku ña'a é kuān koo vií ña dí ne, ñá tē neé nuu á'vi ña mí kadē kú've Xuva kō. Ntá tsi xoó ña'a, ña é káde ntaá leí san ne, kuān ó kanakuā'a ña ña'a san é kuān koo vií ña dí ne, dōo ka'nu ña'a ña mí kadē kú've Xuva kō. 20 Kaka'án u ni ntō: ñá kí'in nto mí tuví Xuva ko tē ña díi díi ka vá'a koo vii nto é kā'an Xúva ko vatā ó ntáde ña fariseú san ni mastrú leí san.

Dá kakā'an Jesúsú nté koo vií ó dá kākudiin o (Lc. 12:57-59)

21 'Ini nto tsí kaka'an ñátā san kídaā: “Ñá ka'nī ntó ña'a, tsí xoo é ka'ní i ña'a ne, ní'i ña e dóo nto'o ña”, ka'an ña. 22 Ntá tsi xu'ú kaka'án u ni ntō né, tē xoó kudiin í ni tā'an i ne, ní'i ña é ntō'o ña. Xoo é

kāka'an i é kīni kaa iña ta'an i ne, kué'ē ña tsiñu i é ntō'o ña. Xoo é kāka'an i tsí tuntu tá'an i ne, kí'in ñā dō'vi kan.

²³ Tē kixtúvī ntó doméni nta'a Xúva kō nú nāa ñā kán ne, kidáa naka'an ntō é iō nuu i é kā'an ntée ta'an nto nto ne, ²⁴ xtuvī mii ntó doméní san nú nāá san ne, kue'ēn nto mí tuví ta'an nto. Di'na ntuvá'a nto ni tā'an nto ne, kidáa kué'é nto doméni nta'a Xúva kō.

²⁵ Te kí'in ni'i ta'an nto nto nta'a ña tsiñu i ne, ntuvá'a nto ni ña itsi kán, vata koo é ña tsi'i kuétsi ña nto nta'a ña tsiñu i san. Tsí ñi'vi ñā ne, ká'an ña nī mau kui nuu ne, xnuu kutu ña ntō. ²⁶ Tsí nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō tsí ña ntíi nto dā nte ntá'vi ntí'i nto diu'un é katāvi nto.

Dá kakā'an Jéssu dá kaito o tuku ñadĩ'i

²⁷ É ñi'ni nto tsí kaka'án lei Muísee: “Ñá ku kukīdi ni'i nto ñadĩ'i é ña te ñadĩ'i míi ntō”, ka'an. ²⁸ Ntá tsi xu'ú kaka'án u ni ntō: Tē xoó ña'a ntio ña é vii ña é kini kaa ni ñadĩ'i dá kaito ña ña ne, vata te kīdi ni'i ña ña, tsí edé kuení ña é vii ña é kīni kaa san ni ña.

²⁹ Te ntūxnúu kuā'a nto kade i é vii nto é kīni kaa ne, tavá nto, dá nakuitā nto. Díi kaa vá'ā ó te kūnaá ntuxnūú nto é kí'in ntó kanī kúñu ntō dō'vi kan.

³⁰ Te ntā'a kua'a nto kade i é vii nto é kīni kaa ne, ka'nté nto, dá nakuitā nto. Díi ka vá'ā o é kūnaá nta'a nto é kí'in ntó kanī kúñu ntō dō'vi kan.

Nté o kaka'an Jéssu é natsoo mii ta'an o

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ Kuān ó kaka'an ña intóo kídaā di: “Xoó ñatīi é naxtuvī mii ña ñadi'í ña ne, da mii é nakatsin ña tutú ña”, ka'an ña. ³² Ntá tsi xu'ú ne, kaka'án u ni ntō: Tē xoó ñatīi xtuvī mii ña ñadi'í ña ne, tē ña ni ide ñadi'í san é kini kaa ni tuku ñatīi ne, kaxé'e ñatīi san itsi é vii ñadi'í ña é kīni kaa. Tē xoó ña'a

natánta'a ni'i ña ñadř'í san ne, kade ña é kini kaa ni ñā di.

Dá kakā'an Jéssu é ña natekú o Xuva kō

³³ 'É tēkú nto di dá kakā'an ñátā san: “Tē xe'é nto xu'u nto ni Xuva kō né, da mii é kāda ntaa nto”, ka'an ña. ³⁴ Ntá tsi kaka'án u ni ntō, ñá ku dotō tsí kakuni'i nto da neé ka nuu i. Ñá ku dotō tsí kakuni'i ntō e dukún kán, tsi íkan kadē kú've Xuva kō. ³⁵ Ñá ku dotō tsí kakuni'i nto ñūxiví sa, tsí ñuxiví sa nteku nti'i di'in Xuva kō. Ñá ku dotō tsí kakuni'i nto ñūú Jerusaleen, tsí ikān ñuú Rei, ña e dóo ka'nu. ³⁶ Ñá ku dotō tsí kakuni'i nto dīki nto, tsi nté uun idi nto ña kuvi víi nto é ntukuí'xín, o ntuntēe. ³⁷ Dá ntáka'an ntó ne, da mii tsí é kā'an nto tsí kuvi ne, o ña kúvi. Tē nteku é kā'an ntó ne, kade nto é kanañ'e tó'ō e ña vá'ā san nto é vii nto.

*Dá kanañ'e Jéssu kō dá ñū'u iní ta'an kō
(Lc. 6:29-30)*

³⁸ 'É tēkú nto tsí kaka'án lei Muísee: “Tē xoó tavā i ntuxnúū ntó ne, tavá nto ntuxnúú ña di. Tē xoó tavā i nú'u ntō ne, tavá nto nú'u ñā di”, ka'an. ³⁹ Ntá tsi xu'ú ne, kaka'án u ni ntō tsí ña náā ntó nī ña kini ntáa san. Te kuē'é nuu ña vinuu ntó ne, kué'e ntō é na kuē'é nuu ña é uun sán di. ⁴⁰ Tē xoó kaki'ni nteé í nto é kuētsi e kué'e nto ña du'nu ntó ne, kué'e nto ña kutuun ntó di. ⁴¹ Tē kade ña'a é kuētsi kuido nto iña ñá uun sīin né, ikā ká kue'ēn ni'i nto íña ña. ⁴² Te da xōó ka ña'a kaikan ñá nto ne, kué'e ntō nee iña é kaikan ña. Ñá ku dēvíni nto tē xoó ña'a ncho naki'i nteé ña iña nto.

*Kuinima ntó ña kadē xení ni ntó
(Lc. 6:27-28, 32-36)*

⁴³ 'É tēkú nto tsí kaka'an ñá'a: “Kuinima ntó ta'an nto, ne, ña ku kuinima ntó ña kadē xení ni

ntō”, ka'an ña. ⁴⁴ Ntá tsi xu'ú kaka'án u ni ntō e kuinima ntó ña kadē xení ni ntō. Ka'an ntá'vī ntó iña ña é kainúu nti'u nto. ⁴⁵ Kidáā ne, kuvi nti'xe nto i'xá Xuva kō, ña tuví e dukún kán. Tsi kata'xi Xuva kō é dadii tsi kaxi'í nuu ngantií san mí ntoo ña'a, ña é vā'á, nī mí ntoo ña'a, ña é kīni ntáa san, ne, kataxnūu ña é dadii tsi o kakiiin daví san mí ntoo ña'a, ña é vā'á, nī mí ntoo ña'a, ña é kīni ntáa san di. ⁴⁶ Te da mii tsi kuinima ntó ña'a, ña é kakuinima í nto ne, ¿mí'i ntu nī'i nto é vā'á nta'a Xuva kō? Kuān ó de ña ntaído diu'ún san di. ⁴⁷ Te da mii tsi tā'an ntó ka'an ntó ni ñā ntiusí ne, ¿neé ntu é kā'an nto e dóo vá'ā ó kade nto? ¿Ñā ntu te kuán o de ña'ā, ña é ña ntákuinti'xe i Xuva kō di? ⁴⁸ Divi ntō ne, vií nto é vā'á ni ūn ntií ntií ña'a, vatā ó de Xuva kō, ña tuví e dukún kán.

6

Dá kanañ'e Jesúsú núu ī é vā'a

¹ 'Dá kāde nto nuu i é vā'á ne, ña kú de nto nūu ña'a da ti é kā'an ñá tsi dóo va'á ña'a nto. Tsi kidáā ne, ña tá'xi Xuva kō, ña tuví e dukún kán, doméni é kāduku ntée nto. ² Dukuān ne, dá kaxntii nto ña ntā'ví san ne, ñá ku ka'ān ntó ni ūn ntií ntií ña'a vatā ó de ña'a é rki xaa ña ntéku e ntáka'an ñá ni ñā'a má ūkún kán, mé'ñu itsi kán di. Kuān ó de ña vata koo é kā'an ñá'a san tsi dóo va'á ña'a ña. Nuú é ntaā i é káka'án u ni ntō, tsi é divi tsi tsikan doméni é nī'i ña. ³ Ntá tsi dá kaxntii nto ña ntā'ví san ne, nté ña vá'a tiin nī'i ntō ña ku ntáa nto ni ñā. ⁴ Xntii xu'ū ntó ña. Tsi ini Xuva kō neé ntáde xu'ū ntó ne, divi ña ta'xī ña doméni é kāduku ntée nto.

*Dā nañé'e Jesúsú nté koo ka'an ntā'ví ō
(Lc. 11:2-4)*

5 'Dā ntáka'an ntâ'ví nto ne, ñã ku ka'ān ntó vatā ó de ña ntaéni nta'ví san. Tsi dóo ntio ña é kuntitsī ña ka'an ntâ'ví ña má ūkún kân, mé'ñu itsi kân dí, vata koo é kīnī ña'a san ña. Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsi e ðivi tsi tsīkan doméni é nī'i ña. 6 Ntá tsi dá kakā'an ntâ'ví nto ne, kukunūu nto mí xoxó ña'a ne, nakadī ntó xi'í nto. Kidáā ne, diin diin tsi ká'an ntâ'ví nto ni Xuva kō. Xuva kō ne, ini ña neé é diin diin tsi kade ntó ne, tá'xi ñã é vā'á iña nto.

7 'Dá kakā'an ntâ'ví nto ne, ñã ku dotō tsi ka'an ntó vatā ó ntáde ña'a, ña é ñã ini Xúva kō. Tsi tē dóo ki'in ito ká'an ña é ðivi ðivi tsi ne, kuétsī é tēkú Xuva ko ñã, kuiní ña. 8 Ñã ku kuān xkoó de nto, tsi Xuva kō ne, ini ña nee ntí'i ntí'i kantio nto di'na dá kákan ntó nta'a ña. 9 Du'va koo ka'an ntâ'ví nto: Xuvā ntí é tuví nto e dukún kân, na nakuiko ñu'ū ntí ðivī nto.

10 Kixkada kú'vē ntó iñá ntí.

Vií nto é ntio nto ñuxiví a, vatā tsi ó de nto e dukún kân.

11 Tā'xi nto ita é ká'xí ntí é vī'a é uten, vatā ó ntántio ntí.

12 Kada ka'nu iní nto nī ntí kuétsī ntí, vatā ó kade ka'nu iní ntí ni ñã'a, ña e ntáde é kini kaa nī ntí.

13 Ñã ku dā vá'a ntō é ntō'lo ntí nta'a tó'ō e ña vā'ā san,

ntá tsi xntii ntō ntí é ña vií ntí é kīni kaa é ntio i é vīi ntí.

Tsi ðivi ntō é kadē kú'vē nto;

ðivi ntō e dóo iō nto é vii ntó ne,

ðivi ntō e dóo ka'nu nto ntii dañu ntūvi.

Kuan tsi koo na kōo.

Kuan kōo ka'an ntó ni Xuva kō.

14 'Tsi te káda ka'nu iní nto ni ñã'a dá ntáde ña é kini kaa ni ntō né, kada ka'nu iní Xuva ko ni ntō di.

15 Ntá tsi tē ña kada ka'nú ini nto ni ñã'a dá ntáde

ña é kini kaa ni ntō ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ntō di.

Dá kakā'an Jéssu nté koo kuntoo ixu ō

¹⁶ 'Dá ntaíntoo ixu ntō ne, ñá kū xkuntóo nta'xa ntó vatā ó de ña ntaéni nta'ví san. Ntánakoto nta'xa ña vata koo é kūtuni ñá'a tsí ña ntaé'xi ña. Nuú é ntaā i é kāká'án u ni ntō tsí e dívi tsi tsikan doméni é nī'i ña. ¹⁷ Ntá tsi dá ntoo ixu ntō né, nekīn ntó diki ntó ne, kiti nto di, ¹⁸ vata koo é ña kutúni ñá'a san é ña ntaé'xi nto. Tsí Xuva kō ne, ini ñá nēe é diin diin tsi ntáde ntó ne, ni'i nto é vā'á nta'a ña.

Dokuika ñña ko é tuví e dukún kán
(Lc. 12:33-34)

¹⁹ 'Ñá ku nātee kuitin nto é vā'á iña nto ñuxiví a, tsí i'a ne, kaduku ti ne, ō kakudu'xe káa nto ne, ō te'ú ne, ō ki'in du'u. ²⁰ Ntá tsi natee kuitin nto é vā'á iña nto e dukún kán. Tsí ikán ne, ña túvi kiti é duku ti iña nto, ntē ña té'u, ntē xoxó ña du'u é ki'i dú'u ña iña nto. ²¹ Tsí dā mí'i ká ñu'u vā'a é vā'á iña ntó ne, ikán tuví nima ntó di.

Ñú'ū é káxi'í nuu kúñu kō
(Lc. 11:34-36)

²² 'Ntuxnúu kō ne, vata kaa ñu'u é káxi'í nuu kúñu ko káa. Te vā'á ntuxnúú nto ne, kanñ kúñu nto káxi'í nuu. ²³ Ntá tsi tē ña vā'a ntuxnúú nto ne, kanñ kúñu nto ñinēe. Te ñū'ú san kuneé ne, kuneé kue'en. Ñinēé kue'en kúñu ntō.

Xuva kō né, ō diu'ún san
(Lc. 16:13)

²⁴ 'Ña kúvi kada tsiñu o ni ūvi ña'a tó'o kō é uun kaa tsi. Tsí te ntio ko ñá uun ña ne, ñá uun sán ne, ñá ntio ko ña. Tsí uun ña'a ña ne, kuiko ñu'u o ñā; ñá uun sán ne, ñá kuiko ñu'u o ñā. Dukuān ne, ña

kúvi kada tsiñu ō é n̄ kué'en ini ko iña Xuva kó te dad̄ tsi kadā kuení ko nté koo kukuika ō.

Kade Xuva ko kuēnta í'xá ña
(Lc. 12:22-31)

²⁵ Dukuān ne, kaka'án u ni ntō: Ñá ku dē kuení nto ntuvi iña nto, mí'i kī'xi é kō'o é kā'xi nto, mí'i kī'xi doo é kunūu nto. ¿Ñā ntu te dií dií ka nuu á'vi ntuvi iña nto é vata kaa e é kā'xi nto? ¿Ñā ntu te dií dií ka nuu á'vi kúñu ntō é doo san é kunūu nto? ²⁶ Koto nto láa, kití ntaíko e dukún kán. Ñá tē ntaítu tí, ntē ña te ntáta'vi tí. Ña túvi xāka tí mí ñu'u vá'a é kā'xi tí. Ntá tsi kaxé'e Xuva kō, ñá tuví e dukún kán, e ntaé'xi tí. ¿Vá dií ka ntu nuu á'vi a láa san é d̄vi ntō? ²⁷ ¿Vá kūvi vií ntu nto é kué'nu ká nto te dāva métru, kuān te dóo kutsu'un ntō?

²⁸ ¿Nté kui kuān nte ntádē kuení nto nēe é kunūu nto? Koto nto itá laa san nté ō ntaé'nu má kū'u kan. Ntē ña ntáde tsiñu, ntē ña ntákani. ²⁹ Ntá tsi nté rei Salamuun ña ni xío doo ña e dóo va'á vata kaa laa sán, kuān te dóo kuika ñā. ³⁰ Tē xe'é Xuva kō é kuān nte vá'a ito laa san é kántito vevíí ne, utén koko me'ñú ñu'u kán ne, ¿ñā ntu te dií dií ka ta'xi ña é kunūu nto, nto'o é ña ini kuintí'xe nti'xe nto?

³¹ Dukuān ne, ñá ku kutsu'un ntō, ñá ku ka'ān nto: “¿Mí'i ntu kī'xi é ko'o ō, é kā'xi o? ¿Mí'i ntu kī'xi é kunuu kutāvi o?” Ñá ku kuān xkoó ka'an nto.

³² Tsí ña'a, ña e ñá ini Xúva kō ne, ntánantuku ña ūn ntíí ntíí nuu i sá'a. Ntá tsi ini Xúva kō, ña tuví e dukún kán, tsí ntátaan núu nto un ntíí ntíí nuu i sá'a. ³³ Ntá tsi di'na ntukū nuu iní nto é nantuku ntō é kadē kú've Xuva kō ne, vií nto é vā'a é ntio ña. Kidáā ne, ta'xi ña un ntíí ntíí nuu i é ntátaan núu nto. ³⁴ Dukuān ne, ñá ku ntí'i iní nto nté koo vií nto uten, tsí utén ne, íó ka ntuvi é ntí'i iní nto. Tsí utén uten ne, xée mií é ntí'i iní nto nēe é vií nto.

7

Ña ka'an ntée o tuku ña'a
(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ Ñá ku ká'an ntée nto tuku ña'a, vata koo é ña ka'an ntée ña nto di. ² Tsí vata tsí ó kaka'an ntée nto tuku ña'a ne, kuan kōo ka'an ntée ña nto di. Vatā ó kakii kú'vê ntó ne, kuan koo kuntēkú kū've ntó di. ³ ¿Nté kui kaiton ntun utsi xákā é nuu ntuxnūú ta'an o ne, ñá kaīton ntu'u é nuu ntuxnúu o? ⁴ Te ká'án ni tā'an o: "Tā'xin ntuxnúu o, na nātavá u utsi xákā é nūu san", koo ka'an, ntá tsí ¿mí'i ntu kūvi kinin é natāvan, tsí ntu'u san nūu ntuxnúu o? ⁵ Divīn é kaeni nta'vín, di'na natāván ntu'u é nūu ntuxnúu o ne, kidāa kūvi kinin é natāván utsi xákā san é nuu ntuxnūú ta'an o.

⁶ Ñá ku kué'é nto tīnā sán nuu i e kúviko san. Tē ña'á ne, tīn ti nto. Ntē ña ku xé'e nto kutsín san xo'o kiti e á'vi san, tsí kaka nuu ti. Kidāa né, ntuku kui'i tí nto.

Kakan nto, nantuku ntō né, nake'xen ntō xi'i
(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ Kákan nto nta'a Xuva kō ne, ní'i ntō. Nantuku ntō né, nani'i nto. Nake'xen ntō xi'í ne, nakaán ña é kī'ví nto. ⁸ Da xōó ka ña'a é kakan ña ne, ní'i ña. Da xōó ka ña'a é nantuku ñā ne, ní'i ñā. Da xōó ka ña'a é nake'xen ñā xi'í san ne, nakaan.

⁹ ¿Vá iō ntú nto, te kaikán i'xá nto tañú'ū ne, vá xūu ntu kué'e nto i? ¹⁰ O te kākán tsákā ne, ¿vá kōo ntu kué'e nto i? ¹¹ Ntō'o é kīni kaa nima ntó ne, kaxé'e nto é vā'á i'xá nto. ¿Ñā ntu te díi díi ka ta'xi Xuva kō, ña tuví e dukún kán, é vā'á, tē xoó kakan í ña?

¹² Da nēé ka nuu i é ntio nto é vīí ña'a ni ntō né, kuan kōo vīí nto ni ñā di. Tsi sá'a kakā'an lei Muísee, ni ña ntáka'án naa Xuva ko kídaā.

Xi'i é ña ni'i
(Lc. 13:24)

¹³ 'Kūki'vi nto xi'i é ña ni'í san. Tsi dóo ni'í xi'i é kañe'e dô'vi kan. Ná tē neé ntii tū'un é kī'in o itsi tsíkan ne, ñá te da dīi ña'a ntáñe'e ña ikān. ¹⁴ Ntá tsi ña te ni'í xi'i mí kuīta ntí'xin ō é ni'i ko ntuví va'á iña ko. Dōó ntii tū'un é kī'in o itsí sá'á ne, ñá tītín ña'a ntánanī'i ña.

Kutuni kó te vā'á utun san te kíi kiti i
(Lc. 6:43-44)

¹⁵ 'Kuenta tsí vii nto ña e ntáka'án naa Xuva ko, ña é ña te nuu é ntaā i ntáka'an. Ntio ña é kadā kueni nto é vāta ntāa le'ntu ntāa ña, ntá tsi nima ñá ne, vata ntāa tina kū'u ntāa. ¹⁶ Kutuni ntó nee ñá'a nti'xe ña tē ini nto nté o de ña. ¿Vá ntákii ntu tinti'o xo'o iñū? ¿Vá ntákii ntu kiti i'gu tun veñuu?
¹⁷ Te vā'á utun sán ne, vā'á kiti i. Tē ña vā'a utun sán ne, ñá vā'á kiti i dī. ¹⁸ Te vā'á utun sán ne, ña kíi kiti é ña vā'á. Tē ña vā'a utun sán ne, ña kíi kiti é vā'a. ¹⁹ Da neé ka utun é ña kakíi kiti va'á ne, nakiin ō né, ka'mi ō. ²⁰ Dukuān ne, kutuni ko nté kaa utun san te kīi kiti i.

Ñá te un nti'i ña'a é kūvi k'vi ña mí kadē kû've
Xuva kō
(Lc. 13:25-27)

²¹ 'Kuān te dóo titín ña'a ntáka'an ña e Tó'lo ñā ko, ntá tsi ña te un nti'i ña xēe ñá nta'a Uva kō. Da mii tsī ña e dé ntaa é kāka'an Úvā ko, ñá tuví e dukún kān, é xēe ña. ²² Ntuvi tsikán ne, ñá te da dīi ña'a ká'an ñá ni ko: "Tō'ó nti, nti'i ne, ká'ān ntí kuenta iña ntó ne, nakúnū ntí é ña vā'a kuēnta iña nto. Nuu i é dóo na'nu é idé nti kuenta iña ntó dī", koo ka'an ña. ²³ Kidáā ne, ká'ān ú ni ñā: "Xu'ú ne, ñá iní u nto. ¡Koo xio nto, tsí ña vā'á ó ni ide nto!", koo ka'án u ni ñā.

Uvi núu i ētí vi'i
(*Lc. 6:47-49; Mr. 1:22*)

²⁴ 'Dá xōó ka ña'a é kātekú i é kāka'án u, te kāda ntaa ña tú'ūn é kāka'án u ne, vata kaa ña e dóo ki'in inī í kaa ña, ña é xntītsí vi'i i nú xuú san. ²⁵ Dá kīn davi nu'ú san ne, ē'nu ntute san. Un vá'a tsi ínu tatsín ne, dúku nūu tatsín san nú vi'i ña kān, ntá tsi ña ni kīn vi'í san, tsí ntitsi kutu nú xūú san. ²⁶ Dá xōó ka ña'a, ña é kātekú i é kāka'án u ne, ntá tsi ña káde ntaa ña tú'ūn kó ne, vata ntáa ña tuntu ntáa ña, ña é xntītsí vi'i i nú ñuti. ²⁷ Dā kīn davi nu'ú san ne, ē'nu ntute. Un vá'a tsi ínu tatsín ne, dúku nūu tatsín san nú vi'i ña kān ne, uun ito tsī kīn. Kūnaá kue'en vi'i ña —ka'an Jesús.

²⁸ Dā kúvi ka'an Jesúsú sá'ā ne, koó dā kúdu'va ña'a san é kuan ō nakua'a ña ña, ²⁹ tsí nakua'a ña ña vatā ó kanakuā'a ña'a, ña e dóo ki'in inī i. Nā te ni nakua'a ña ña vatā ó de mastrú leí san.

8

Dā ntavá'a Jesuu ñá kanakó'xo kúñu ī
(*Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16*)

¹ Dá kūntíi Jesuu xúku san ne, ñá te da dīi ña'a intíkin ñá ña. ² Xée ūun ña'a, ña kanakó'xo kúñu ī, mí tuví ña ne, ínchiti ña nūu ñá, kaka'an ña:

—Tō'ó, tē ntio nto ne, kúvi ntavá'a nto ko —ka'an ña.

³ Nákāa Jesuu nta'a ñá ne, tīn nta'a ña ñā ne, dá kakā'an ña:

—Ntio ko. ¡Ntuvá'an! —ka'an ña.

Ura tsí i ntuvá'a ña ne, ntī'í kui'í san. ⁴ Kaka'an Jesúsú ni ña:

—Kuenta tsí viin. Nā ku kā'an ni ña'a nté o kúvi o, ntá tsi kuē'en mí tuví dutú san, nañē'en ña kúñu ō. Da kidáa kuē'én doméni iña Xuva ko é kāka'an

lei Muísee, vata koo é kūtuni ñá'a san tsi é ntuvá'an —ka'an ña.

*Dā ntavá'a Jesuu ñá kade tsiñu iña tó'ō sntadun
(Lc. 7:1-10)*

⁵ Dā xee ñá ñuú Capernaú ne, xéē tó'ō é uun sientu sntadún san mí tuví ña ne, ⁶ kaka'an ñá ni ñā:

—Tō'ó, tuví ña kade tsiñu iñá ko nú vi'í kó kán ne, nautun ña. Ñá tē nté kaa kanto'o ña —ka'an ña.

⁷ Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—Kí'in u, dá ntavá'ā ú ña —ka'an ña.

⁸ Ntá tsi kaka'an tó'ō sntadún san ni ñā:

—Tō'ó, ñá tē neé nuu á'vī u é kí'in nto nú vi'í kó kán. Te da mii tsī é ka'an ntó ne, ntuvá'a ña. ⁹ Xu'ú ne, ió ña kade kú've iña kó ne, kade ú tó'ō sntadún san di. Te ká'án u ni ūun ña'a é na kí'in ñá ne, kí'in nti'xe ña. Te ká'án u ni tūku ña'a é kí'xi ña ne, kí'xi nti'xe ña. Te ká'án u ni ña kade tsiñu iñá ko é vii ñá tsiñu tsikán ne, kada ntaa ña —ka'an ña.

¹⁰ Da kúdu'va Jesuú da téku ña é káka'an tó'ō sntadún san ne, kaka'an ñá ni ña ntántikin ña:

—Nuu é ntaā i é káka'án u ni ntō. Váta kíni u uun ña'a, ña e dóo kakuinti'xe i, nté ña ñuú Israee. ¹¹ Ne, ka'án u ni ntō tsí títin ña'a kí'xi ña da mí'í ká ñuú ñuxiví san é kuntoo ña, ka'xí dadii ña ni ñata ika ko Ábraan ni Ísaa ni Jácoo nú mēsa mí kadē kú've Xuva kō. ¹² Ntá tsi ña'a, ñá kuini i é duku ntée ña kuntōo ña mí kadē kú've Xuva kō ne, nakuítá nuu Xuva ko ñā mí dii ka ikā, mí dóo nee. Ikān e kueku ña ne, naka'xí ka'ñi ña nú'u ñā —ka'an ña.

¹³ Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni tó'ō sntadún san:

—Kunú'un. Kuan koo na kūví vata tsī o kuinti'xe o —ka'an ña.

Ura dú'va tsi i ntuvá'a ña kade tsiñu iña ña.

Dā ntavá'a Jesuu ñunt# Pedru

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Dā kūkí'vi ña má vi'í Pedru kán ne, íní Jesuu é tuví ntaa ñunt# Pedrú san e dóo kaxé'e ña ka'ni.

¹⁵ Kidáa né, tiin nta'a Jēsuu ntá'a ña ne, ura dú'va tsi i ntikó ña ka'ni sán ne, dā nakuntísi ña, de vá'a ña é kā'xi ña.

Ñá te da dī ña nchokuvi ntavá'a Jesuu

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Dā kuáa va'á ne, xée ñā'a san mí tuví Jesuu. Dóo titín ña'a ntánteka ña ña é ñū'u é ña vá'ā nima í. Jesuú ne, uun tsi tú'un ñā nakuíta ña é ña vá'ā san ne, ntāvá'a ña ña nchokuví san di. ¹⁷ Kuan ō kúvī vata koo é kūntaa é kāka'an Ísaia, ña é ka'án naa Xuva ko kídaa: “Mii ñā é ntā'a ña kui'i ko ne, mii ñā ído ñā nuu i é ntánto'o kō”, ka'an ña.

Ña é ntio i kuntikín Jēsuu

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Dā íni Jesuu tsí ña te nté kaa ña'a ntátavi núu ña ña ne, kaka'an ña tsí kí'in ña, kuita ntí'xin ña uun xo diñi míní san. ¹⁹ Xée ūun mastrú leí san, ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Mastrú, kuntikín u nto dā mí'í ka mí kí'in nto —ka'an ña.

²⁰ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Xtéé san ne, íó mâvi ti mí kaintoo vá'a ti. Lāá, kiti ntaíko e dukún kán né, íó taka ti mí kañu'u vá'a ti di. Ntá tsi xu'ú é vēxkúvī ú ñatí ne, ña túvī mí kutúvī da'na dikí ko —ka'an ña.

²¹ Tuku ña ntini'i ñā né, kaka'an ñá ni ñā:

—Tō'ó nti, ta'xi nto é di'na kiku'xí u uvā kó ne, da kidáa kuntikín u nto —ka'an ña.

²² Ntá tsi kaka'an Jēsuu ni ña:

—Kuntikín ko. Xtuvín miin ñá ntĩxí san, na kũ'xí ta'an ña ña ntĩxí ni'i ñā —ka'an ña.

Dā teé kadin Jesuu tátsin ni ntũte mínĩ san
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Kidáā ne, ñú'u ña tun ntōó san nĩ ña ntántikin ña. ²⁴ Un vá'a tsi ínu tatsín san kídaa, dā nté kũkí'vi ntute san iní tun ntōó san. Ntá tsi kakidi Jéssuu. ²⁵ Kué'ēn ña ntántikin ñá ne, nantóto ña ñā, ntáka'an ña:

—¡Nakakũ ntó ntĩ, Tó'ō ntĩ, tsí doko sa téni ō! —ka'an ña.

²⁶ Kaka'an Jéssuu ni ña:

—¿Nté kui ntaú'vĩ ntú nto? ¿Nté kui ña kue'e ntu ntákuinti'xe nto? —ka'an ña.

Kidáā ne, náakuntĩtsí ña, kaka'an ñá ni tátsín san ni ntũte sán ne, kũkadin. ²⁷ Koó dā kúdu'va ña ñu'u tun ntōó san, ntátsixe'e tã'an ña:

—¿Neé ntu ña'a ña sã'a? Tsí un tsi nte tátsín san ni ntũte san kade ntaa é kãka'an ña —ka'an ña.

Ntuvi ñátĩ, ña ntoo ñuú Gadara, ñá ñu'u é ña vá'ā nima i
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Dā xee ñá uun xo diñi ntute san mí tuví ñuu é nani Gādará ne, úvi ñatĩ ntĩ ña nú ñaña kapūsantu kán ne, xée ētsin ña mí tuví Jesuu. Nũ'ũ é ña vá'ā san nima ñá ntuvi ñá ne, dōo diin ña. Ntaú'ví ña'a san é kuíta ntĩ'xin ña mí ntoo ña. ²⁹ Ntáka'chu'u ntáa ñatĩ san, ntáka'an ña:

—¿Ntē ntú koo vií nto nĩ ntĩ, I'xá Xuva kō? ¿Vēxnánto'o ntu nto ntĩ di'na dá xēe ntúvi ī é ntō'lo ntĩ? —ka'an ña.

³⁰ Da'a sán ne, ñu'u kutsin, ntaé'xi tí. ³¹ Ntaíkan é ña vá'ā san da xe'e nta'a Jéssuu:

—Te nakuitā ntó nti ne, ta'xī nto é k'í'ví nti nima kútsín san —ka'an.

³² Kaka'an Jésuu:

—Kuē'en —ka'an ña.

Ne, ntíi é ña vá'ā san nima ñátíi san, kúk'í'ví nima kútsín san. Un ntíi ntíi kutsín san ínu ti, kue'en tí xi'nti kán, ne, ná'kō'xó nuu ti kúñu tī nu mínī san. Ikān ténī ntíi ntíi ti.

³³ Inu ña ntáde kuenta kútsín san, kunú'u ñā ñuú ña kán ne, ka'an ntáa ñá ni ñā'a san un ntíi'í e kúvi, nté o kúvi ni ñā'a, ña é ñū'u é ña vá'ā san nima i.

³⁴ Un ntíi ntíi ña ñuú i sán ne, xée ñā mí tuví Jéuu. Dā ini ña ña ne, ntáka'an ñá'a san ni Jéuu, na vii ñá da xe'e, na ntáka ña ñuú tsikan.

9

*Dā ntavá'a Jéuu úun ña'a, ñá xi'i dáva kúñu ī
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)*

¹ Kidáa ne, ínūu Jéuu tún ntóo ne, itā nti'xin ña mínī sán ne, náxee ña ñuú miī ña. ² Kidáa ne, xee ní'i ñā'a san uun ña'a, ñá xi'i dáva kúñu ī, ntekú ña chidō. Dā ini Jéuu tsi dóo ntákuinti'xe ña vexní'i ñā sán ne, kaka'an ñá nī ñá xi'i dáva kúñu ī san:

—Ō dá', naxnuu ini o, tsí e dé ka'nu iní u ni o kuétsi o —ka'an ña.

³ Ntá tsi mastrú leí san ne, dē kuení mii ñā: “É kuān ó kaka'an ñá sá'á ne, dotō tsí kaka'an ña tú'ūn é da mii tsi Xuva ko kūvi ka'an ña”, dé kuení ña.

⁴ Ntá tsi ini Jéuu neé ntádē kuení ña, ne, kaka'an ña:

—¿Nté kui dóo kīni o ntádē kuení ntu nto? ⁵ ¿Nee iña é díi ka ña ntii tu'un é kā'án u, te kuinī ntó, o é kā'án u: “Kada ntaa ka'nu iní u kuétsi o”, o é kā'án u: “Nakuntítsin ne, kakan ve”? ⁶ Ntá tsi ntio ko é

kūtuni nto tsí kuvi vií u, xu'u é vĕxkúvi ú ñatī, é kāda ka'nu iní u kuétsi ntō ñuxiví a —ka'an ña.

Kidáa ne, kaka'an ñá nī ñá xi'i dáva kúñu ī san:

—¡Nakuntĩsin ne, naki'in chido ō né, kúnú'un nú vi'i o kán! —ka'an ña.

⁷ Kidáa ne, náakuntĩsí ña, kunú'u ña nú vi'i ña.

⁸ Dā iní ña'a san sá'ā né, dōo u'ví ña. Ntáka'an ña tsi dóo ka'nu Xuva kō é xē'é ña é kúvi vií ña'a san vatā o dé Jesuu.

Dā kána Jesuu Máteu

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Dā ntáka Jesuu íkán ne, kué'en ká ña. Iní ña uun ñatī, ñá nani Máteu. Tuví ña mí kaido ña diu'un xōo san iña ñá ñuú Roma. Kaka'an ñá ni ñā:

—Kuntikín ko —ka'an ña.

Nákuntĩsí Mateú san ne, kué'en ña kúntikin ñá ña.

¹⁰ Uun ito ne, dá tuví Jesuu má vi'i kán ne, ñá te da dī ña ntaído diu'un xōo san xee ña, ni tuku ña'a, ña kini ntáa di. Dadī tsi intóo ña nú mēsa ni Jéssu ni ña ntántikin ña. ¹¹ Dā iní ña fariseú san ne, tsixe'e ñā ña ntántikin Jéssu:

—¿Nté kui ntaé'xi dadī ntú mastru ntó san nī ña ntaído diu'un xōo san ni ña iō kuetsí i san? —ka'an ña.

¹² Dā téku Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ña é vā'á o ni ī ne, ña ntántio ña medíkū; mii tsī ña ntánchokuví san. ¹³ Kue'en ntó ne, nakuā'a nto tú'ūn sa'a, vata koo é kūtuni nto nee iñá ncho ka'an sá'ā: “Ñá tē doméni é ntio ko, tsi é ntio kó ne, na ntūnta'ví iní nto ta'an nto.” Kuan ō ka'an Xúva kō. Tsí xu'ú ne, ñá te ña'a é vā'a véxnantuku ú, tsí ña'a é iō kuetsí i —ka'an ña.

*Dā tsixe'e ña Jēsuu nté koo víi ña da ntaíntóo ixu ñā
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)*

¹⁴ Kidáā ne, xéē ña ntántikín Juaán san mí tuví Jesuú ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kui ntí'í nī ña fariseú san ne, ntaíntóo ixū nti, ntá tsi ña ntántikín ntó ne, ña ntáde ña? —ka'an ña.

¹⁵ Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Vá kuntuo nta'xa ntu ña kaxee viko mí tánta'a ña'a dá tuví dukuān ña tánta'a san ni ñā? Tsi xée ūra i é ntāka ña tánta'a san mí ntōo ña ne, kidáā né, kuntuo ixu ñā.

¹⁶ Te nāteé nuu ō doo tsudé ne, ñá nāxnteé nuu o doo é vāta natixī du'nu áta kō mí ntátsin, tsí ntatsin xtuku te natixī doo xée sán ne, díí díí ka kukue'e ntatsin. ¹⁷ Ntē ña tsu'un o ntute tinti'o xee ini tsá'a atā e kúvi ñii, tsí ntatsin ñii sán ne, kati ntí'í ntute ti. Nté ñii san ña kaidiá'vi ká i di. Tsí tsu'un o ntūte tinti'o xee ini tsá'a ñii xéé, vata koo é xntii ntuvi nuu i —ka'an ña.

*Íñā diókō Jairu ni ñádí'í, ña tñn nta'a dōo Jesuu
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)*

¹⁸ Da ñii kāká'an Jésuu ni ñá ne, xée ūun ña'a ña tsiñu i, inchíti ña nūu Jēsuú ne, kaka'an ña:

—Dā ve xí'í a diókō ko. Ntá tsi te kī'xi nto ne, te tñn nta'a nto ī né, ntoto —ka'an ña.

¹⁹ Nákuntítsí Jesuú ne, kué'en ñā kántikín ñá ña, ni ūn ntí'í ntí'í ña ntántikín ñá di. ²⁰ Kidáā ne, vé'xi uun ñádí'í ata Jesuu. Ñádí'í san ne, é ūxuvi kuía é kaeti niñi ña. Xée ētsin ña ata Jēsuú ne, tñn nta'a ña ntēte doo ña. ²¹ Tsí dé kuení ña: “Te da mii tsi dū'nu ña tñn ntá'a ú ne, ntuvá'a u”, kuini ña. ²² Xkokōto Jēsuu áta ñā ne, īnī ña ña. Kaka'an ñá ni ñā:

—Ō dá', naxnuu ini o, tsi é ntuvá'an, tsi kuínti'xe o ko —ka'an ña.

Ne, ura dú'va tsi i ntuvá'a ña.

²³ Dā xee Jésuu nú vi'i ña tsiñu i sán ne, ñni ña ña ntánakueku san; tēkú ña é kō da ntákachu'u ntáa ña'a san ntaéku ña ne, ²⁴ kaka'an ñá ni ña:

—Koo xio nto. Ñá te ni xī'í tun; kūdii kakidí tun —ka'an ña.

Da xkuntée ña'a san Jesuu. ²⁵ Ntá tsi dā kíñu'u ña ña'a san kí'i kán ne, kúkí'ví ña má vi'i kán ne, írkāa ña nta'a tún ne, nákuntĩsí tun. ²⁶ Kidáā né, kūtuní un ntí ntí ña ñuú i é ntoo etsin nté ō kúvi.

Dā ntavá'a Jesuu uvi ñá'a, ña kuāa

²⁷ Dā ntáka Jesuu íkán ne, uvi ñá'a, ña kuāá, kuntĩkin ñá ña, ntákana ña ña:

—¡Ntūnta'ví ini nto ntí, I'xá ika Dāvii! —ka'an ña.

²⁸ Dā ita ntí'xin Jesuú san má vi'i kán ne, xée etsin ña kuāá san mí tuví ña. Kaka'an Jésuu ni ña:

—¿Ntákuinti'xe ntu nto e kuvi vií u sá'ā? —ka'an ña.

—Ntákuinti'xe ntí nto, Tó'ō nti —ka'an ña.

²⁹ Kidáā ne, tñn nta'a ña ntuxnūu ñá, kaka'an ña:

—Na kūví vata tsī ó ntákuinti'xe nto —ka'an ña.

³⁰ Kidáā né, nāxi'i ntuxnúu ña. Dōó ka'an Jésuu ni ña:

—Kuenta tsí vií nto vata koo é ña kutúni ñá'a san —ka'an ña.

³¹ Ntá tsi ura tsí i dá kunú'u ña ne, eni ntu'u ña ntáka'an ñá ni ūn ntí ntí ña ñuú tsikan nté ō dé Jesuu ni ña.

Dā ntavá'a Jesuu úun ña ñi'í

³² Dā ve tsi ntáka Jesuu ni ña ntántĩkin ñá ne, xee ní'i ña'a san uun ña ñi'í, ña nuu é ña vá'ā nima i.

³³ Dā nakuíta Jesuu é ña vá'ā san ne, nāka'an ñá ñi'í san. Koó dā kúdu'va ña'a sán ne, ntáka'an ña:

—¡Nté uun ito vata káni o é kuan koo kūvi ñuú Israee! —ka'an ña.

³⁴ Ntá tsi ña fariseú san ne, ntáka'an ña:

—Kūdii tó'ō e ña vá'ā san kaxe'e é kūvi vii ña sá'á nakuitā ñá é ña vá'ā san —ka'an ñá iña Jesús.

Dā ntúnta'ví ini Jesuu ñá'a san

³⁵ Īka Jesuu un ntíí ntíí ñuú kuetsi ni ūn ntíí ntíí ñuú na'nu, kanakuā'a ña má vi'í mi ntánataká nuu ña Israee san, kaka'an ntódo ña tú'ūn é vā'á san iña mí kadē kú've Xuva kō. Kantavá'a ña da nēé ka nuu i kuí'í e ntákui ña'a san. ³⁶ Dā íni ña é ña te da díi ña'á san ne, ntūnta'ví ini ña ña tsi dóo ntánto'ō ña é xoxo káde i ña kuenta. Vata ntáa le'ntu é xoxo páxtu ti ntáa ña. ³⁷ Jesuú ne, kaka'an ñá nī ña ntántikin ña:

—Dóo iō ñá'a é vāta tekú ña tú'un Xuva kō, ntá tsi ña titín ña'a ña ntáka'an ntódo san. Vata ntáa matu e dóo kuáan ne, xōxó kue'e ñá'a é ta'vi ña.

³⁸ Dukuān ne, kákan ntō Tó'ō itú san na taxnúu ña ña'a, ña ntáde tsiñu, e kitá'vi ña itú san —ka'an ña.

10

Dā náka'xnuu Jesuu úxuví pustru ña

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Kāna Jesuu úxuví ñá'a, ña é víi pustru ñá ne, xé'e ñá é kuvi nakuitā ña é ña vá'ā san, é kūvi ntavá'a ña ña'a san un ntíí ntíí nuu i é ntákui ña.

² Du'va nanī pustru, ña é uxuví san: ña é kuvi ūun ne, Simuun ña (Pedru nani ñá di), ni enī ñá, Andree; ni Sāntiaú, ni enī ñá, Juaan, ntuvi í'xá Zebedeu; ³ Felipe, ni Bártulu, ni Tūmaá, ni Māteu, ñá kaido diu'un xōo; ni Sāntiau, i'xá Alfeú, ni Tādeú,

⁴ ni Sīmuun, ñá kaduku ntée ña uve ta'an Zelote, ni Júda Iscāriote, ña é dīko Jésuu.

*Taxnūu Jesuú pustru ña é na kika'an ntódo ña
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)*

⁵ Taxnūu Jesuu ña é uxuvi ñá'a san ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ñá ku ñe'e nto mi ña ntákuinti'xe ña Xuva kō; ntē ña ku ñe'é nto mí ntoo ña Samariá san di. ⁶ Ntá tsi kue'ēn nto mí ntoo ña Israee, ña é vāta ntāa a le'ntu é kunaa ntāa ña. ⁷ Da ñi ntaíka nto ne, ká'an ntódó nto tsí é xee étsin ntuvi dá kani nt'u Xuva ko kadā kú'vē ña. ⁸ Ntavá'a nto ña nchokuvi; nantōto nto ña xi'i; ntavá'a nto ña é ntee kui'i é kānakó'xo kúñu ī; nakūnu nto é ña vá'ā san. Dómēni ní'i nto é kūvi vii nto sá'ā. Dukuān ne, ña kí'i nto xā'ví i nee é vii nto.

⁹ Ña kuído nto ōro, nté diu'un kui'xin, nté diu'un kuaan, ¹⁰ nté itm̄n nto é kū'un iña ntó itsi kán. Nté ña kuni'i nto uun na'a dú'nu nto, nté nti'xen nto é nādama nto, nté tatun ntō, tsí ña ntáde tsiñu ne, da miī é nī'i ña é ka'xī ña.

¹¹ Da nēé ka ñuú, tē lú'nti te ká'nu, mí xēe ntó ne, ntuku ntō xoó ña'a, ña é vā'á ne, kuntōo nto ni ña dā nté ntāka nto ñuú tsikan. ¹² Te kūkí'vi ntō má vi'i kán ne, ká'an nto ni ñā Ntiusi. ¹³ Te vā'á nti'xe ña'a sán ne, ká'an nto, na kuē'é Xuva kō é kūntōo vā'a ña. Tē ña vā'a ña'a ña ne, ñá kuntōo vā'a ña. ¹⁴ Tē ña ta'xi ña é kuntōo nto ne, o ña kuinti'xe ña é ntáka'an ntó ne, nakidi nto nti'xen nto xákā ñuú san te ntaka nto ikán. ¹⁵ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí dii ka vā'a kōo iña ñuú Sodoma ni ñuú Gomora é kōo iña ñuú tsikan ntuvi tē xe'é Xuva kō é ntō'o ña.

Nuu i é nto'o kō

¹⁶ 'jKoto nto! Kataxnūu ú nto é kī'in ntó vatā ó kañe'e a lé'ntu mé'ñū tína kū'ú san. Kantio e dóo

ntító víí nto vatā ó de koó san, ntá tsi víí nto vata kaa paloma, é ña te díin ti. ¹⁷ Kuenta tsí víí nto, tsí ña'a sán ne, ki'in ní'i ña nto nūu ña tsiñu i sán ne, kani ña nto ntuku iní vi'i mi ntánataká nuu ña Israeé san. ¹⁸ Ntada ña nto kuenta ntá'a ña tsiñu na'nu i san ni ntā'a reí san kuenta iñá ko vata koo é kā'an ntó kuenta iñá ko ni ña, ni ñā'a, ña e ñá ini Xúva kō. ¹⁹ Ntá tsi te ntāda ña nto kuenta ntá'a ña tsiñu i sán ne, ñá ku itsu'un ntō nee é kā'an nto. Tsí ta'xi Xuva kō nté koo ka'an ntó ura tsíkan. ²⁰ Ña te míi ntō é kā'an nto kídaā, tsi Espíritū Sántū san ta'xi ña tú'ūn é kā'an nto.

²¹ 'Ñatíi san ne, ntada ña kuenta éni ña nta'a ña'a e ka'ní ña ña ne, uva i'xá san ne, kuan kōo víí ña ni i'xā ñá di; i'xá san ne, ki'i nchu'vi ñá uva ñā ne, ka'ní ña ña. ²² Ñá ntōo kue'en ña'a san nto kuenta iñá ko. Ntá tsi xoó ña'a kutíi ña dā nté nainu xtuku ú ne, nakáku ña. ²³ Dā ntádē xení ña ni nto ūun ñuú ne, kunu nto kue'ēn ntó tuku ñuu. Tsí nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō, ñá kunē'é nto xee nto un ntíi ntíi ñuu é ntōo ñuú Israee dí'na dá nainu xtúku ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi.

²⁴ 'Nté uun ña kanakuā'a san é díi ka ka'nu ña'a ña é mastru ñá ne, nté uun ña kade tsiñu san é díi ka ka'nu ña'a ña e tó'o ñā. ²⁵ Vata ō kúvi mastrú san ne, kuan kōo kuví ña ntántikin ñá di. Vata ō kúvi tó'o ñā ne, kuan kōo kuví ña kade tsiñu iña ñá di. Tē ntáka'an ñá'a tsí xu'ú e tó'o e ña vá'a sán u ne, kuan tsi kōo ka'an ñá iña ntó di.

Xoo é u'vī ko
(Lc. 12:2-7)

²⁶ 'Ñá ku u'vī ntó ña'a. Tsí ña tuví nee iña é tuví xu'ú vevii é ña tuví díto rkontúvi; ña tuví nee é ntáde xu'u o vevii é ña kutúni ña'a san. ²⁷ Nēe é kāka'án u ni ntō dá nēe ne, ká'an nto ni ñā'a sán

ntuvi a. Nēe é tekú nto é kākā'an xú'u ú ni ntō ne, kachu'u ntó nte diki vi'i nto kan. ²⁸ Nā ku u'vī ntó ña'a, ña é kūvi ka'ní da miī kúñu kō, ntá tsi ña kuvi ka'ní ña nima ko. Xuva kō é u'vī ntó ña, tsí dīvi ñā é kuvi nantī'i ña nima kó nī kúñu kō dô'vi kan.

²⁹ 'Kūdii uun séntavu ntádiko ña uvi a lāā skuaán san. Ntá tsi nté uun ti ña kuví ti, te Xuva kō ña ntío ña. ³⁰ Ntō'ó ne, un tsi nté idi diki nto ntánté'vi. ³¹ Dukuān ne, ñá ku u'vī nto, tsí dií dií ka nuu á'vi nto é vāta ntáa a lāā sán, kuān te titín ti.

Ña ntáka'an é ini Jesuu
(Lc. 12:8-9)

³² 'Un ntíi ntíi ña'a, ña ntáka'an nuu ña'a san e ini ña kó ne, ká'ān ú ni Uvā kó, ña tuví e dukún kán, tsí ini ú ña dī. ³³ Ntá tsi tē xoó ña'a kaka'an ñá ni ñā'a san e ñá ini ñá ko ne, ká'ān ú ni Uvā kó, ña tuví e dukún kán, tsi ñá ini ú ña dī.

Ntánāa ña'a kuenta iña Jesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Tē kuiní nto ne, vé'xī u é kūntoo vá'a ña'a ñuxiví a. Nā te vé'xī u é kūntoo vá'a ña, tsi vé'xī u é na nāa núu ña. ³⁵ Tsi vé'xī u é na nāa núu i'xá ni uva ī, é nāa núu dióko ña ni dī'i ña, é nāa núu énu ña ni ñuntíi ñā. ³⁶ Ki'i nchu'vi ña ñavi'i miī ñā.

³⁷ 'Tē xoó ña'a é dií ka ntio ña dī'i ña ni uva ñā é xū'ú ne, ñá tē neé nuu á'vi ña é kuntikin ñá ko. Ne, tē xoó ña'a é dií ka ntio ña i'xá ña ō dióko ñā é xū'ú ne, ñá tē neé nuu á'vi ña é kuntikin ñá ko. ³⁸ Tē xoó ña'a ña ntío ña kuví ña kuenta iñá ko dá kantikin ñá ko ne, ñá tē neé nuu á'vi ña é kuntikin ñá ko. ³⁹ Tē xoó ña'a dóo ntio ña é koo é vā'á ntuvi iña ña ñuxiví a ne, ñá nī'i ña é vā'á e dukún kán. Ntá tsi tē xoó ña'a nakunáa ña ntuvi iña ña ñuxiví a kuenta iñá ko ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña e dukún kán.

*Dómēni é duku ntée o
(Mr. 9:41)*

⁴⁰ Tē xoó ña'a kade ña ni ntō é vā'á ne, ðivī ú kade ña nī ko é vā'á ði. Tē xoó ña'a e vā'á ó de ña nī kó ne, vā'á ó de ña nī ña táxnūu kó ði. ⁴¹ Tē xoó ña'a e vā'á ó de ña ni ūun ña'a kuenta iña i é kākā'an ñá naa Xuva kó ne, ní'i ña é vā'á vata kaa doméni é kāduku ntée ña ntáka'án naa Xuva ko. Tē xoó ña'a e vā'á ó de ña ni ūun ña'a, tsi dóo va'á ña'a ña ne, ní'i ña é vā'á vata kaa doméni é kāduku ntée ña é vā'á ña'a san. ⁴² Tē xoó ña'a kué'e ña uun e'xin ntute vī'xin é kō'o uun á na kuetsi, na kantikín ko ne, nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí ní'i nti'xe ña doméni —ka'an Jéssuu.

11

*Dā táxnūu Juaan Bautista ña ntántikín ña mí tuví
Jesuu*

(Lc. 7:18-35)

¹ Dā kúvi teé tsiñu Jesuu úxuvi ñá'a pustru ñá ne, ntaka ña ikan, kūka'an ntódo ña ta'án ñuu ta'án ñuuú, kanakuā'a ña ña'a san.

² Da ñi nuu kutū Juaán ne, kūtuni ña un nti'í nuu i é kade Cristú ne, taxnūu ña ña ntántikín ña ³ é tsixe'e ña Jéssuu té ðiví nti'xe ña é kā'an ñátā san kídaā tsí kí'xi ña, o te kuntetū ká ña tuku ña'a.

⁴ Kaka'an Jéssuu ni ña:

—Kue'ēn nto mí tuví Juaán ne, ká'an nto ni ñā nuu i é ntátekú nto ni nūu i é ntaíni nto. ⁵ Ká'an ntō tsi náxi'í ntuxnūú ña kuāá, tsi náka ña xné'e, tsí ntuvá'a ñá kanakó'xo kúñu ī, tsi nátekú ña lo'ō, tsi ntóto ña xi'i, tsí kaka'an ntódo u tú'ūn va'á iña Xuva ko ni ñá ntā'ví san. ⁶ ¡Nté kuān nte vā'á ó ni ña'a, ña é ña kákuka'an núu i ko! —ka'an ña.

⁷ Dā kunú'u ña ntántikín Juaán san ne, eni ntu'u Jēsuu kaka'an ñá nī ñā'a, ña e dóo titín, ña ntántoo san, kuenta iñá Juaan:

—¿Nee iñá ntu ixkoto nto má kū'u kan? ¿Vá ixkoto ntú nto choo é kākantá nuu da kainu tatsín san? ⁸ ¿Nté kui ñe'e ntu nto? ¿Ō é kōto ntu nto uun ña kuika, ña é nuu doo e dóo va'a? Ña kuān ntáa sán ne, nú vi'ī reí san ntoo ña. ⁹ ¿Nté kui ñe'e ntu nto? ¿Ō é kīni ntó uun ña'a, ña kaka'án naa Xuva ko? Juaán ne, kaka'an ntí'xe ña naa Xuva ko ne, dií ka ka'nu ña'a ña é da xōó ka ña'a, ña e ntáka'án naa Xuva ko. ¹⁰ Tsí uve na'a tú'un Xuva ko, kāka'an iña ña:

I'a taxnūu ú maú ko é kodo nuū ña, é nakōo tú've ña itsi mí kí'in, ka'an. ¹¹ Nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō tsí xoxó ña'a, ña e káku ñuxiví a, e dií ka ka'nu ña'a ña é Juaan Bautista. Ntá tsi xoo ña'a é dií ka lú'nti ña mí kadē kú've Xuva kō ne, dií ka ka'nu ña'a ña é Juaán san.

¹² Nté ntūvi dá eni ntu'ū Juaan kaka'an ntódo ña ne, un tsi da nté vevii ne, ncho vií ña'a san dú'xen ni ñā'a, ña ntáduku ntée Xuva kō. Ña ntákudiin san ne, ncho nantī'i ña ña. ¹³ Un tsi da nté xeé Juaán san ne, un ntí' ntí' ña ntáka'án naa Xuva ko kídaa, nī lei Muísee ne, ntáka'an ñá nté koo kuvi ntuvi dá kixkadā kú've Xuva kō. ¹⁴ Tē ntio nto é kuīnti'xe nto ne, tsí Juaán san ne, ñi ñā é Elia ña. ¹⁵ Xoo é kātekú i ne, na kīni ña.

¹⁶ ¿Nee iñá ntu é natee ta'an o ña'a san, ña ntántoo vevii, ña é ñá ncho tekú i? Vata ntáa i'xá e ntánadiki nu â'ví kán ntáa ña, i'xa é ntáka'an ní'i tā'an i: ¹⁷ “Nakuékū ntí choo iña viko ña tánta'a san ne, ñá ni ite'e ntō; ĩta nta'xa ntí vatā ó kaita ña da

kaíntu'xi ña'a ne, ña ni éku ntō”, ka'an na. ¹⁸ Tsí ki'xi Juaán san ne, ntē ñá ini xi'i ñá ne, ntē ñá ini e'xi ñá ne, ntáka'an ña'a san tsí nuu é ña vá'ā nima ña. ¹⁹ Vevíi ne, xéē ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, kae'xí u ne, kaxi'i ú ne, ntáka'an ña tsi dóo ini e'xí u, dóo ini xi'i ú dī ne, ntáka'an ña tsí xu'ú ne, dōo vá'a tiin ú nī ña ntaído diu'un xōo san nī ña kini ntáa san. Ntá tsi kutuni ko tsi dóo ki'in iní nti'xe Xuva kō da ntaíni o nté o de ña ntántikin ña —ka'an Jésuu.

*Ñuu mí ña ni kuintí'xe ña'a san
(Lc. 10:13-15)*

²⁰ Kidáā né, eni ntu'u Jēsuu kade tíi ña nī ña ñuú i san, mí dóo ki'in itó ede ña nuu i é dóo na'nu, tsí ña ni náti'vi iní ña kuétsi ña. Kaka'an ña:

²¹ —¡Ña ntá'vi ide ntu nto, ña ñuú Coraziin! ¡Ña ntá'vi ide ntu nto, ña ñuú Betsaida! Tē dí ni iní ña ñuú Tiru ni ñá ñuú Siduun núu i e dóo na'nu é iní nto ne, nté emá tsi é náti'vi iní kue'en ñá ne, ínū ña doo lakí ne, dá'vi ña diki ña xáā vātā xkoó ini ña dá ntoo nta'xa ña. ²² Ntá tsi kaka'án u ni nto, tē xee ntúvī é xntékú kú've Xuva kō ne, ní'i ntō e díi díi ka nto'o nto é vāta káa ñuú Tiru ni Síduun, tsí ña ni kuintí'xe nto ko. ²³ Dīvi ntō, ña ñuú Capernaú ne, dōo kuika ntō né, dōo ntáde na'nu ña'a nto. Ntá tsi nakuítá nuu ña nto dô'vi kan, tsí ña ni kuintí'xe nto ko. Tē dí ni iní ña ñuú Sodoma núu i e dóo na'nu é iní ntó ne, tuví dukuan ñuú tsikan nté vevii. ²⁴ Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí díi ka donchu'vi koo nto'o nto, é vatā o kúvi ñuú Sodomá tē xee ntúvī é xntékú kú've Xuva kō —ka'an Jésuu.

*Ki'xi nto nī kó ne, ní'i nto dā'na
(Lc. 10:21-22)*

²⁵ Kidáā ne, kaka'an Jésuu:

—Ntadiá'vi nto, Xuvā ko, Tó'ō e dukún kán ni ñūxívi a di, tsí xnuu xu'ū ntó nuu i é nuu é ntaā í san é ña kiní ña dóo ki'in inī í san nī ña dóo tu've í sán di ne, nañē'e ntó ña ntā'ví san. ²⁶ Kuán ō dé nto, tsí kuan ō ntío nto é vīi nto —ka'an ñá ni Xuva kō.

²⁷ Kaka'an xtúku Jesuu:

—É ta'xi Xuva kō é un ntí'i nuu i ntā'a ko. Xōxó ña'a é ĩni ntí'xe ña xoo é I'xá Xuva ko, da mii Uvā kó ini ña. Xōxó ĩni i xoo é Xuva kō, da mii tsi I'xā ñá, ni da xōo ka ña'a é ntio I'xá ña é kūtuni ña. ²⁸ Ki'xi nto, un ntí' ntíi nto e ntákuitā nto kuenta iña tsiñu e ntáde nto, ni kuēnta iña i e ntánto'o nto ne, ta'xi u é kūntoo da'na nto. ²⁹ Kuntīkin ntó ko ne, nakuā'a ú nto. Tsí ña te díin u, ñá te ka'nu ñā'a ú ne, ní'i nto dā'na. ³⁰ Ñá vī'xín kaa itsi ko, ntē ña ntii tu'ún tsiñu é tā'xi ú nto di —ka'an ña.

12

Dā t̄in pustrú san xoko trigu ntúvi dá iō dá'na

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Kidāā ne, itā nti'xin Jesuu má trigu kán ntuvi dá iō dá'na. Ntáka'kin ña ntántikin ñá ne, t̄in ña xoko trigú san ne, da é'xi ña. ² Ntá tsi dā ini ña fariseú san ne, ntáka'an ñá ni J̄esuu:

—Uun ō ntáde ña ntántikin nto é dóo xií kaa é vīi o ntuvi dá iō dá'na —ka'an ña.

³ Kaka'an J̄esuu ni ña:

—¿Vāta nakua'a ntu nto nte o dé Davii da kákin ña kidaa, ni ña ntini'i ñā? ⁴ Kúk'í'ví ña má vi'i Xuva kō né, e'xí ña tañú'u kuiko e dóo xií kaa é ka'xí ña, tsí da mii tsi dūtú san ntaé'xí ña tañú'u tsikan. ⁵ ¿Ō vata nakua'a ntu nto mí uve na'a kaka'an léi Muísee? É dūtú san ntáde tsiñu ña ini ukún ka'nu kán ntuvi dá iō dá'na ne, ña túvi nēe nuu i é k̄ini kaa ntáde ña. ⁶ Kaka'án u ni ntō tsí i'a tuví e díi ka ka'nu

é xukún ka'nu san. ⁷ Ñá ñni nto neé ncho ka'an Xúva kō dá kakā'an ña sá'ā: “Ñá tē doméni é ntio ko, tsi é ntio kó ne, na ntūnta'ví ini nto ta'an nto”, ka'an ña. Tē dí ni ñe'e dikí ntí'xe nto sá'ā ne, ñá ni ká'an ntée nto ña'a, ña é ña tuvi kuétsi ī. ⁸ Tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, xu'u é kadē kû've u ntuvi dá iō dá'na di —ka'an ña.

*Ñatíí, ña é itsi ntá'a i
(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)*

⁹ Ntāka Jesuu ikān ne, kúkí'ví ña iní vi'ī mí ntánataká nuu ña Israee. ¹⁰ Ikān tuví uun ñatíí, ña é itsi ntá'a i. Tsixe'e ñā'a san Jesús:

—¿Ña xíi kaa ntu é ntavá'a o ña'a ntuvi dá iō dá'na? —ka'an ña.

Kuan ō ka'an ñá vata koo é nī'i ña é tsi'i kuétsi ña ña.

¹¹ Kaka'an Jesuu ni ña:

—Xoó ña'a nto, te ūun kudii á le'ntu nto iō tī ne, te kō'xó nuu tī xavi ntuvi dá iō dá'na ne, ¿ñā ntu natavá nto tī? ¹² ¿Ñā ntu te dií ka nuu á'vi ña'a san é a le'ntu? Dukuān ne, ñá te xíi kaa é vīi o é vā'á ntuvi dá iō dá'na —ka'an ña.

¹³ Kidáā ne, kaka'an ñá ni ñatíí san:

—Nakaan nta'a o —ka'an ña.

Nákaa ntí'xe ña nta'a ña ne, ntuvá'a vata tsi kaa nta'a ña é uun san. ¹⁴ Kidáā ne, ntíi ña fariseú san ne, natíin ña nté koo ka'ní ña Jesuu.

É ká'an Ísaia iña Jesuu

¹⁵ Kūtuni Jesuu nté ō dé ña fariseú san. Ntāka ña ikān ne, ñá te da dīi ña'a intíkín ñá ña ne, ntavá'a ña un ntíí ntíí ña nchokuví san. ¹⁶ Kaka'an ñá ni ñā'a san é ña ká'an ña nte o dé ña. ¹⁷ Kuan ō ka'an ñá vata koo é kūntaa é kaka'an ñá ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Isāia:

18 I'a tuví ña kade tsiñu iñá ko, ña e nákañnú ú, ðivi ñā e dóo ntio ko, e dóo diní ko ni ñā. Taxnūu ú Espíritū Sántū kó ni ñā ne, ka'an ntódo ña dá kanii ñūxiví san nté koo ni'i ña é vā'á nta'a Xuva kō.

19 Ñā nāa núu ña, ntē ña káchu'ū ña.

Ntē xoxo tekú i tátsin ña itsi kán.

20 Ntē ña ká'nu ka ña choo é tā'nu, ntē ña nantá'va ña metsa é dā vé kakene u'me un tsi da nté kūvi vií ña é kōo é vā'a.

21 Kuenta iña ñā ne, kuntetu dá kanii ñūxiví san é ni'i i é vā'á nta'a Xuva kō,

ka'an Ísaia.

Dā ntáka'an ñá'a san é nuu é ña vá'ā san nima Jéssu

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Xee ní'i ña uun ñatī mí tuví Jesuu. Ñatī san ne, skuaa ña ne, ñi'i ñā ði, tsí nuu é ña vá'ā nima ña. Ntavá'a Jesuu ñā ne, naka'an ñā ne, nākoto ña.

23 Koó dā kúdu'va un ntíí ntíí ña'a san, ntáka'an ña: —¿Vá ña sāl'á ntu é i'xá ika Dāvii? —ka'an ña.

24 Ntá tsi dā téku ña fariseú san ne, ka'an ña:

—Kūdii Belsébuu, tó'ō e ña vá'ā san, kaxé'e é kākuví kade ña kanakunu ña é ña vá'ā san —ka'an ña.

25 Ini Jéssu nee é ntádē kuení ña ne, kaka'an ñā ni ñā:

—Da nēé ka ñuu mi ntánāa mí ñā ne, kunaa. Uun ñuú, ō uun ñavi'i é kuví ña uvi dava ña ne, ñā kūtíi ña, tsí kīi nteé xio ta'an mii ñā. 26 Te mií tó'ō e ña vá'ā san kanakūnu é ña vá'a nī'i i ne, ntánāa mí i. ¿Nté ntu koo ni'i ntii i é vií í, kuan? 27 ðivi ntō ne, ntáka'an nto é kanakūnu u é ña vá'ā san kuenta iña Belsébuu, tó'ō e ña vá'ā san. ¿Xoó ntu kuenta iña í kanakūnu ña ntántikin nto é ña vá'ā san? Ña

ntántik̄in ntó san ne, ðivi ñā é ini ña tsí ña te kuenta iña tó'ō e ña vá'ā san é kūvi nakunu o é ña vá'ā san. ²⁸ Xu'ú ne, kuenta iña Espiritu Xuva kō san é kanakūnu ú e ña vá'ā san. Dukuān ne, e xée Xuva kō mí ntoo nto é kadē kú'vē ñá iña nto ve.

²⁹ ¿Xoó ntu kuvi kí'vi i má vi'i ña dóo xení i é kí'i dú'u iña ñá tē ña di'na ki'ní ña ña? Kidāā ne, kuvi ntada ixu ña vi'i ña.

³⁰ Xoo é ña kákuini'i ī kó ne, ñá kañē'e ñá da xe'é ko. Xoo é ña kánatee kuitin i iñá ko ne, katsoo xaa ña.

³¹ 'Tsíkān é kāka'án u ni ntō tsí kada ka'nu iní Xuva ko ni ñā'a san kuétsi ña, da nēé ka nuu i é vii ña, é kā'an ña, ntá tsi te kā'an kīni ña iña Espiritū Sántū sán ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ñā.

³² Xoo é kā'an ntée i ko, xu'u é vēxkúvī ú ñatīí ne, kuvi kada ka'nu iní Xuva ko ni ñā, ntá tsi xoo é kā'an ntée i Espiritū Sántū sán ne, ñá kada ka'nū iní Xuva ko ni ñā nté vevii, nté ntūvi é vē'xi.

*Kutuni ko nté kaa utun san te kīi kīi i
(Lc. 6:43-45)*

³³ Te vā'á utun sán ne, vá'ā kīi i. Tē ña vá'a ūtun sán ne, ña vá'ā kīi i. Kutuni ko nté kaa utun san te kīi kīi i. ³⁴ ¡Tatá koo nto! ¿Nté koo kuvi ka'an nto é vā'a dá ña vá'ā nima nto? Da nēé ka é nuu tsitu nima kó ne, ðiví é kāka'an xú'u kō. ³⁵ Ña é vā'á ñā'a ne, vá'ā nima ñá ne, vá'ā ó kaka'an ña. Ña é ña vá'a ñā'a ne, nuu tsitu nima ñá é kīni kaa, ne, kaka'an ñá é kīni kaa. ³⁶ Ntá tsi kaka'án u ni ntō, tsí ðivi ntūvi é ta'xi Xuva kō é ntō'o nto ne, ká'án un ntīí ntīí ñā'a nté kui kuan ō ka'an ñá da nēé ka tú'ūn é dotō tsí ka'an ña. ³⁷ Tsi kīdaā ne, ká'an Xuva ko te vā'á nto, o tē ña vá'a nto kuenta iña i é kā'an nto —ka'an Jésuu.

*Ña kini ntáa san ntaíkan ña nuu i é dóo ka'nu
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)*

³⁸ Kidáā ne, nantíko kōó mastrú leí san nī ña fariseú san, ntáka'an ñá ni Jēsuu:

—Mastrú, ntio nti é vīi ntó uun nuu i é dóo ka'nu —ka'an ña.

³⁹ Ntá tsi nantíko koó ña, kaka'an ña:

—Koó da ña kini ntáa san, ña é ña ntákuinti'xe i san, ntio ña nuu i e dóo ka'nu. Ntá tsi ñá kīnī ka ña nuu i e dóo ka'nu, mii tsī nuu i é idé ña ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Jōnaa. ⁴⁰ Tsí vata ō kúvi Jonaá san é uni ntúvi, unī níñu inúu ña ini i'xi tsáka ka'nu sán ne, kuan koo kunūu ntú'xi u, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi. ⁴¹ Vī'i a vé ne, xée ntūvi é kā'an Xúva ko xōo e vá'a i ne, xoo é ña vá'a i, ña ntántoo ntuvi sá'a. Kidáā ne, ña ñuú Nínive san ne, ká'an ntéé ña ña. Tsí ña ñuú Nínive sán ne, nātivi iní ña da téku ña é káka'an ntódo Jonaa. Vevii ne, i'a xee ú e díi ka ka'nu ña'a u é Jonaa. ⁴² Uun ká tuku ne: Ñadī'i, ñá é idé reina ñuú Sebá ne, nákuñtītsí ña é kā'an ntée ña ña ntántoo vevii. Tsí ña ña é kī'xi ña uun ñuú e díi ka ikā vata koo é tekū ña tú'ūn e dóo ki'in inī i, é káka'an rei Salamuun. Vevii ne, i'a xee ú e díi ka ka'nu ña'a u é Salamuun.

*É ña vá'ā é kantíko kōo
(Lc. 11:24-26)*

⁴³ Te ntīi uun é ña vá'ā san nima ñá'a ne, dotō tsí kaika ñuú itsi, kanantukū mí'i kūtuvī da'na, ntá tsi ña kaní'i. ⁴⁴ Kidáā né, kadē kuení i: “Ntíko kōó u nú vī'i kó kán mí ntáka u”, dé kuení i. Dā náxéé ne, ixu dukuān. É ntūntoo ne, kaníne ve. ⁴⁵ Kí'ñ né, kunteka ká u'xe é ña vá'ā e díi díi ka kini ntáa é ña. Kí'vī nti'i nima ñá'a sán ne, ikan kuntōo. Kidáā ne, díi díi ka kini koo kuvi ni ñá'a san é dī'na. Kuan kōo

kuvi ña'a, ña é kīni ntáa, ña ntántoo vevii —ka'an Jéssu.

Dí'i Jéssu ni ení ña

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Kaka'an dúkuan Jéssu ni ñá'a sán da xée dí'i ña ni ení ñá ne, ntáñi ña kí'i kán e ncho ka'an ñá ni ñā.

⁴⁷ Uun ña'a ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Dí'i nto ni ení ntó ne, ntáñi ntée ña kí'i kán e ncho ka'an ñá ni ntō —ka'an ña.

⁴⁸ Ntá tsi nantíko koō ñá, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Xoó ntu é dí'i ko? ¿Xoó ntu é ení ko? —ka'an ña.

⁴⁹ Kāta ntee ña nta'a ña mí ntoo ña ntántikin ñá ne, kaka'an ña:

—Ña sá'a é dí'i kó ni ení ko. ⁵⁰ Tsí da xōó ka ña'a, ña é kade é ntio Uvā kó, ña é tuví e dukún kán né, divi ñā é ení ko, divi ñā é tā'an kó, divi ñā é dí'i kó dí —ka'an ña.

13

Nteé nteé tsi kaka'an Jéssu iña ñá kaeté xaa ntíkin

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Divi tsi ntūvi tsikan kí Jéssu nú vi'i sán ne, kué'en ña kukūtúvi ña diñi mínī san. ² Un vá'a tsi tītín ña'a náataká nuu ña mí tuví ña. Dukuān ne, ínuu ña tun ntōó san ne, ikan tsī itúvi ña. Un ntíi ntíi ña'a san ntáñi ñá diñi ntute san. ³ Ñá te da dīi núu i e ntáa ña ni ñā'a san é kanakuā'a ña ña. Kaka'an ña:

—Uun ntuvi ne, uun ña'a kúkáté xaa ña ntíkin.

⁴ Da nīi kaeté xaa ña ntíkin sán ne, ió ne, kó'xo itsi san. Xéé láā sán ne, ē'xí ti. ⁵ Ió ntíkin sán ne, kó'xō mí dóo xuu mí ña túvi kuē'e nté'u. Vāta tsī e ná'a ne, kēne xuku i, tsí ña túvī mí kī'in xó'o i. ⁶ Ntá tsi da dóo naí'nī ne, xi'i dīi xuku i. Tsí ña ni nani'i xo'o

i nté'u ne, ítsī. ⁷Íó ntíkin sán ne, kó'xō mí kaa xuku íñū. Xí'i nūu xuku vá'ā san, tsí un tavi nuu tsi xuku íñū san da é'nu. ⁸Íó ntíkin sán ne, kó'xo ñu'u vā'á ne, kīi kítī i. Íó e kíi uun sientu kítī i é uun ditsin í ne, íó ne, kii te ūni díko ne, íó e kíi te ōko u'xi. ⁹Xoo e katéku í ne, na kīni —ka'an ña.

Nté kui nteé nteé tsi kaka'an ña
(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

¹⁰Kidáā ne, vé'xī ña ntántikin ñá ne, kaka'an ñá ni ña:

—¿Nté kui kuān ó kantaa ntu nto ni ñá'a san? —ka'an ña.

¹¹Kaka'an Jésuu ni ña:

—Ntō'ó ne, ntáduku ntée nto é kūtuni nto nuu i é iō xu'u iña i mí kadē kú've Xuva kō, ntá tsi ña ntáduku ntée tuku ña'a san. ¹²Tsí xoo ñá'a, ña é iō iña í ne, ní'i ká ña ne, ku'é'e ká koo iña ña. Ntá tsi xoó ña'a, ña é ña tuvi iña í ne, naki'i ka é iō iña ña. ¹³Dukuān né, kuān ó kantaa ú ni ñá'a san, tsí kuān te ntaíto ña ne, ña ntaíni ña. Kuān te ntátekú ña ne, ña ntaíni ña. Ña ntaéni tú'un ña. ¹⁴É kūntaa ntí'xe vatā ó kaka'an Ísaia, ña é ka'án naa Xuva ko, dá kakā'an ña kídaā: Kuān te tekú ña, ntá tsi ña kí'in diki ña; kuān te koto ña, ntá tsi ña kiní ña.

¹⁵Tsí ña sá'á ne, é ntuka'xī nima ñá ne, vata te neé nuu ntído lo'xo ña ne, kanti'u núu ña, vata koo é ña kiní ña, vata koo é ña tekú ña, vata koo é ña kani tútun ña, vata koo é ña ká'ān ñá nī ko é ntavá'a ú ña, kuan ō ka'an Xúva kō, ka'an Ísaia.

¹⁶Ntá tsi nto'ó ne, dōo diní nto tsi ntaíní nto ne, ntátekú nto. ¹⁷Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí ña

te da díi ña ntáka'án naa Xuva ko kídaā ne, un vá'a tsi ncho kini ña é ntaíni nto vevii, ntá tsi ña ni iní ña. Ncho tekú ña é ntátekú nto, ntá tsi ña ni tekú ña.

Kaka'an Jesúsú neé kani tú'un ñña ñá kaeté xaa ntikin san

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Kini nto sá'a ñña ñá kaeté xaa ntikin san. ¹⁹ Te tēkú ña'a tú'un ñña i mí kadē kû'vé Xuva kō né, tē ña kani tú'tun ña ne, ki'xi tó'ō e ña vá'ā san ne, naki'i nuu tú'ūn é ínūu nima ñá, vatā ó de láā sán ni ntikin é kō'xó itsi san. ²⁰ Divi ntikin é kō'xo mi dóo xuú ne, vata kaa tú'ūn va'á san kaa, e ntátekú ña'a san ne, ura tsí i xkúntee iní ña. ²¹ Ntá tsi da ñā ni kuinti'xe vá'a ña ne, ña ná'a tsī kutíi ña. Tē ntáka'an ntée ña'a san ña ne, tē ntáde xení ña ni ñā kuenta ñña i e kuinti'xe ña ne, ura tsí i xtuvī mii ña e kuinti'xe ña. ²² Ntikin é kō'xó nuu mí kaa xuku íñu sán ne, vata kaa da ntátekú ña'a san tú'ūn va'á san kaa, ntá tsi díi díi ka ntio ña é íō ñuxiví sa. Ntánantuku ñā diu'un é kukuika ñā ne, ntákunáa inī ña tú'ūn va'á san. Ña kaidiá'vi ká i ñña ña. ²³ Ntikin é kō'xó nuu ñu'u vā'á san ne, vata kaa te téku uun ña'a ne, kuinti'xe ña. Kade ña é káka'án ne, iō ntúvi vā'á ñña ña. Vata kaa dítsin utun vá'ā san kaa, e kíi uun sientu kíti i, o te ūni díko, o te ōko u'xi —ka'an ña.

Nteé nteé tsi kaka'an Jesúsú ñña xuku é ña vá'ā má trīgu

²⁴ Ntāa xtuku Jesuu nuu i sá'a, kaka'an ñña:

—Mí kadē kû'vé Xuva kō ne, vata kaa uun ñña'a, ña e éte xaa ntikin trīgu máña ña kan, kāa. ²⁵ Ntá tsi da nñ ntákidi ñá'a san ne, xée ūun ñña'a, ña kakune'u iní i ni ñā né, ēté xaa ña ntikin é ña vá'ā san má trīgú san ne, da ínu ña. ²⁶ Dā kéne xuku trīgú san

ne, nta'á kiti i ne, kēne xuku é ña vá'ā sán di. ²⁷ Xéé ña ntáde tsiñu iña tó'o vī'i sán ne, ntáka'an ñá ni ñā: “¿Ñá te ntikin vā'á ntu éte xaa nto máña nto kán? ¿Mí'i ntu vē'xi xuku é ña vá'ā san?”, ka'an ña. ²⁸ Kaka'an tó'o vī'i sán ni ñā: “Á tē ñá kakune'u iní i nī ko éte xaa ña ntikin é ña vá'ā san”, ka'an ña. Kidáa ne, ntáka'an ñá ntáde tsiñu san ni ñā: “¿Ntio ntu nto é tū'un ntí xuku é ña vá'ā san?”, ka'an ña. ²⁹ Ntá tsi kaka'an tó'o ñā: “Ñá'ā, tsí dā ná tū'un nto xuku trigú san ni xūku é ña vá'ā san. ³⁰ Na kue'nu miī ntuví nuu i da nté xēe ntúvi é ta'vi ō. Kidáa ne, ká'ān ú ni ña kata'vī sán te dī'na tu'un ña xuku é ña vá'ā sán ne, na ntada ña dōko í dá kāmī ña. Kidáa né, na tsū'un vá'a ña kiti trigú san ini xaká ko”, ka'an ña —kuan ō ka'an Jesús.

Nteé nteé tsi kantaa Jesuu iña ntikin kúli
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ntāa xtuku Jesuu úun nuu i, kaka'an ña:

—Mí kadē kú've Xuva kō ne, vata kaa uun ña'a, ña e éte xaa ntikin kuli máña i kan, kaa. ³² Dií ka kuetsi ntikin kúli san é un ntí ntí ntikin, ntá tsi dā kúna'nu ne, dií ka na'nu xuku i; vata ntáa utun ntáa. Ntáxee láā, kiti ntaíko e dukún kán ne, ikán ntáde vá'a ti taka ti má nta'a i kán —ka'an ña.

Nteé nteé tsi kantaa ña iña u'xen ía
(Lc. 13:20-21)

³³ Ntāa xtuku ña uun nuu i, kaka'an ña:

—Mí kadē kú've Xuva kō ne, vata kaa u'xen ía kaa, é kánadaká ñadī'í san uní xku've árina váta koo é nāneñu u'xen san —ka'an ña.

Nté kui kuān ó kantaa Jesuu núu i sá'a
(Mr. 4:33-34)

³⁴ Nteé nteé tsi kaka'an Jéssu ni ún ntíí ntíí ña'a san. Da mij kuē'en tsí nuu i sá'a kantaa ñá ni ñā dá kakā'an ñá ni ñā kuenta iña i mí kadē kû've Xuva kō. ³⁵ Kuān o dé ña vata koo é kũntaa é kaka'an ñá ka'án naa Xuva ko kídaā:

Ntaa ú ni ntō nuu i sá'a,
ká'ān ú nuu i é iō xu'u un tsi nte dá dé kû've Xuva
ko ñūxiví san,
ka'an ña.

Kaka'an Jéssu nee iñá ncho ka'an iña xuku é ña vá'ā san é kāa má trigu

³⁶ Kidáā né, ntāka Jesuu mí dóo ntoo ña'a sán ne, kí'vi ñā má ví'i kán. Xéē ña ntántikin ñá ne, ntaíkan ña é ká'an ñá nee iñá ncho ka'an é ntāa ña iña xuku é ña vá'ā san e é'nu máña ña kán. ³⁷ Kaka'an Jéssu:

—Ñā éte xaa ntikin vā'á san ne, vata kaa xu'u é vēxkúvi ú ñatíí kaa ña. ³⁸ Māña ñá kán né, vata kaa kaníi ñūxiví san kaa. Ntíkin vā'á san ne, vata ntāa ña ntáduku ntée Xuva kō ntāa. Ntíkin é ña vá'ā san ne, vata ntāa ña ntáduku ntée tó'ō e ña vá'ā san ntāa. ³⁹ Ña kakune'u iní i nī kó ne, vata kaa ña éte xaa ntíkin é ña vá'ā san kaa ña ne, tō'o é ña vá'ā san ña. Ntuvi é ta'vi ō ne, vata kaa ntuvi tē ntí'i ñūxiví sa kaa. Ña ntáta'vi sán ne, vata ntāa ánje Xuva kō ntāa ña. ⁴⁰ Vata ō ntáda ña dōko i é ña vá'ā sán ne, ē'mi ña né, kuan koo kuvi tē ntí'i ñūxiví sa. ⁴¹ Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, taxnūu ú ánjē ko mí kadē kû've Xuva kō ne, nakuitā ñá un ntíí ntíí ña'a, ña e ntáde é víi tuku ña'a é kini kaa, nī ña é ntáde mií é kīni kaa san. ⁴² Katé nuu ña ña iní ñu'u dū'xé san. Un vá'a tsi kueku ña'a sán ne, naka'xí ka'ñī ña nú'u ñā. ⁴³ Kidáā ne, xoó ña'a, ña ntáde é ntio Xuva kō ne, xi'í nuu ka'nu ña mí kadē kû've Xuva kō, vatā ó kaxi'í nuu ngántíí san. Xoo é kātekú i ne, na kīni i.

Kantaa Jesuu úun nuu i é vā'a é nuu ntú'xi

⁴⁴ 'Mí kadē kû'vé Xuva kō ne, vata kaa uun nuu i e dóo va'a é nuu ntú'xi má ñu'u kan kãa. Nãni'i uun ña'a ne, ikan tsī nãxnuu ntú'xi xtuku ña. Nã tē nté kaa diní ña. Kí'in ñã né, nadiko ntí'i ña é ió iña ñá ne, dá kuīin ña ñu'u san.

Kantaa Jesuu iña kití e dóo nuu á'vi i é kaē'nu ini tsí'xi

⁴⁵ 'Mí kadē kû'vé Xuva kō ne, vata kaa uun ña kadiko kaa, ña é kanantukū kití e dóo nuu á'vi i, e dóo va'a. ⁴⁶ Uun tsi kití e dóo va'a, é nuu á'vi kue'en nãni'i ñá ne, kí'in ñã né, nadiko ntí'i ña é ió iña ñá ne, dá kuīin ña ti.

Kantaa Jesuu iña xunu

⁴⁷ 'Mí kadē kû'vé Xuva kō ne, vata kaa xunu kaa, é kanakuítá nuu ña'a san ini míni kãn é tavã ñá un ntí'í ntí'í nuu tsákã san. ⁴⁸ Dã tsítū ne, nantíi ña diñi ntute kãn. Ikãn intóo ña nakaxnúu ña ti. Tsáká vā'á san ne, nãtsu'un ña ti ini xiká san. Kití é ña vā'á san ne, ēte ñá ti. ⁴⁹ Kuan koo kuvi tē ntí'í ñuxiví sa di. Kí'xi ánje Xuva kō ne, nakaxnúu ña xoo é vā'á i, xoo é ña vā'a i. ⁵⁰ Nakuitã ñá xoo é ña vā'a i mé'ñu ñū'u du'xé san. Ikãn dóo kueku ña'a san ne, naka'xí ka'ñi ña nú'u ñã —ka'an Jēsuu.

Núu i e dóo va'a é xēé nī é ata

⁵¹ —¿Ntáñe'e dikí ntí'í ntu nto un ntí'í nūu i sá'a? —tsixe'e Jēsuu ña.

—Ntáñe'e dikí nti —ka'an ña.

⁵² Kidáã ne, kaka'an ñá ni ñã:

—Un ntí'í ntí'í mastrú lei, da ntánakua'a ña iña i mí kadē kû'vé Xuva kō ne, vata kaa tó'o vī'i san kaa ña. Tsi tó'o vī'i sán ne, kanatava ña é xēé nī é atã san mí ñu'u vā'a iña ña dá ntio ña —ka'an ña.

*Dá tūví Jesuu ñuú Nazaree**(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)*

⁵³ Dā kúvi ntáa Jesuu sá'ā né, ntaka ña ikān.
⁵⁴ Kué'en ña ñuu míi ñā ne, nakuá'a ña ña'a má vi'í
 mí ntánataká nuu ña Israeé san. Koó dā kúdu'va
 ña'a sán ne, ntáka'an ña:

—¿Mí'í ntū nakua'a ñá sā'a e dóo ini ña, e dóo
 kade ña nuu i é dóo ka'nu san? ⁵⁵ ¿Ñā ntu te divi
 ña é i'xá ña kade va'a utun? ¿Ñā te María ntu di'í
 ñā? ¿Ñā ntu te ení ña Santiau ni Jósee ni Símuun ni
 Júdá? ⁵⁶ ¿Ñā te divi ta'an ña ta'nú ntoo ñuú ko ā di?
 ¿Mí'í ntu vē'xi é dóo ki'in íní ña sá'á kuan? —ka'an
 ñá'a san.

⁵⁷ Ncho kudiin ñá'a san ni ñā, ntá tsi kaka'an
 Jéssu ni ña:

—Ña kaka'án naa Xuva kó ne, ntaíko ñu'u ñā'a
 san ña; ntá tsi ña ñuú mii ña nī ñavi'í ña ne, ña ntaíko
 ñu'u ña ñā —ka'an ña.

⁵⁸ Ñá kuē'e núu í e dóo na'nu ide ña ikān, tsí ña ni
 kuintí'xe ña'a san ña.

14*Dā xi'í Juaán Bautista**(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)*

¹ Ntuvi sá'á ne, Heródē, ña é de ku've iña ñuú
 Galileá ne, tēkú ña iña Jéssu. ² Kaka'an ñá nī ña
 ntáde tsiñu iña ña:

—Ña tsikán ne, á tē Juaan Bautista ña. Á tē ntóto
 ñā e xi'í ña. Dukuān é kūvi ide ña nuu i e dóo ka'nu
 san —ka'an ña.

³ Tsí Heródē sán ne, tēn ña Juaán ne, kí'ní ña ña
 ne, xnuu kutu ña ñā kuenta iña Heródia, ñadí'í ení
 ña, ñá nani Fēlipe. ⁴ Tsí kaka'án Juaan ni Heródē:

—Dōo xii kaa é naki'í nto ñadí'í ení nto —ka'an ña.

⁵ Heródē sán ne, ntīo ña é kā'ní kue'en ñá Juaán san, ntá tsi u'ví ña ña'a san, tsi dé kuení ña'a san tsí Juaán san ne, ña kaka'án naa Xuva ko. ⁶ Ntá tsi dā xee víko é kaku Heródē ne, ítē'e dióko Herōdia nuu ña'á san, ña vexká'xi viko san. Ná tē nté kaa dīnī Heródē san kídaā ne, ⁷ xé'e ña xu'u ña nī dioko Herodia tsi nuu é ntāa ntí'xe i é kuē'é ña tún da nēé ka é kākán tun. ⁸ Tsi'í dī'í tún dīkí tun nēe é kākán tun ne, kaka'án tun:

—Tā'xi nto kó dīkí Juaan Bautista veví. Xntekū nto nú kō'o —ka'án tun ni Hērode.

⁹ Kidáā né, kūnta'xa iní rei Heródē san. Ntá tsi kaka'an ñá te kuan kōo kuvi, tsí mé'ñū ña'á san xe'é ña xu'u ña. ¹⁰ Taxnūu ña é na kā'nté tu'un ña dīkí Juaán san viutun kán. ¹¹ Xntekū ñá dīkí Juaan nú kō'o ne, xé'e ñā tún, dā nakué'e tún dī'í tun.

¹² Dā xee ña ntántikín Juaán san ne, nāki'i ña kúñu ña ne, ixkú'xi ña ña. Kidáā ne, kué'en ña kūkoto ñá Jēsuu nté ō kúvi.

Dā xe'é Jesuu é kā'xí u'un míl ñā'a

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Dā téku Jesuu nté ō kúvi Juaan Bautistá san ne, ínūu ña tun ntōó ne, kué'en ñā mí xoxó ña'a. Ntá tsi dā kútuni ñá'a sán ne, kué'en ña kūntikín ñá ña. Ntaíka ña dī'in ñā. ¹⁴ Dā ntíi Jesuu tún ntōó san ne, iní ña tsí ña te nté kaa titín ña'a. Ntúntā'ví ini ña ña ne, ntavá'a ña ña nchokuví san, ña é ntēka ña'a san. ¹⁵ Dā kuáa ne, xee ña ntántikín ñá ne, ntáka'an ña:

—Xoxó kantoo i i'a. É kuáa ve. Taxnūu nto ña'a san é na kī'in ña ñūu kuetsī san vata koo é kuīn ña é kā'xí ña —ka'an ña.

¹⁶ Ntá tsi kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ñá kuētsi é kī'in ña. Dīvi nto kuē'é xnto é kā'xí ña —ka'an Jēsuu.

17 Kidáā ne, nantíko koō ña, ntáka'an ñá ni ñā:
 —Ú'un kūdii tañú'u ió ni ūvi kudii a tsákā —ka'an ña.

18 Kaka'an Jéssu:

—Tā'xi nto —ka'an ña.

19 Kidáā ne, kaka'an ñá ni ñā'a san é na kuntōo ña nu ité sán. Kí'i ña u'un tañú'ū sán ni ntūvi a tsákā sán ne, ito ña e dukún kán ne, nākué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō né, kátsin dava ña tañú'ū sán ne, xé'e ñā ña ntántikin ña é na tsí'i ña nta'a ña'a san. 20 Ē'xí nta'a ña'a san, un ntíi ntíi ña. Kidáā ne, natákā ñá ta'vi i é ntoó ka ne, natsu'un tsitu ña ūxuví ka xika. 21 Ñá te da ū'un míil ñatíi san é'xi ña. É ntē ña ni ka'vi ña ñadi'í san, nté i'xá san.

*Dá ika Jesuu nú ntūte kan
 (Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)*

22 Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña ntántikin ña é kū'un ña iní tun ntōo san e kí'in ña uun xo diñi ntute san. Dīvi ñā ne, ítūví ka ña da nté ntaka ntí'i ña'a san. 23 Dā nátaxnūu ña ña'a san kunú'u ñā ne, kúxee ña xuku kán vata koo é da mii tsi ñā ka'an ntá'ví ña. Dā kuáa ne, ínūu mii ña ikān né, 24 dōo kuíka tun ntōo san mé'ñū mínī san. Un vá'a tsi kanaduku ntūte san ata tún ntōo e dōo kainu tatsín san. 25 Dá vē'xi túvi ne, kué'en Jéssu mí ñū'u ña, kaika ña nú ntūte san. 26 Ntá tsi dā íni ña ntántikin ñá ña tsí kaika ña nú ntūte sán ne, ñá tē nté kaa ntaú'vī ña. Ntáku'u ntáa ña, ntáka'an ña:

—jUn kaa ña ntíxi! —ka'an ña.

27 Ntá tsi ura tsí i kaka'an ñá ni ñā:

—jÑá ku u'vī nto, tsí xu'u! —ka'an ña.

28 Kaka'an Pedru ni ña:

—Te dīvi nti'xe ntō, Tó'ō, ká'an ntō é na kí'xi u mí kaika nto nú ntūte san —ka'an ña.

29 Kaka'an Jéssu:

—Ki'xin ni —ka'an ña.

Pedru ne, ntii ña tün ntōó san ne, ika ña nú ntūte san é k̄in ña mí ntísí Jesuu. ³⁰ Ntá tsi dā íni ña tsi dóo kainu tatsín san ne, ú'vī ñá ne, iñi ntu'u kūkií nto'o ña iní ntute san. Un ntíi tsī kána ña:

—¡Xntii ntō ko, Tó'ō! —ka'an ña.

³¹ Ura tsí i nakurkáa Jesuu ntá'a ña ne, nātava ña ña. Kaka'an ñá ni ñā:

—¡Nté o ntú iña o é ña kákuinti'xe o! ¿Nté kui ña ni kuinti'xe ntu o? —ka'an ña.

³² Dā nakú'un ña ntuví ñá tun ntōó san ne, kūkadin tatsín san. ³³ Ñá ñu'u iní tun ntōó san ne, nákuñiti ña nūu Jesús, ntáka'an ña:

—¡Nuu é ntaā i tsí I'xá Xuva nti'xe ko ntō! —ka'an ña.

*Dā ntavá'a Jesuu ñá nchokuvi ñuú Genesaree
(Mr. 6:53-56)*

³⁴ Dā kúvi ita ntí'xin ña ntute sán ne, xée ña ñūu é nani Genesāree. ³⁵ Dā íni ña'a san, ña ntántoo ikān, e vé'xi Jesuú ne, taxnūu ña tú'un iña un ntí ntí ñuú tsikán ne, ntēka ña'a san ña ntánchokuví san, un ntí ntí ña. ³⁶ Íkan ña Jesuu é kuān te ntete dóo ña na tñn ntá'a ñā. Ña é tñn nta'ā sán ne, ntūvá'a ña.

15

*Nee iña é kade i é kānatívi ña'a sán nuu Xuva ko
(Mr. 7:1-23)*

¹ Kidáā ne, xēe ña fariseu ní mastrú leí san, ña ntoo ñuú Jerusaleén, nte mí tuví Jesuú ne, ntáka'an ñá ni ñā:

² —¿Nté kui ña ntáde ntaa ña ntántikín ntó vatā xkoó iní ñáta kō? Tsí ña ntánta'a ña dá ntaé'xi ña —ka'an ña.

³ Kaka'an Jesús ni ña:

—¿Nté kui ðivi ntō ne, ña ntáde ntaa nto é kākā'an Xúva kō, é ntio nto kuntīkin ntó vatā xkoó ini mí ntō? ⁴ Tsi kaka'an Xúva kō: “Kuiko ñu'u nto uva nto ni ði'i ntō”, ka'an ña. Ká'an xtūku ña ði: “Xoo é kā'an kīni i iña uva i ni iña ði'i í ne, da mii é kūvi í”, ka'an ña. ⁵ Ntá tsi ntō'ó ne, ntáka'an nto tsi kuvi ka'an ñá'a san ni uva ña ni ði'i ñā: “Ñā kúvi xntīi ú nto, tsí iñá ko ne, nākué'e ú nta'a Xuva kō.” ⁶ Te kuan kō ka'an ñá ne, ñá kantio é xntii ña uva ñā nté ði'i ñā, ka'an nto. Dukuān ne, ntáde nto vatā xkoó ini ñáta ntō e ntánakuitā nto é kākā'an Xúva kō. ⁷ Ntáka'an ntó tsi ntáde ntaa nto é kākā'an Xúva kō, ntá tsi ña ntāā. Dōo vá'ā o ka'an Ísaia kuénta iña nto dá kakā'an ñá naa Xuva ko:

⁸ Ña sá'á ne, kūdii rkī xaa ña ntéku da ntáka'an ñá e dōo ntánuu iní ña ko,
ntá tsi ña te ntánī nima ñá e ntánuu iní ña ko.

⁹ E ntaā í e ntánuu iní ña ko,
tsi e ntánakuā'a ñá ne, da mii tsi e ntáka'an ñá'a san.
Kuan ō ka'an ña —ka'an Jéssu.

¹⁰ Kidáā né, kāna ña ña'a sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kini nto né, na kī'in ðikī nto: ¹¹ Ñá te ðivi é kakī'vi ini xú'u ko kán kade i é kakudentū nima ko, ntá tsi nee iña é ntii xu'u kō né, ðivī é kade i é kakudentū nima ko —ka'an ña.

¹² Kidáā ne, xéē ña ntántīkin ña mí tuví ña ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Kútuni ntú nto é kūdiin ñá fariseú san da téku ña é kākā'an nto? —ka'an ña.

¹³ Kaka'an Jéssu:

—Da nēē ka utun é ña ni í'xi Uvā kó ne, nātu'un ña uun tsi nte xó'o í. ¹⁴ Na koo mii nto ñā. Vata ntáa ña kuāa ntáa ña é dotō tsi ntántēka ña ña'a. Te uun ña kuāa nteka ña ña kuāa ni'i ña ne, ntuví tsí ña kó'xo nuu ña xaví san —ka'an ña.

¹⁵ Kidáā ne, kaka'án Pedru ni ña:

—Ká'an nto nī ntí nee iñá ncho ka'an núu i sá'a
—ka'an ña.

¹⁶ Kaka'an Jesúsú ni ña:

—¿Vāta tekú kue'en xntú nto? ¹⁷ ¿Ñá ini ntú nto tsí da nēé ka é kākí'vi xu'u kō ne, kaita nti'xin i'xí ko kán ne, da kidáa ntī xtuku kúñu kō? ¹⁸ Ntá tsi nēe é kīni kaa é kakii xu'u kō né, ntē nima ko kakéne ne, divī é kade i é kakudentu ō. ¹⁹ Tsi nté nima ko kakéne é kinī ó kadā kuení kō, é kā'ni o ña'a, é kadā xení o ni ñadī'í tuku ña'a, é kadā xení o ni ñadī'í, ña vata tánta'a, e ki'li dú'u ō, é kā'an ó dovete, é kā'an kīni o iña ña'a. ²⁰ Sá'a kāde i e ntákudentū ña'a sán nuu Xuva ko. Ntá tsi te ña nta'a o da ka'xi o vatā xkoó ini ntó ne, ña te dívi i é kade i é kakudentu ō nuu Xuva ko.

*Ñadī'í, ña vé'xi tuku ñuu, kuínti'xe ña Jesúsú
(Mr. 7:24-30)*

²¹ Ntáka Jesúsú íkán ne, kué'en ña ētsin ñuú Tiru ni ñuú Siduun. ²² Ikán tuví uun ñadī'í, ña vé'xi ñuú Canaán ne, ñe'e ñā mí tuví Jesuú ne, kaka'an ña:

—¡Ntuntā'ví ini nto ko, Tó'ō, I'xá Davii! ¡Un vá'a tsi kanto'o diókō kó kuenta iña é ña vá'ā san é nuu nimá tun! —ka'an ña.

²³ Nté uun tú'ūn ña ni ká'an Jesúsú ni ña. Kidáa ne, xéé ña ntántikin ñá ne, kaka'an ñá ni ñā é na nakunu ña ñadī'í san. Ka'an ña:

—Nakūnu nto ña, tsi dóo du'xen ka'ān ña é ntīkin ñá kō —ka'an ña.

²⁴ Kaka'an Jesúsú:

—Taxnuu Xuva kō ko é xntii ú da mii tsí ña kúnaa, ña ntáduku ntée tatá ña Israee —ka'an ña.

²⁵ Ntá tsi xéé etsin ñadī'í san ne, ínchiti ña nūu ña ne, kaka'an ña:

—¡Vií nto da xe'e, Tó'o, xntii ntō ko! —ka'an ña.

²⁶ Kaka'an Jesúsú ni ña:

—Ñá vā'á ō é naki'i o tañú'ū é kǎ'xí i'xá kō dá kué'é ō tǐnā san —ka'an ña.

²⁷ Ñadī'í san ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntaā i é kǎka'an nto, Tó'ō, ntá tsi tǐnā sán ne, ntaé'xi ti utsi i é kǎko'xo má mēsa tó'o tī —ka'an ña.

²⁸ Kidáā ne, kaka'an Jésuu ni ña:

—Dōo vǎ'ā ó kakuinti'xe o. Kuan koo na kuvi vatā ó ntio o —ka'an ña.

Ura dú'va tsi i ntuvá'a dióko ñā.

Dōo titín ña nchokuvi ntavá'a Jesuu

²⁹ Ntāka Jesuu íkǎn ne, kué'en ña dīñi míni Galileá san. Kúxee ña xuku kǎn né, íkǎn ítúvi ña.

³⁰ Ñá te da dīi da dīi ña'a xée ña mí tuví ña ne, ntēka ña ña xné'e, ña ni'i kui'í i, ña kuāá, ña ñi'í, ni tǐtín ka ña ntánchokuví san. Tsōo ña ña'a san nú dī'ín Jesuú ne, ntavá'a ña ña. ³¹ Koó dā kúdu'va ña'a san da íni ña e ntáka'an ñá ñi'í san, e ntuvá'a ña ni'i kui'í i san, e nakaka ña xne'é san, e nakiní ña kuāá san. Ntáka'an ña e dóo ka'nu Xuva ña Israeé san.

Dā xe'é Jesuu é kǎ'xí kimi míl ña'a

(Mr. 8:1-10)

³² Kidáā ne, kǎna Jesuu ñá ntántikin ñá ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Kantunta'ví ini kó un ntíí ntíí ña'a san tsi é ita ntí'xin uní ntúvi e ntántoo ña i'a nī ko. Na tǐvī ka é ka'xí ña. Ñá ntío kó nataxnūu ú ña é kuan tsī koo, tsi ntákakin ña, tsí dā ná koo vita ña itsi kǎn dókō —ka'an Jésuu.

³³ Ntáka'an ñá ntántikin ña:

—¿Mí'i ntu kiki'i o tañú'ū i'a mí xoxo ntoo i? ¿Nté ntu koo xee tá'an é ka'xí ña, é ñā te da dīi ña'á san? —ka'an ña.

³⁴ Kaka'an Jésuu ni ña:

—¿Títin ntú tañú'ũ ni'i nto? —ka'an ña.

Nantíko koō ña, ntáka'an ña:

—Ú'xe kūdii tañú'u ni ūvi kudii a tsákā —ka'an ña.

³⁵ Kaka'an Jéssu ni ñá'a san é na kuntoo ña ñu'u kãn. ³⁶ Kĩ'i ña e u'xé tañú'ũ sán nĩ tsákā sán ne, nākué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kidāā ne, ta'vi dāva ñá ne, xé'e ña ña ntántikin ña é na tsĩ'i ña nta'a ña'a san. ³⁷ È'xí nta'ā ñá, un ntĩ ntĩ ña. Dā kúvi ne, natáka ña é ntoó ka ne, ú'xe xĩka nátsu'un tsĩtu ká ña ta'vi ĩ. ³⁸ Ñá te da kĩmi míl ñatĩ san é'xi ña ne, ntē ña ni inté'vi ñadĩ'í san, nté i'xá san di. ³⁹ Nataxnũu ña ña'a san kídāā ne, nákunũu Jesuu tún ntóo san ne, da kué'en ña ñũú Madala.

16

Dā íkan ña fariseu ni ñá saduceú san uun nuu i e dóo ka'nu

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Xéē ña fariseú san nĩ ña saduceú san é ncho koto nteé ña Jesuu. Ntaíkan ña te nañē'e ñá ña uun nuu i e dóo ka'nu é vē'xí e dukún kãn. ² Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Da kakuáā ne, ntáka'an nto: “Vá'a iñĩ tevāā, tsi dóo dito xntiví e dukún kan”, xkoó ka'an nto.

³ Tévvāā ne, ntáka'an nto: “Dōo xóo iñĩ vevii, tsi dóo ñu'u viko xé'e i kan”, ka'an nto. Te ĩni nto nté iñĩ da ntaíto nto e dukún kãn, ¿nté kui ñá ĩni ntu nto nté koo kuví ñuxiví sa, da ntaíto nto nté o kakuví vevii? ⁴ Ña kini ntáa, ña ntáde é kĩni kaa sán ne, diví ña ntaíkan ña nuu i e dóo ka'nu, ntá tsi ña kué'ē ká Xuva ko nũu i é ntio ña, tsí da mii nũu i váta ō kúvi Jonaá san —ka'an ña.

Kidāā né, ntāka Jesuu íkãn né, tsoo mii ña ñā.

U'xen ía iña ñá fariseu

(Mr. 8:14-21)

⁵ Dā xee ñá ntántīkin ña uun xo diñi ntute sán ne, kūtuni ña tsí kunánī ña é kuído ña tañú'ū. ⁶ Kaka'an Jesúsú ni ña:

—Kini nto ne, kuenta tsí vií nto ni ū'xen ía iña ñá fariseu ni ñá saduceú san —ka'an ña.

⁷ Kidáā ne, ntáka'an ñá ni tā'an ña:

—Kuan ō ka'an ñá, tsi ña ni ido ō tañú'ū san —ka'an ña.

⁸ Īni Jesuu née iña ntádē kuení ña ne, kaka'an ña:

—¡Mpá! ¿Nté kui ña ntákuinti'xe vá'a ntu nto? ¿Nté kui ntaítsu'un ntu nto tē ña ni ido nto tañú'ū san? ⁹ ¿Vāta kutúni ntú nto? ¿Ñā ntu naka'an nto tsí u'un tañú'ū san é'xi u'un míil ñā'a sán ne, tītín xiká ka ñu'u ta'vi ī e ntóo ka é natāká nto? ¹⁰ ¿Ntē ña ntu naka'an nto e u'xe tsi tañú'ū san e é'xi kimi míil ñā'a sán ne, tītín xiká ka ñu'u ta'vi ī e ntóo ka é natāká nto? ¹¹ ¿Nté kui ña kañe'e dikí ntu nto e ña te iña tañú'u ntí'xe san kaka'án u? Kuenta tsí vií nto ni ū'xen ía iña ñá fariseu ni ñá saduceú san —ka'an ña.

¹² Kidáā né, kūtuni ña tsí ña te kaká'an ña iña u'xen ía é kaidáka tañú'ū san, tsí kaka'an ñá iña nuu i é ntánakuā'a ña fariseu ni ñá saduceú san.

Dá kakā'án Pedru tsí Jesuu é Cristu ña

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Dā xee Jesúsú ñuú é nani Cesārea Filipú ne, kaka'an ñá nī ña ntántīkin ña:

—Xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, ¿neé ntu ña'a ú, te kā'an ñá'a san? —ka'an ña.

¹⁴ Nantíko koō ña, ntáka'an ñá:

—Iō ñá ne, ntáka'an ña tsí Juaan Bautista nto. Iō ñá ne, ntáka'an ña tsí Elia nto. Īo xtúku ña ne,

ntáka'an ñá tsi Jeremia ntó, ò tuku ña'a ña kaka'án naa Xuva ko nto —ka'an ña.

¹⁵ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Ntō'ó ne, ¿xóó ña'a ntu ú, te kuinī nto? —ka'an ña.

¹⁶ Kaka'an Símuun Pedru:

—Cristu ntó, I'xá Xuva kō ña kantító san nto —ka'an ña.

¹⁷ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Nté kuān nte vá'ā ó ni o, Símuun, i'xá Jonaa. Sá'ā ne, ña te ñá'a ni nañē'e ñá o, tsí mii tsi Uvā kó, ña tuyí e dukún kán. ¹⁸ Kaka'án u ni ò tsí ñivín é Pedrú ne, ñiví ó ne, xúu nchó ka'an. Nú xūu sa'á xntítsí u xúkūn ko. Ña kúvi víi doxilí san nī ña'a, ña ntákuinti'xe i ko. ¹⁹ Ta'xí u o nta'kāá iña i mí kadē kú've Xuva kō e dukún kán. Da xōó ka ña'a, ña é iō kuetsí i ñuxiví a ne, ká'án tsí ña kúvi kí'vi ña e dukún kán. Kuan kōo víi Xuva kō e dukún kán ñi. Da xōó ka ña'a, ña é ntuvá'a ni Xuva ko ñuxiví a ne, ká'án tsí kúvi kí'vi ña e dukún kán. Kuan kōo víi Xuva ko ni ña e dukún kán ñi —ka'an ña.

²⁰ Kidáā ne, kaka'an ñá nī ña ntántikin ña é ña ku ka'án kue'en tsí ña ni da xōó ka ña'a é Cristu ña.

Dá kakā'an Jéssu é kuvī ña

(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Nté ntūvi tsikán ne, eni ntu'u Jéssu kaka'an ñá nī ña ntántikin ña é kantio é kí'ín ñá ñuú Jerusaleen. Ikán ne, ñá te da ñi nūu i dóo nto'o ña nta'a ñatā sán nī tó'ō dutú nī mastrú leí san. Ka'ní ña ña ne, te kúvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku ña, ka'an ña. ²² Kidáā ne, kué'en xīo Pedrú san ni ña né, ikán de tíi ña ni Jéssu, káka'an ña:

—Ñá te sá'á e ntio Xuva ko, Tó'ō. Ñá te kuan kōo kuví nto —ka'an ña.

²³ Ntá tsi xkokoto Jéssu ne, kaka'an ñá nī Pedru:

—¡Ñá kuān xkoó ka'an, tsí kaka'an vātā ó kaka'an tó'ō e ña vá'ā san! Ñá ku koton ntēen ko. Ñá te vatā ó kade kuení Xuva kō é kadē kuení o, tsí vata tsí ó de ña'a san káden —ka'an ña.

²⁴ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu ni ña ntántikin ña:

—Tē xoó ncho kuntikin í ko ne, ñá víi ka ña é ntio mii ña, ntá tsi na kuntikin ñá ko, kuān te na kuví ña. ²⁵ Tē xoó ntio i é nakāku ntuvi iña í ne, kunaá ña ntii dañu ntúvi. Ntá tsi tē xoó nakunaa i ntuvi iña i kuenta iña ko ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi. ²⁶ ¿Neé ntu ni'i ñatíi san te ní'i ña dá kanii ñuxiví sa, te nākunaá ña é tduiña ña? ¿Nté ntu kaa ntá'vi ñatíi san é tduiña ña? ²⁷ Tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, ki'xi ú ní ánjē ko. Dōó ka'nu ña'a ú, vatā ó ka'nu Uva kō. Kidáā ne, ntaána ú ni ñā'a nee iñá idé ña xé un xé un ñā. ²⁸ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō. Iō ñā'a e ntāñi ñā i'a vevii ne, ña kúvi ñā da nté kiní ña é kixkadā kû've u ñuxiví sa —ka'an Jēsuu.

17

Dā nádama kúñu Jēsuu
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Dā kúvi iñu ntúvi ne, ntēká Jesuu Pedrú san ni Sāntiau, ni ení ña, ñá naní Juaan, kue'en ní'i ña ña ūun xuku e dōo dūkún ne, ² nuu tsi ña ne, nadama kúñu Jēsuu. Nuú ña ne, xi'í nuu vatā ó kaxi'í nuu ngántii san ne, dōó é nuu ñā né, ntukui'xín kue'en. ³ Ura tsíkan ntii dító Muisee ni Élia, ñá ka'án naa Xuva ko kídaā ne, ntáka'an ñá ni Jēsuu. ⁴ Kidáā ne, kaka'án Pedru ni Jēsuu:

—Dōo vá'ā o tsí ntoo ntí i'a, Tó'ō. Tē ntio nto ne, xntítsí ntí uní á ví'i í'a, uun iña nto, uun iña Muísee ne, uun iña Éliá di —ka'an ña.

⁵ Da nii kākā'án Pedrú san ne, xée ūun viko e dóo kaxi'í nuu mí ntoo ña ne, távi nūu ña. Kaka'an tátsin Xúva kō mé'ñū vikó san:

—Ñā sā'á ne, I'xá mií kó, ña e dóo ntio ko. Dōo diní ko ni ñā. Kini nto é kākā'an ña —ka'an tátsin san.

⁶ Dā téku ña ntántikin ñá san sá'ā ne, nántūvé ña kúñu ña ñu'u kán né, dōo u'ví ña. ⁷ Ntá tsi vé'xi Jēsuú ne, tiin nta'a ña ñā ne, kaka'an ña:

—¡Nakuntáñī nto! ¡Ñá ku u'vī nto! —ka'an Jēsuu.

⁸ Dā íto ña ne, xōxó ka ña nguī san. Da mií tsi Jēsuu ntísi ña.

⁹ Dá kūntí ña xuku sán ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ñá ku ka'ān ntó ni da xōó ka ña'a nee e íni nto da nté nantōto ú rkontūvi é xi'í u, xu'u é vēxkúvi ú ñatī —ka'an ña.

¹⁰ Ntátsixe'ē ña ntántikin ña:

—¿Nté kui ntáka'án ntu mastrú leí san é dī'na Eliá san kí'xi ña? —ka'an ña.

¹¹ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Nuu é ntaā i tsí dī'na Elia kí'xi ña ne, xtūví tu'vē ña é un ntí'í. ¹² Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsi e kí'xi Elia, ntá tsi ña ni kutúni ñá'a san te dīvi ñā né, ide ña ni ña da nēé ka é ntio ña. Kuan kōo nto'o kó nta'a ña dī, xu'u é vēxkúvi ú ñatī —ka'an Jēsuu.

¹³ Kidáā ne, kutuni ña ntántikin ña tsí kaka'an ñá iña Juaan Baútista.

*Dā ntavá'a Jesuu úun na kudii, ná kaxi'i mí
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)*

¹⁴ Dā xeé ña mi dóo ntoo ña'a ne, vé'xi uun ñatī mí tuví Jesuu. Ínchiti ña nūu ñá ne, kaka'an ña:

¹⁵ —Tō'ó, ntuntā'ví ini nto i'xá ko, tsí kaxi'i mí nā ne, xntii nto nā. Dōó kanto'o na. Nuu nuu tsi kantava nuu na nchú'un kán ne, kako'xó nuu

na nú ntute kân di. ¹⁶ E kixni'i ú na é ntāvá'a ña ntántikin ntó na, ntá tsi ña ni kuvi vií ña —ka'an ña.

¹⁷ Kaka'an Jesús:

—¡Nté o ntu! ¿Nté kui ña ntákuinti'xe ña'a sán ko, ña e ntáde é kīni kaa? ¿Tītīn ka ntu ntuvi kutíi ú ni ntó? Kixní'i nto na ī'a —ka'an ña.

¹⁸ De tíi Jesuu ni é ña vá'ā san ne, ntīi é ña vá'ā san é nuu nima na. Ura dú'va tsi ntuvá'a na.

¹⁹ Kidáā ne, xēē ña ntántikin ña mí tuví Jesuú ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kui ña ni kuvi vií ntu nti é nakūnu ntí e ña vá'ā san? —ka'an ña.

²⁰ Kaka'an Jesús ni ña:

—Tsí ña te kanīi nima ntó ntákuinti'xe nto. Nuú é ntaā i é kākā'ān u ni ntó tsí kuān te un sīn kue'en tsi ntákuinti'xe nto ne, kuān te vata kaa uun kudīi ntīkin kulí san é kuinti'xe nto ne, kuvi ka'an ntó ni xūku san: “Kuē'én ikān”, ne, kí'īn. Ña túvī neé kue'en tsi é ña kuvi vií nto. ²¹ Ntá tsi e ña vá'a vāta kaa sá'a ne, ña ntīi tē ña kuntóo ixu ō né, tē ña dóo ka'an ntā'ví ō di —ka'an Jesús.

É kūvi uvi íto kaka'an Jesús é kūví ña

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Dá ntoo ña ñuú Galileá ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Xu'u é vēxkúvi ú ñatīi ne, ntuvi ú kuenta ntá'a ña'a san. ²³ Ka'ní ña kó ne, te kūvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku u —ka'an ña.

Dōo kántoo nta'xa ña ntántikin ña.

Dā ntá'vi Jesuu ni ña ntántikin ña diu'un xōo iña xúkūn

²⁴ Dā xee Jesús ñuú Capernau ni ña ntántikin ñā ne, vé'xi ña ntaído diu'un xōo iña xúkūn san mí tuví Pedrú san ne, ntáka'an ña:

—¿Ña kantá'vi ntu mastru ntó diu'un xóo san? —
ka'an ña.

²⁵ Kaka'án Pedrú san:

—Kantá'vi ña —ka'an ña.

Dā kí'vi Pedrú san má ví'i kân ne, di'na kaka'an
Jésuu ni ña:

—¿Nté ntu de kuéni o, Simuun? ¿Xoó ntu nta'a i
ntáido rei ñúxivi san diu'un xóo ni diū'un iña ñu'ú
san? ¿Nta'a ña ñuú mii ñā né, ō nta'a ña tuku ñuú
san? —ka'an ña.

²⁶ Kaka'án Pedru:

—Nta'a ña tuku ñuu —ka'an ña.

Kidāā ne, kaka'an Jésuu ni ña:

—Dukuān ne, ñā kantio é ntá'vi ña ñuú mii ñā.

²⁷ Ntá tsi vata koo é ña kudíin ña ne, kue'ēn nu míni
kân ne, nakuitan xu've é kantikin kaa xu'u tsákā
san. Tavan da nēé ka tsákā, kití é tiin di'na. Dá
ntikán xu'u ti ne, naní'i o uun diu'un kuetsi. Kí'in
ne, da nta'vin diu'un xóo ó ne, iñā kó di —ka'an ña.

18

¿Xoó ntu é dií ka ka'nu i?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ntuvi tsikán ne, xéē ña ntántikin ña mí tuví
Jesuú ne, ntáka'an ña:

—¿Xoó ntu é dií ka ka'nu i mí kadē kû've Xuva
kō? —ka'an ña.

² Kāná Jesuu úun i'xá san ne, xtuví ñā i mé'ñū
ñā'a san. ³ Kaka'an ñā ni ñā'a san:

—Nuu é ntaā i é kaka'án u ni nto: Tē ña nadáma
nto nima nto é kuinti'xe nto vatā ó de a i'xá kuetsi
sán ne, ña kúvi kí'ví nto mí kadē kû've Xuva kō.

⁴ Xoó ñā'a, ña é ña káde ka'nu vata kaa i'xa sa'á ne,
divi ñā é dií ka ka'nu ña mí kadē kû've Xuva kō.

⁵ Xoó ñā'a é kí'i ña uun i'xá vata kaa sá'a kuēnta iñā
ko ne, vata te xū'u kí'i ña ko.

Dōo xii kaa é vīi o é kīni kaa
(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Ntá tsi da xōo ka ña'a é kuē' é ña itsi é vīi é kini kaa da nēé ka i'xá san é kakuinti'xe i kó ne, dií ka vá'ā ó te kunū'ni uun xuu xodo ka'nu dúkun ñá ne, na kunuu nto'o mii ñā má ntute ñu'u kån. ⁷ ;Ntā'vi ide ñá ñuxiví a tē kade ña é vīi tuku ña'a kuétsi! Kuan tsi ió nuu i é kīni kaa, ntá tsi ;ntā'vi ide ña'a san, ña é kaxé'le itsi é vīi ta'an ña é kīni kaa san!

⁸ Te ntā'a nto, o te dī'ín nto kade i é vīi nto é kīni kaa san ne, ka'nté nto ne, nakuitā nto. Dií ka vá'ā ó te u'ntu nto xēe ntó e dukún kån, te kāka xné'le nto, é xēe ni'i nto ntuvi ntá'a nto, ntuvi dī'ín ntō dô'vi kan mi dóo kai'xi ñú'ú san. ⁹ Te ntūxnúu nto kade i é vīi nto é kīni kaa sán ne, tavá nto ne, nakuitā nto. Dií ka vá'ā ó te xēe ntó e dukún kan ni ūun tsi ntuxnúu nto, é xēe ni'i nto ntuvi ntúxnúu nto dô'vi kan mi dóo kai'xi ñú'ú san.

Kuenta iña á le'ntu é kúnaa
(Lc. 15:3-7)

¹⁰ Koto ntó tē ña kadá kuení nto tē ña nuu á'vi i'xá san. Tsí kaka'án u ni ntō tsí e dukún kån ne, ánje san é kade ña i kuentá ne, utén utén ntoo ña nta'a Xuva kō, ña é tuví e dukún kån. ¹¹ Tsí xu'u é vēxkúvi ú ñatíi ne, vé'xí u é nakākú u ña'a, ña ntákunaá san.

¹² ;Nee iñá ntu ntádē kuení nto? Te ūun ña'a né, ió uun sientu á le'ntu ña ne, uun xti kunaá ti ne, ;ñā ntu te tsoo míi ña kiti kimi díko xe'un kimí san má kū'u kan dá kī'ín ña kínantúku ña kiti uun, kiti kunaá san? ¹³ Te nāni'i ña tí ne, nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō, tsí dií dií ka diní ña ni kiti nāni'i ña san é kiti kimi díko xe'un kimí, kiti ña ni kunaá san. ¹⁴ Kuān ó ni Uva kō, ña tuví e dukún kån. Nā ntō ña é kúnaa nté uun i'xá san.

*Nté koo kada ka'nu iní o ni ta'an kō
(Lc. 17:3)*

¹⁵ Tē kade ta'an nto é kini kaa ni ntō né, kue'ēn ntó mí tuví ña ne, ká'an nto ni ñā nte o dé ña, da mii xnto ni ñā. Te kīni ña é kākā'an ntó ne, é ntūvá'a nto ni tā'an nto. ¹⁶ Ntá tsi tē ña kini ña é kākā'an ntó ne, kuntēka nto uun ne, ō uvi ña'á ka ña'a vata koo é kīni ña. ¹⁷ Tē ña ntío ña kini ña e ntáka'an ñá tsíkán ne, ká'an nto nī ña ntákuinti'xe i san, ña ntánataká nuu má ūkún kán. Tē ña ntío ña kini ña ña ntákuinti'xe i sán ne, ña kú de ká nto ña kuenta. Vii xnto kuenta tsí vata ntáa ña'a, ña é ña ntákuinti'xe i, nī ña ntaído diu'un xóo san.

¹⁸ 'Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Da xóo ka ña'a é kā'an ntó ni ñā ñuxiví a e ña kuvi ki'in ña mí tuví Xuva kō ne, kuan tsi kōo ka'an Xúva ko ni ñā e dukún kán di. Da xóo ka ña'a é kā'an ntó ni ñā ñuxiví a é kūvi ki'in ña mí tuví Xuva kō né, kuan kōo ka'an Xúva ko ni ñā e dukún kán di.

¹⁹ 'Sá'a kākā'an xtúku ú ni ntō tsí te ūun tsi ntáde nto nima ntó uvi ñá'a nto da ntaíkan ntó nta'a Xuva kō ne, Xuva kō, ña tuví e dukún kán ne, ta'xi ña é ntaíkan nto. ²⁰ Dā mí'í ka mí nataká nuu uvi uni ñá'a kuenta iñá ko ne, ikán tuví u mé'ñu ñā di — ka'an Jésuu.

²¹ Kidáā ne, xéē Pedru, kaká'an ñá ni Jēsuu:

—Tō'ó, ¿ki'in ito ntū kada ka'nu iní u ni tā'an ko dá kadē xení ña nī ko? ¿Vá ū'xe íto ntu? —ka'an ña.

²² Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Ñá kā'án u ni o te da mii tsí é ū'xe íto, tsí un tsi nté kīmí sientu kīmi díko u'xi íto.

Kuenta iña ñá kade tsiñu é ña ni ntío ña kada ka'nú iní ña ni tā'an ña

²³ 'Kuvi ka'an ó tsí mí kadē kú've Xuva kō ne, vata kaa uun rei é iō titín ña ntáde tsiñu iña ñá kaa. Ntio ña natava ñá kuenta ñá ntáde tsiñu iña ña.

24 Dā éni ntu'u ña tāvá ña kuentá san ne, xee ní'i ña uun ña'a, ña tanūu diu'un é vāta kaa uvi diko uun kuía xá'vi ñā. 25 Ña ni kúvi ntanáa ña. Dukuān ne, kaka'an tó'o ñā é diko ña ñā, ni ña di'ī ñā, ni i'xā ñā, ni un ntī'ī é ió iña ña, vata koo é na ntūnaa é tanūu ña. 26 Nákunchitī ña kade tsiñu san núu ñā ne, íkan ña dā xe'e, kaka'an ña: “Na kūtíi ká nto nī ko, Tó'ō. Ntanáa ntī'i u é tanūu u”, ka'an ña. 27 Ntūnta'ví ini tó'o ñā ñā ne, nangava ña ñā né, nakadī ñā kuenta ña. 28 Dā ntíi ña kade tsiñu san vi'i tó'o ñā né, tā'án ña uun ña'a, ña é kade tsiñu dadī ni ñā. Ña sālā ne, tanūu ña diu'un ta'an ña é vāta kaa uun sientu ntúvi xá'vi ñā. Ña'a, ña é tanūu ña iña í san ne, írkāa ña dukun ña é nakuē'ne ña ña ne, kaka'an ña: “Ntá'vīn ko é tanūun”, ka'an ña. 29 Nákunchitī ña tanūu san núu ñā ne, kaikan ña kaka'an ña: “Na kūtíi ká nto nī kó, tsi ntá'vi ntī'í u”, ka'an ña. 30 Ntá tsi ña ni ntío ña tsikán ne, tsi'i kuétsi ña ñā ne, xnuu kutu ña ña dā nte ntá'vi ña é ita nūu ña. 31 Dā íni ña ntáde tsiñu, ña nguīi san, nté ō kúvi ne, dōo dé kuení ña. Kué'en ñā ne, ká'an ña nī tó'o ñā nté ō kúvi. 32 Kidáā né, kāna tó'o ña ña kuān ó de sán ne, kaka'an ñā ni ñā: “Ñā tē nté kaa kinī ó kaden. Xu'ú ne, nakādí u kuenta ó tsi íkān kó da xe'e. 33 ¿Nté kui ña ni ntunta'ví ini ntu o ta'an o, vatā o dé u ni ō?”, ka'an ña. 34 Kūdiin kué'ēn tó'o ña ni ñā né, ntāda ña ña kuenta ntá'a maú san é xnuu kutu ña ña dā nté ntanáa ntī'i ña é tanūu ña —ka'an Jésuu ni ña.

35 Da kidáā ne, kaka'an ña:

—Kuān koo vií Uva kō, ña tuví e dukún kan, ni nto tē ña kada ka'nú ini nto kanī nima ntó ni tā'an nto di —ka'an Jésuu.

*Dá kakā'an Jéssu iña ña ntánatsoo mii tā'an
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)*

¹ Dā kúvi ka'an Jéssu sá'ā né, ntāka ña ñuú Galileá ne, kué'en ña ñuú Judea é tuví uun xo diñi ntute ka'nu Jordaán san. ² Ñá te da dīi da díi ña'a ntīkin ñá ña ne, ikān ntavá'a ña ña.

³ Vé'xī ña fariseú san mí tuví Jéssu é kōto nteé ña ña ne, tsixe'e ña ña:

—¿Kāka'an ntú lei Muísee é xīi kaa é natsoo mii ntí ñadī'í ntí dá nēé ka nuu i kúvi? —ka'an ña.

⁴ Kaka'an Jéssu ni ña:

—¿Vāta nakuá'a ntu nto tú'un Xuva kō mí kāka'an tsí dīvi ñá é dēvá'a ña ña'a ne, dē kú'vē ñá ñatī'í ni ñadī'í é kuntōo dadī'í ña? ⁵ Dukuān né, xtuvī mii ñatī'í san uva ña ni dī'í ñá é kuntōo dadī'í ña ni ñadī'í ña. Uun tsi kúñū kúvi ña ntuvī ña. ⁶ Vī'i a vé ne, ñá te ūvi ñá'a ká ña, tsí uun sá ña. Dukuān ne, ña vá'ā o é nantii ntee ta'an ñá'a san neé e teé ta'an Xuva kō —ka'an ña.

⁷ Ntátsixe'e ña Jéssu:

—¿Nté kui kaka'an ntú Muísee é kúvi natsoo mii ntí ñadī'í ntí kuan? —ka'an ña.

⁸ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Dā xe dōo ka'xi nima ntó ne, dukuān e tá'xi Muísee é natsoo mii nto ñadī'í nto, ntá tsi ña te kuán o ni ntio Xuva ko nte ntúvi dī'na. ⁹ Kaka'án u ni ntō tsí da xōo ka ña'a é natsoo mii ña ñadī'í ña, ntá tsi tē ña te neé ni ide ñadī'í san é kini kaa ni tuku ñatī'í san ne, tē natánta'a ñatī'í san ni tuku ñadī'í ne, kade ña kuētsi —ka'an ña.

¹⁰ Ntáka'an ña ntántīkin ña:

—Te kuan kōo kúvi uun ñatī'í ni ñadī'í ñá ne, díi ka vá'ā ó ē ña tánta'a ō —ka'an ña.

¹¹ Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Ñá te ūn ntíí ntíí ña'a é kūtíí ña é nī'i ña sá'ā, tsí mii tsi ñā é xe'e Xúva kō é kuan koo kuntōo ña. ¹² Íó ñatī é ña kuvi kóo i'xá ña, tsi e dúkuan kāa ña da káku ña. Iō túku ñatīí ne, ña'a san ide ña e ña kuvi koo i'xá ña. Iō túku ñatīí ne, ña ntío ña tánta'a ña kuenta iña tsiñu e ntáde ña iña Xuva ko. Xoo kutíi i e kuintí'xe i sá'ā né, na kuīnti'xe i —ka'an ña.

Dā náxnuu viko Jesuu ún ntí'i i'xá san

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Kidáā ne, xee ní'i ña i'xá san mí tuví Jesuu é tīin nta'a ñā í, é ká'an ntâ'ví ña iña i. Ña ntini'i Jēsuú san ne, de tíi ña ni ñā ntánteka i'xá san, ¹⁴ ntá tsi kaka'an Jēsuu:

—Ku'é e ntō itsi é na kī'xī i'xá san mí tuví u. Ñá ku kādí nuu nto i, tsí ña'a é íó nima í vatá ó nima i'xá san ne, ñi'vi ñā é kāduku ntée ña mí kadē kû've Xuva kō —ka'an ña.

¹⁵ Dā kúvi tīin nta'a ntí'i ña ī ne, da kidáā ntáka ña.

Uun ñatīí kuetsī, ña kuika, kátsixe'e ña Jēsuu

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ Xée uun ñatīí mí tuví Jesuú ne, tsixe'e ñā:

—Mastrú, ¿neé ntu nuu i é vā'á kantio é víi u vata koo é nī'í ko ntuví va'á iñá ko ntii dañu ntúvi? —ka'an ña.

¹⁷ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—¿Nté kui katsixe'en kó iña é vā'a? Da mii Xuva kō é vā'á ña. Te ntio o ntuvi vā'á iña o ntii dañu ntúvi ne, kadan ntaan é kākā'an Xúva kō —ka'an ña.

¹⁸ Kidáā ne, kaka'an ña:

—¿Neé ntu é kāda ntaa u? —ka'an ña.

Kaka'an Jēsuu:

—Ñá ku ē'nín ña'a. Ñá ku naki'in ñadī'i ñá'a. Ñá ku kī'in dú'un. Ñá ku ká'án dovete. ¹⁹ Kuikon

ñu'un uva o ni di'i ò. Kuinima ó ta'an o vatā ó kakuinima mí ò kúñu ò —ka'an Jéssu.

²⁰ Kaka'an ñá ni ñā:

—É un nti'i sá'á kade ntaa ú ntē da ku lú'ntī u. ¿Nee ka ntu é kākunaa? —ka'an ñā.

²¹ Kaka'an Jéssu ni ñā:

—Tē ncho viin é un nti'í é vā'á ne, kuē'én, nadikon ñā o ne, kué'én diu'ún san ñā ntā'ví san vata koo e ní'í o nuu i é vā'a é dukún kán. Kidáā né, kixntikín ko —ka'an ñā.

²² Dā téku ñā é kāk'a'an Jéssu ne, kunta'xa iní ñā, tsi dóo kuika ñā. Kuan tsi ò ntaka ñā.

²³ Kaka'an Jéssu ni ñā ntántikín ñā:

—Nuu é ntaā i é kāk'a'an u ni ntō. Tsi dóo ntii tu'un é xee ñá kuiká san mí kadē kú've Xuva kō.

²⁴ Kaka'án xtuku ú ni ntō tsí dii ka ñā ntii tu'un é k'í'ví uun kameu xávi xíki natee ò san é k'í'ví uun ñā kuiká san mí kadē kú've Xuva kō —ka'an ñā.

²⁵ Dā téku ñā ntántikín ñā sá'ā ne, koó dā kúdu'va ñā. Ntáka'an ñā:

—¿Xoó ntu kúvi nakáku i kuan? —ka'an ñā.

²⁶ Ito Jesuu ñá ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ñā'a sán ne, ñā kúvi nakákú mii ñā nima ñá, ntá tsi Xuva kō ne, un ntíí ntíí kuvi víí ñā —ka'an ñā.

²⁷ Kidáā ne, kaka'án Pedru:

—Nti'í ne, é xtuví mii nti'í nti é kuntikín nti nto. ¿Nee iñá ntu ni'í nti? —ka'an ñā.

²⁸ Kaka'an Jéssu ni ñā:

—Nuu é ntaā i é kāk'a'an u ni ntō tsí ikan ñūxiví xēé san ne, kutūví u, xu'u é vēxkúví ú ñatī, nú teu ka'nú ko ne, di'vi ntō e ntántikín ntó ko ne, kuntōo nto uxuvi teu na'nú san di, kadā kú've nto iñá uxuvi táta ñā Israeé san. ²⁹ Da xōó ka ñā'a, ñā é xtuví mii i ví'í i, ò ení ñā, ò ta'an ñá, o uva ñā, o di'í ñā, ò i'xá ñā, o ñū'u ñā kuenta iñá ko ne, ní'í ñā

ūun sientu íto ká xtuku. Ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi di. ³⁰ Ntá tsi titín ña'a, ña é odo nūu vevii ne, nte áta i kan kuntōo ña te kúvi ne, ña é ntoo ata i kán vevii ne, kodo nuū ñá kídaā.

20

Kuenta iña ñá ntáde tsiñu

¹ Mí kadé kú've Xuva kō ne, vata kaa tó'o vī'í san kaa. Tévvāá tsi kañe'e ñá, kaixntuku ñā xoó kada tsiñu i matú ña. ² Kaka'an ñá ni ñā'a san tsi ntá'vi nii ña ña ntúvi é káda tsiñu ña ne, taxnūu ña ña matú ña. ³ Kaeku iin tevāa ne, iní ña tsi ntāñí ka tuku ña'a nú ā'ví kán é ña te neé ntáde ña. ⁴ Kaka'an ñá ni ñā: “Kūkada tsiñu nto matú ko kán ne, ntá'vi va'a ú nto”, ka'an ña. Ne, kué'en ña kūkada tsiñu ña. ⁵ Kuan tsī ó de ña dá kii xtúku ña da ká'ñu ntuvi ne, kaeku uni kuáa di. ⁶ Dā kaéku u'un kuáa ne, kii xtúku ña ne, ní'i ká ña ña'a, ña é ña tuví nee é vii. Kaka'an ñá ni ñā: “¿Nté ntū ó de nto i'a? ¿Nté kui ña ntáde tsiñu nto?”, ka'an ña. ⁷ Ntáka'an ñá ni ñā: “Ñá ni ní'í nti xoó ta'xi i ntí tsiñu”, ka'an ña. Kaka'an tó'o ī sán ni ñā: “Kue'en ntó matú ko kan kūkada tsiñu nto di”, ka'an ña. ⁸ Dā kúneé ne, kaka'an tó'o tsīñu sán ni ña odo nūu nuu tsiñú san: “Kūkaná nto ña ntáde tsiñu sán ne, ntá'vi nto ñā, di'na ña é xeé rkontuvi. Nté ata i na ntīi ña xee nte dí'na”, ka'an ña. ⁹ Ña xee kaéku u'un kuáa ne, ní'i ña xā'ví ña é uun ntúvi. ¹⁰ Ña xee dí'na ne, dii ka kue'e ní'i ña, kuíni ña. Ntá tsi kuédadii tsi ní'i ña é un é un ñā. ¹¹ Dā ntuá'vi ña ne, ká'an ntéé ña tó'o tsīñu san, ¹² ntáka'an ña: “Uun ura kúdii dé tsiñu ña'a san, ña xeé rkontuvi é ntí'í ne, dadii tsi o ntuá'vī ntí ni ñā. Ntí'í ne, nii ntuví dé tsiñu nti. Dōo ntó'o ntí ka'ni san”, ka'an ña. ¹³ Kaka'an tó'o tsīñu san ni ña: “Ñá te káde u é kini kaa ni ntō. ¿Ña ni ká'an ntú nto nī

ko tsi vá'ā o xa'ví nto dá kāká'án u ni ntō? ¹⁴ Kūni'i nto xá'vi ntō né, kue'ēn nto. Xu'ú ne, ncho vii ú nī ña xee da rkontuvi san vatā o dé u ni ntō. ¹⁵ ¿Vá ña kuvi ntu vii u é ntio kó nī diu'ún ko? ¿Ō ntákune'u iní ntu nto tsí ña kade víni u?", ka'an ña. ¹⁶ Kuan kōo kuvi ni ña vé'xi ata i kán di; di'na ña kodo núu ña ne, ña é odo núu di'na ne, kuntōo ña nte ata i kan. Tsí kuān te títín ña'a kana ú ña ne, ñá títín ña kué'e u é kodo nuū ña —ka'an Jéssu.

É kūvi uni íto kaka'an Jéssu é kuvi ña
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Dá kuē'en Jéssu itsi Jerusaleén ne, nakana xio ña uxuvi ñá'a ña ntini'i ña ne, kaka'an ñá ni ña:

¹⁸ —Kiní nto, tsí ki'in o ñuú Jerusaleen. Ikān ntada ña kó kuenta ntá'a tó'ō dutú san nī mastrú lei san. Ká'an ña tsí kuvi u, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi. ¹⁹ Ntada ña kó kuenta ntá'a ña tuku ñuú vata koo é kīni díki ña ko ne, natīi nuu ña kó xo'o. Xntee ñá ko ntiká krusi kán di. Ntá tsi ntoto xtuku ú te kuvi ūni ntúvi —ka'an ña.

Dí'i Sāntiau ní Juaán ne, íkan ña da xe'e
(Mr. 10:35-45)

²⁰ Kidáā ne, xée dí'i i'xá Zebedeú san mí tuví Jessu, xee ní'i ña i'xā ña. Nakunchiti ña nūu ña ne, íkan ña da xe'e. ²¹ Kaka'an Jéssu ni ña:

—¿Nee iñá ntu ntio nto? —ka'an ña.

Kaka'an ñá ni ña:

—Ká'an nto na kadā kû've dadīi ntuvi i'xá ko ni ntō mí kadā kú've nto; uun chí ne, diñi kua'a nto ne, uun chí ne, diñi datsin nto —ka'an ña.

²² Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Ñá ĩni nto nee é kaikan nto. ¿Kūtíi ntu ntō é ntō'o nto é vāta koo nto'o ko? —ka'an ña.

Ntuvi ñátíi san ntáka'an ñá ni ña:

—Kuvi vií ntí —ka'an ña.

²³ Kaka'an Jesús ni ña:

—Nto'o nti'xe nto vata koo nto'o ko, ntá tsi ña te xú'ú kaduku ntée u é kuē'é u xoó kutūvi í diñi kua'a kó, ō xoó kutūvi í diñi datsin ko, tsí Xuvā ko e dé ku've ña xoo é kuntoo dadii i nī ko —ka'an ña.

²⁴ Dā kútuni u'xi ñá'a ña nguiī sán ne, kūdiin ñá nī Juaan ni Sántiaú san. ²⁵ Ntá tsi kána Jesuu ñá ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ini ntó tsi tó'ō ña é ña te ñá Israeé ne, dōo ntáde na'nu ña ni ñā'a ña. Dōó ntii ntádē kú've ña. ²⁶ Ñá ku kuān xkoó de nto. Da xōó ka ñá'a nto é ncho vií ka'nu nto ne, xntii nto tā'an nto. ²⁷ Da xōó ka ñá'a nto é ncho kodo nuū ntó ne, xntii nto tā'an ntó, ²⁸ vatā ó de ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi. Ñá te vē'xi u é xntii ñā'a sán ko, tsí vé'xī u é xntii ú ña ne, é kuē'é u ntuvi iñá ko kuenta iña ña —ka'an ña.

Dā ntavá'a Jesuu uvi ñá kuāa

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Dā ntáka ña ñuú Jericoó ne, ñá te da dīi da díi ña'a ntántikin ñá Jesuu. ³⁰ Uvi ñá kuāa san ntántoo ña diñi itsi san. Dā téku ña tsi kuítā nti'xin Jesuú ne, un ntii tsī ntáka'an ña:

—jNtuntā'ví ini nto ntí, I'xá ika Dāvii, ña táxnuu Xuva kō é kadā kú've ntó iñá ntí! —ka'an ña.

³¹ Ntáde tīi ña'a san ni ña, ntáka'an ña é diin diin tsi kuntōo ña. Ntá tsi da díi díi ka ntii ntáka'an ña:

—jNtuntā'ví ini nto ntí, Tó'ō, I'xá ika Dāvii! —ka'an ña.

³² Íntítsi Jesuú ne, kána ña ña. Kaka'an ña:

—¿Nee iñá ntu é ntio nto é víi u ni ntō? —ka'an ña.

³³ Ntáka'an ñá ni ñā:

—Nakaán nto ntuxnúú ntí, Tó'ō —ka'an ña.

³⁴ Ntuntā'ví ini Jesuu ñá ne, t̃in nta'a ña ntūxnúu ñá ne, ura tsí i náxi'í ntuxnūú ña. Kidáā ne, íntikin ñá ña.

21

Dā xee Jesúsú ñuú Jerusaleen

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Dā xee étsin ña ñuú Jerusāleen, dá ntoo ña ñuú Befagee mí tuví xuku Olivú san ne, taxnūu Jesuu úvi ña'a ña ntántikin ña, ² kaka'an ñá ni ñá:

—Kue'ēn ntó ñuu é tuví da'a san. Ikān ne, nani'i nto uun búru é ntee t̃in ti ni i'xā ti. Nantuté nto ti ne, dá kixni'i nto t̃i. ³ Te tsixe'e ñá'a san nto nté kui kánantute nto tí ne, ká'an ntō tsi tó'o nto kántio ña ti. Tē kúvi dé tsiñu ni'i ña ti ne, ura tsí i nataxnūu ña ti —ka'an ña.

⁴ Kuan ō kúvi vata koo é kūntaa é kaka'an ña é ka'án naa Xuva ko kidaā:

⁵ Ká'an nto nī ña ñuú Siuun:

“Koto nto, tsi vé'xi reí nto mí ntoo nto.

Ñá te kā'nu ña'a kade ña;

ntekú ña buru,

uun a búru, kiti é vāta xoo kuntéku í ti,

i'xá buru ntíi, kiti kaido san.”

Kuan kōo ka'an nto,

ka'an ña.

⁶ Kué'ēn ña ntántikin ñá ne, de ntaa ña vatā ó kaka'an Jesúsú. ⁷ Kue'en ní'i ña bŭrú san ni i'xā tí ne, tsodo ña dōo ña áta i'xá ti ne, ikān intéku Jesuu ti. ⁸ Ñá te da dīi ña'a ntáñi ñá ikān né, tsōo ña doo ñá itsi kán. Iō ñá ne, katsin ña ntá'a utun ne, tsoo ña itsi san. ⁹ Ñá te da dīi ña'a odo nuú ña nuu ñá ne, ñá te da dīi ña'a vé'xi ña atā ñá dī. Un ntíi ntíi ña ntáka'an ña:

—¡Dōo vá'a I'xá ika Dāvii, ña táxnuu Xuva kō! ¡Na xnuu viko Xuva ko ñā, ña é vē'xí kuenta iña ña! ¡Dōo ká'nu Xuva kō, ña tuví e dukún kân! —ka'an ña.

¹⁰ Dā xee ñá ñuú Jerusaleén ne, un ntíí ntíí ña ñuú i san ne, itsu'un ñā, ntáka'an ña:

—¿Xoó ña'a ntu ña sã'a? —ka'an ña.

¹¹ Ntáka'an ñá'a san, ña vexní'i ña:

—Ña sã'á ne, ña é kākā'án naa Xuva ko, ñá nani Jēsuu, ñá vē'xí ñuú Nazaree é tuví ñuú Galilea —ka'an ña.

Dā ntántoo Jesuu ini ukún ka'nu

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Kúkí'ví Jesuu má ūkún Xuva kō ne, nakúnu ña ūn ntíí ntíí ña'a, ña e ntádikō, ña e ntáñii kiti é kuē'é ña doméni iña Xuva ko. Ini ukún san ntoo ña. Nantáva Jēsuu mesa ñá'a, ña ntánadama diu'ún san, ni sīa ña ntádiko pāloma. ¹³ Kaka'an ñá ni ñā:

—É ūve na'a tú'un Xuva kō: “Vi'i kó ne, vi'i mí ka'an ntá'ví ña'a”, ka'an. Ntá tsi ntō'ó ne, ntáde nto mâvi ñá du'u —ka'an ña.

¹⁴ Dá tūví Jesuu má ūkún kân ne, vé'xi ña kuáá san nī ña xne'é ne, ntāvá'a ña ña. ¹⁵ Ntá tsi kúdiin tó'ō dutú san nī mastrú leí san dā íni ña nté ō dé Jesuu nuu i e dóo na'nu san. Íni ña tsí un ntii tsí ntáka'an i'xá san má ūkún kân: “¡Dōó ka'nu I'xá ika rei Dāvii!” Kuān o ntáka'an i'xá san. ¹⁶ Ntáka'an ñá ni Jēsuu:

—¿Ña katéku ntu nto tsí dovéte ntáka'an i'xá san iña nto? —ka'an mastrú leí san.

Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Katekú ko nté ō ntáka'an. Vāta kiní ntu nto mí kakā'an tú'un Xuva kō:

I'xá kuetsī sán ni i'xá ikin ne,

xé'e Xuva kō é kāta é vā'á kue'en Xúva kō.

Kuan ō ka'an —ka'an Jésuu.

¹⁷ Kidáā né, ntāka Jesuu mí ntoo ña ne, kué'en ña ñúú Betania mí itúvi ña uun ñúu.

Dā kúdiin Jésuu ni tun ígū é ña ni kii kítí i
(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Tévéá, dā ntíko kōo ñá ñúú Jerusaleén ne, kakakin Jesuu. ¹⁹ Íní ña uun tun ígu dīñi itsi san. Kué'en ña mí ntitsí ne, da mii xūku í uve. Kaka'an ña:

—¡Ña kóo ká kítí o! —ka'an ña.

Ura dú'va tsi í itsi útun san. ²⁰ Koó dā kúdu'va ña ntántikin ña da íni ña utun san. Ntáka'an ña:

—¿Nté ō ntu é uun da'na tsi ítsi tun ígū san? —ka'an ña.

²¹ Kaka'an Jésuu ni ña:

—Nuu é ntaá i é kāká'án u ni ntō: Te kuinti'xe nto Xuva ko, tē ña kadá kuení nto é ña kúvi víí ña ne, ñá te sá'á tsi é kúvi víí nto, vatā o dé u nī tun ígū san. Tsi kúvi ka'an ntó ni xūku sá'á di: “Kuē'én, kō'xón nuun ntute ñu'u san.” Te kuan kōo ka'an ntó ne, kuan kōo kúvi. ²² Da nēé ka é kakan ntó nta'a Xuva kō dá ntáka'an ntá'ví nto ne, te kanii inī ntó ne, ní'i ntō —ka'an ña.

Xoo de kú'vē i é kúvi víí Jesuu núu i é kade ña
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Dá kúkí'vi Jesuu má ūkún kán ne, vé'xī tó'ō dutú san ni ñatā san mí tuví Jesuu dá kanakuá'a ña ña'a sán ne, ntáka'an ñá ni ñá:

—¿Nté o ntu é kúvi víí nto nuu i é kade nto? ¿Xoó ntu de kú'vē i é víí nto sá'á? —ka'an ña.

²⁴ Kaka'an Jésuu ni ña:

—Tsixē'é u nto uun nuu í di. Te nantiko koō ntó ne, kidáa ká'án u ni ntō nté ō kúvi é kúvi víí u nuu i sá'a. ²⁵ ¿Xoó ntu de kú'vē i é nakútsi ntute Juan

ñá'a san? ¿Xuva ntu kō de kú'vē ñá, o kūdii ña'a ntú san de kú'vē ña? —ka'an ña.

Ntáka'an mii tó'ō dutú san ni ñatā san:

—Te kā'an o tsí Xuva kō de kú'vē ñá ne, kidáā ne, tsixe'e ña kō nté kui ña ni kuintí'xe kō Juaan. ²⁶ Ntá tsi te kā'an o tsí kūdii ña'á san de kú'vē ñá ne, u'vī kó te kūdiin ña'á san ni kō tsí ñá ka'án naa Xuva kó Juaán san, kuiní ña —kuan ō dé kuení ña.

²⁷ Dukuān ne, ntáka'an ñá ni Jēsuu:

—Ñá iní ntī —ka'an ña.

Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ntē ña ka'án u di xoó de kú'vē i é vīi u sá'ā —ka'an ña.

Núu i ñña úvi i'xá san

²⁸ Kaka'an Jēsuu:

—¿Nee iñá ntu kadē kuení nto iñña nuu i sá'a? Uun ñatíi ne, xío ūvi i'xá ña. Kué'en ñā mí tuví i'xá nuu í san ne, kaka'an ña: “Ō da', kukutun vevíi”, ka'an ña. ²⁹ Kaka'an na: “Ñá kī'ín u”, ka'an na. Ntá tsi dā ku e ví'i ne, nātivi iní na ne, kué'en nā. ³⁰ Kidáā ne, kué'en uva nā mí tuví i'xa é kui ūví ne, dadīi tsi o kaka'an ñá ni nā. Na sá'á ne, kaka'an na: “Kí'ín ú, ūva”, ka'an na, ntá tsi ña ni ñé'e na. ³¹ ¿Nee ntu na'a dé ntaa na é ntio uva nā, kuan? —ka'an Jēsuu.

—I'xa nuu í san —ka'an ña.

Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Nuu é ntaa i é kaka'án u ni ntō, tsí di'na xee ña ntaído diu'un xōó san ni ñadī'í kini ntāa san mí kadē kú'vē Xuva kō é divi ntō. ³² Tsi dá kī'xi Juaan Bautistá ne, kaka'an ñá ni ntō nté koo víi nto é vā'a, ntá tsi ña ni kuintí'xe nto ña. Da mii tsí ña ntaído diu'un xōó san ni ñadī'í kini kaa san kuintí'xe ña ña. Kuān te íni nto nté ō dé ña kini ntāa san ne, ñá ni nātivi iní nto, ntē ña ni kuintí'xe nto é kaka'an Juaán san —ka'an Jēsuu—.

Nuu i iña ñá ntáde tsiñu, ña kini ntáa
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ 'Kini tuku nto nuu i sá'a. Uun tó'o ví'i ne, í'xi ñā xo'o tinti'o. De vá'a ñā xaku diñi i kān. Ēte nuu ñā xavi mí kādin ñā tinti'ó san ne, xntitsī ñā uun ví'i dūkun mí kotō dítō ñā.

'Kidāā ne, tsu'un nteé ñā tuku ñā'a é viī ñā kuentá ne, dá kue'ēn ñā tuku ñuu. ³⁴ Dā xee ntúvi é tīn ñā kiti i ne, taxnūu ñā ñā ntáde tsiñu iña ñā e kínakuido ñā vata kaa é kāduku ntée ñā mí ñū'u ñā ñū'u ntee é tātá san. ³⁵ Ñā ñū'u ntee é tātá san ne, tīn ñā ñā ntáde tsiñu san. Uun ñā'a ñā né, náka'xí va'a ñā ñā. Uun ñā ne, ē'ní kue'en ñā ñā. Uun ñā ne, xe'e xúu ñā ñā. ³⁶ Taxnūu xtuku tó'o ī sán díi ka títin ñā ntáde tsiñu iña ñā e ñā táxnūu di'na ñā. Kuan tsi ō dé xtuku ñā ñū'u nteé xo'o tinti'ó san ni ñā.

³⁷ 'Da rkontúví ne, taxnūu ñā i'xá mii ñā, tsí da mii é kuiko ñū'u ñā'a san i'xá mii ñā, kuíni ñā. ³⁸ Ntá tsi dā íni ñā ñū'u ntee xo'o tinti'ó san tsi vé'xi mii i'xa tó'o ñā ne, ntáka'an ñā ni tā'an ñā: “Na sá'á ne, na kí'i na iña uva na tē xi'i ñā. Kí'in ō ne, ka'ní o nā. Kidāā ne, ní'i ko iña uva na”, ka'an ñā. ³⁹ Tīn ñā na ne, nákuītā ñā na ata ī mí kae'nu xo'o tinti'ó san ne, e'ní ñā na —ka'an ñā.

⁴⁰ Kidāā né, katsixe'e Jēsuu:

—Tē xee mí tó'ō xo'o tinti'ó san ne, ¿nté koo víi ntu ñā nī ñā ñū'u ntee é tatā ñā? —ka'an Jēsuu.

⁴¹ Ntáka'an ñātā san ni tó'ō dutú san:

—Uun ito tsi ka'ní kue'en ñā ñā ñū'u ntee, ñā é kīni ntáa san. Kidāā ne, kué'e ñā é tātá san nta'a tuku ñā'a, ñā é nakué'e i ñā kiti tinti'ó san ntuvi te tīn ñā ti, vata kaa é kāduku ntée ñā —ka'an ñā.

⁴² Kaka'an xtúku Jesuu ni ñā:

—Vāta nakua'a ntu nto mí ūve na'a kaka'an tú'un Xuva kō:
Xuu é nakuītā ñā ntádamá san ne,

d̄ivi k̄uvi xuu ku've et̄i vi'i san.
 Sá'ā né, Xuva kō de kú'vē ñá ne,
 iña kō né, dōo vá'ā o dé ña,
 ka'an. ⁴³ Dukuān ne, kaka'án u ni ntō tsí naki'i
 Xuva ko tsiñu nto ne, nakué'e xio ña tuku ña'a, ña
 é ĩni de ntáa é ntio ña. ⁴⁴ Kuenta iña xuú san ne, da
 xōó ka ña'a, ña é nāki'í xuú san ne, tá'nu kue'en ñā.
 Ntá tsi da xōó ka ña'a, ña é kō'xó ntōdó xuú san ne,
 tádin kuē'en ñá di —ka'an Jesús.

⁴⁵ Dā téku tó'ō dutú san nī ña fariseu núu i sá'a ne,
 kue'en díki ña é kākā'an Jesús iña ña. ⁴⁶ Ntá tsi kuān
 té ncho t̄in ña Jesuú ne, ú'vī ñá un nt̄i nt̄i ña'a san,
 tsi ntádē kuení ña'a san tsí Jesuú ne, ñá ka'án naa
 Xuva ko.

22

Núu i iñá viko é kātantá'a ña'a

¹ Ntáa xtuku Jesuu núu i sá'a ni ñā. Kaka'an ña:

² —Mí kadē kú've Xuva kō ne, vata kaa uun rei,
 ña é dé ka'nu viko dá tánta'a i'xá ña. ³ Taxnūu ña
 ña ntáde tsiñu iña ña é kāna ña ña'a san é kā'an ñá
 ni ña te k̄i'xi ña viko san. Ntá tsi ña ni ntío ña'á san
 ki'xi ña. ⁴ Taxnūu xtuku ña tuku ña'a, ña ntáde tsiñu
 iña ñá ne, kaka'an ñá ni ñā: “Kūkaná nto ña'a san,
 ña é kā'an ni'í u nte dí'na. Ká'an ntō tsi é iō tu've
 é kā'xi o. È'ni u duntikí ko ni k̄iti e dōo vá'ā ó ni
 ĩ. É iō tu've nt̄i'í ve. Na k̄i'xi xña viko e tánta'a i'xá
 ko”, ka'án rei san. ⁵ Ña ni íde ña'a san kuéntá ne,
 xío kuē'en ña. Uun ña ne, kukútu ñā ne, uun ña ne,
 kudíko ñā. ⁶ Ña nguii sán ne, t̄in ña ña ntáde tsiñu
 iña rei san ne, dē xení ña ni ñā né, ē'ni ña ña. ⁷ Un
 vá'a tsī kúdiin rei san ne, taxnūu ña sntadun ña é
 ka'nī ñá ña é'ni ña ntáde tsiñu iña ñá ne, é na kā'mi
 ña ñuú ña. ⁸ Kidáā ne, kaka'an ñá nī ña ntáde tsiñu
 iña ña: “Iō tu've viko e tánta'a i'xá ko, ntá tsi ña e

kána ú ne, ñá ni de ntāa ña é kī'xi ña. ⁹ Dukuān né, kue'ēn ntó itsi kān ne, ká'an nto ni da xōo ka ña'a é nī'i nto é kīxka'xí ña, kuān te titín ña”, ka'án reí san. ¹⁰ Kué'ēn ña ntáde tsiñu iña ñá itsi kān ne, xee ní'i ña ūn ntíí ntíí ña'a, ña é ní'i ña, kuān te vá'a ña'a ña, kuān té ña vá'a ña'a ña. Dā xee un ntíí ntíí ña'a sán ne, tsitu kué'en ñá'a san vi'i mí kākuví viko san.

¹¹ Ntá tsi dā xee reí san é kōto ña ña xee sán ne, ĩni ña é tuví uun ña'a, ña é ña tuví dú'nu vá'a i iña vikó san. ¹² Kaka'an ñá ni ñā: “O dee, ¿nté kui tá'xi ntu ña é kī'ví nto i'a, tsí ña te núu nto doo vá'a nto iña vikó san?”, ka'an ña. Ntá tsi nté uun ña ni ká'an ña. ¹³ Kidáā ne, kaka'an reí san nī ña ntáxntii ñā: “Kí'ní nto nta'a ña sāl'á ni dī'ín ña dí ne, nakene iko nto ñā kí'i kān mí dóo nee. Ikān dóo kueku ña'a san ne, naka'xí ka'ññ ña nú'u ñā”, ka'án reí san. ¹⁴ Tsí kuān te titín ña'a kana ú ña ne, ñá te titín ñá nakaxnúú ú ña —ka'an Jéssuu.

Nuu i iña diu'un xōo san
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Kidáā né, ntāka ña fariseú san ne, ntántukū nuu iní ña nté koo vií ña é nadāna ña Jéssuu núu i é kākā'an ñá ni ñā. ¹⁶ Taxnúu ña ña ntántikín ñá nī ña ntántikín Heródē san mí tuví Jéssuu. Ntāka'an ña:

—Mastrú, iní nti tsi nuu é ntaā i é kākā'an nto, tsí kanakuā'a nti'xe nto iña Xuva ko. Nā kāde nto kuenta née iñá ntádē kuení ña'a san. Ntē ña kau'ví ntó ña, kuān te na'nu ñá'a ña. ¹⁷ Ká'an nto vē, nee iñá kadē kuení nto. ¿Vā'á ntu o é kué'é o diu'un xōo san nta'a ña tsiñu na'nu i ñuú Romá san ne, o ña'a? —ka'an ña.

¹⁸ Ntá tsi ini Jéssuu tsi dóo kinī o dé kuení ña iña ñá ne, kaka'an ña:

—¿Nté kui ntaíto nteé nto ko, ntō'o e ntaéni nta'ví nto ña'a? ¹⁹ Nañē'e ntó ko diu'un e ntá'vi nto diu'un xóo nto —ka'an ña.

Xé'e ña ña ūun diu'un é kōto nteé ña. ²⁰ Kaka'an Jéssu ni ña:

—¿Xoó ntu nuu i é ntee í'a? ¿Xoó ntu divī í e ntée na'á san? —ka'an ña.

²¹ Ntáka'an ña:

—Íña ña tsiñu na'nu i ñuú Romá san —ka'an ña.

Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Nakué'e nto nta'a ña tsiñu na'nu i san nee é kāduku ntée ña ne, nakué'e nto nta'a Xuva ko nēe é kāduku ntée ña di —ka'an ña.

²² Dā téku ña sá'ā ne, koó dā kúdu'va ña. Ntaka ña ikān ne, kúnū'ú ña.

*Ntátsixe'ē ña saduceu te ntoto xtúku o tē xi'i o
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)*

²³ Ntuvi tsikán ne, xēē ña saduceú san mí tuví Jesuu. Ña sá'á ne, ña ntóto xtuku o tē xi'i o, kuíni ña. Tsixe'e ña Jéssu:

²⁴ —Mastrú, ká'ān Muísee tsí te kúví uun ñatíí ne, ñá ni xío i'xá ña ne, kuétsī e tánta'a ení ña ni ñad̄í'í kii san vata koo é kōo i'xá ña kuenta iña ení ña, ²⁵ Vi'í a vé ne, ña ntoo ni'í ntí ne, xío ū'xe ñá'a ení ña. I'xa nuu í san ne, tánta'a ña, ntá tsi xi'í ñá di'na dá kōo i'xá ña. Kidáā ne, tánta'a xtuku ení ña ni ñad̄í'í kii san. ²⁶ Kuan ō kúvi nī ña é kúvi ūví san di, nī ña é kúvi ūní san, dā nte tánta'a ñad̄í'í kii san nī ña é kúvi ū'xe san. ²⁷ Dā xi'í ntí'í ña ne, kidáā ne, xí'í ñad̄í'í san di. ²⁸ Dukuān né, te ntoto xtuku ō né, ¿Xoó ntu kúvi ntí'xe ñad̄í'í i é ū'xe ñá'a san? Tsí un ntí'í ntí'í ña tánta'a ni'í ña ñā —ka'an ña.

²⁹ Ntá tsi kaka'an Jéssu ni ña:

—Ntádana nto, tsi ñá ini nto nté o kaka'an tú'un Xuva kō, ntē ñá ini nto e dóo ka'nu Xuva kō. ³⁰ Tsí

te ntoto xtuku ō ne, ña tánta'a ká ña'a, tē tíí, te ñadĩi. Tsí vata ntáa ánje Xuva kō ntáa ō e dukún kán. ³¹ Kuenta iña í te ntoto xtuku ō né, vāta ntu nakua'a nto mí kaka'an tú'un Xuva kō: ³² “Xu'ú ne, Xuva Ābraan, Xúva Īsaa, Xúva Jācoó san u”, ka'an ña. Xuva kō ne, ñá te Xuvā ñá xi'í san ña, tsí Xuvā ña ntantító san ña —ka'an Jésuu.

³³ Dā téku ña ntāñi íkán ne, koó dā kúdu'va ñā nuu i é nañe'e ña ña.

Tū'un é dií ka ka'nu é kā'an Xúva kō é kāda ntaa o (Mr. 12:28-34)

³⁴ Dā téku ña fariseú san tsí ña tuví nee iña é kūvi ka'an ñá saduceú san dá ka'an Jésuu iña ñá ne, nátaská nuu ña fariseú san. ³⁵ Uun ña'a, ñá ini vá'a leí san ne, ito nteé ña Jesuu, kaká'an ña:

³⁶ —Mastrú, ¿neē ntú tu'un e dií ka ka'nu é kā'an Xúva kō? —ka'an ña.

³⁷ Kaka'an Jésuu ni ña:

—“Kuinima nto Tó'o nto Xuva ko kanñ nima ntó, kanñ é tduiña nto, kanñ ū'xen diki nto.” Kuan ō ka'an Xúva kō. ³⁸ Sá'ā e tú'ūn e dií ka ka'nu é dī'na kada ntaa o. ³⁹ Dókō sá dadñ ni tū'un é kuvi ūví san. Kaka'an: “Kuinima ntó ta'an nto vatā ó kakuinima míi nto kúñu ntō”, ka'an. ⁴⁰ Te kāda ntaa ntó ntuvi nuu i sá'a ne, kuan kōo kada ntaa nto un ntíí ntíí lei Muísee ni un ntíí ntíí tú'ūn e ntáka'an ñá ka'án naa Xuva kó san di —ka'an Jésuu.

¿Xoó ntu i'xá i Cristu?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Dá ntōo ká ña fariseú san ne, ⁴² tsixe'e Jēsuu ña: —¿Nee iñá ntu ntádē kuení nto iña Cristu, ña táxnuu Xuva kō? ¿Xoó ntu i'xá i ña? —tsixe'e ña.

Nantíko kōo ña fariseú san, kaka'an ña:

—I'xá ika Dāvii ña —ka'an ña.

⁴³ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Te i'xá iká ñá ña ne, ¿nté kui kaka'an ntú Davii é Tó'o ña ña, vata o xe'e Espíritū Sántū san ña é kā'an ña? Tsí ka'an Dávii kídaā:

⁴⁴ Kaka'an Xúva ko nī Tó'o ko:

“Kutūvín diñi kua'a ko é xntiīn kó dā nté kūvi vii ú nī ña ntaínchu'vi o.”

Kuan o ka'an Dávii. ⁴⁵ Te kā'an Dávii tsi Tó'o ña ña ne, ¿nté ntu koo ka'an ña tsí i'xá ña ña di? —ka'an Jéssu.

⁴⁶ Nté uun ña ña ni kuvi nantiko koó ña nté uun tú'ūn. Nté ntūvi tsikán ne, ña ni ntío ká ña'a san tsixé'e ká ña ña.

23

Dā tsí'i kuétsi Jesuu ña faríseu ni mastrú lei

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni un ntíí ntíí ña'a sán, nī ña ntántikín ña:

² —Mastrú lei san nī ña fariseú san ne, ntánakuā'a ña ntó nēe é ncho ka'án lei Muíseé san. ³ Dukuān ne, kini nto é ntáka'an ña ne, vii nto vatā ó ntáka'an ña, ntá tsi ña vii nto vatā ó de ña, tsí ña ntáde ña vatā ó ntánakuā'a ña nto. ⁴ Dōo ntátee tsiñu ña ña'a núu i e dóo ntii tū'un e ña kutíi ña'a san, ntá tsi mii ña ne, ña ntío ña tiin nta'a ña nté un siin. ⁵ Un ntíí e ntáde ña ne, ntáde ña vata koo é kīni ña'a san. Ntátsuve ña tūtú e dóo nī'í xteén ña ni ntā'a ña, tutu é ūve na'a tú'un Xuva kō. Nā tē nté kaa nani ntete du'ñu ña. ⁶ Ncho kuntōo ña mí'i e dií ka vá'ā ó vi'i viko sán ne, ncho kuntōo ña sia é ntoo un tsi nte núu i kan ini ukún kán. ⁷ Ntío ña é kā'an ún ntíí ntíí ña'a ntiusi ni ña nú á'ví kán ne, é kā'an ún ntíí ntíí ña'a tsí mastru ñá ña.

⁸ Ntá tsi ña ku ka'án ña'a tē mastru ñá nto, tsí uun tsi Mastru nto. Un ntíí ntíí ntó ne, ta'an nto.

⁹ Nǎ ku ka'ān ntó Uva nto ni da xōó ka ña'a ñuxiví a, tsí uun tsi Uva ntō, ña é tuví e dukún kǎn. ¹⁰ Nǎ ku dā vá'a nto é kǎ'an ñá'a san e tó'o ña ntō, tsí mii tsī ú e Tó'o ntō, xu'u é nāni ú Cristu. ¹¹ Ntō'o é díí ka na'nu ña'a nto ne, kada tsiñu nto iña tá'an nto. ¹² Nto'o e ntáde na'nu ña'a nto ni tā'an nto ne, vií Xuva kō é nainu xuvi ntō. Ntō'o é ña ntáde na'nu ña'a nto ne, Xuva kō ta'xi ña é ntuna'nu ña'a nto.

¹³ Ntá tsi ᵐntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú leí nī ña fariseu!, tsi úvi nuu i é ntáde nto. Tsi ntánakadi núu nto itsi mí kadē kû've Xuva kō. Nté mii ntō ña ntío nto é kuíta ntí'xin nto ne, ntē ña ntaxé'e nto itsi é kuíta ntí'xin tuku ña'a, ña e dóo ncho kuíta nti'xin.

¹⁴ ᵐntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú leí nī ña fariseu!, tsi úvi nuu i é ntáde nto. Ntánaki'i nto vi'i ñadᵐi kií san ne, dōó na'a ntáka'an ntâ'ví nto vata koo é tēe xu'u nto e ntáde nto. Dukuān ne, díí díí ka ni'i nto é ntō'o nto.

¹⁵ ᵐntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú leí nī ña fariseu!, tsi úvi nuu i ntáde nto. Nǎ túvī mí'í é ña kí'in nto vata koo é vií nto é kuinti'xe kuān té uun kúdii ña'a vatā o ntákuinti'xe nto. Kidáā, dá kakuīnti'xe ña ne, ntáde nto é kūvi ña é díí díí ka kini kaa é divi ntō. Dadᵐi kí'in ntó ni ña dô'vi kan.

¹⁶ ᵐntā'vi ide nto! tsí ntō'ó ne, vata ntáa ña kuāa ntáa nto, ña é dotō tsí kanañē'e túku ña'a nté koo kᵐ'in ña. Ntáka'an nto: “Tē xoó ña'a kakuni'i ñā xúkūn sán ne, ñá tē neé kaidiá'vi. Ntá tsi te kakuni'i ña ōro é naxe'e ini ukún san ne, da mií é vií ña é kǎka'an ña”, xkoó ka'an nto. ¹⁷ ᵐÑa kuāá tuntu! ¿Nee iñá ntu é díí ka nuu á'vi: ōró san ne, o xúkún san é kǎde i e kúviko oro san? ¹⁸ Ntáka'an nto: “Tē xoó ña'a kakuni'i ña nǎa san ne, ñá tē neé kaidiá'vi. Ntá tsi te kakuni'i ña doméní san é ntēku nú nǎa san ne, da mií é vií ña é kǎka'an ña”, xkoó ka'an nto.

19 ¡Ña kuāa! ¿Nee iñá ntu é dií ka nuu á'vi: doméní san ne, ō nú nāá san mí kade i e kúviko doméní san? 20 Xoó ña'a é kakuni'i ña nāá san ne, kakuni'i ña nāá san nī é un nti'ī é ntekú nuu i kan. 21 Xoó ña'a é kakuni'i ña xūkún san ne, kakuni'i ña Xuva kō di, tsí tó'o xūkún san ña. 22 Xoó ña'a é kakuni'i ñā é dukún kān ne, kakuni'i ña Xuva kō di, tsí ikān tuví ña, kadē kú'vē ña.

23 '¡Ntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú lei ni ña fariseu!, tsi úvi nuu i é ntáde nto. Tsi ntánakué'e nto nta'a Xuva ko uun ta'vi ī é u'xi xuku mínū ngatsí, ni āní, ni kōminú san, ntá tsi ña ntáde nto kuenta née iña é dií ka nuu á'vi é kāka'an leí san, mí kāka'an é vii o é vā'á ni ta'an kō, é ntuntā'ví ini ko ñā, é kuinti'xe ko Xuva kō. Ña xtúvī mii nto é vii ntó tsikan, ntá tsi kantio é vii nto sá'ā di. 24 ¡Vata ntāa ña kuāa ntāa nto é dotō tsi ntánañe'e nto tuku ña'a nté koo kī'in ña! ¡Ntō'ó ne, ntáka'an ntée nto ña'a, ña é ña kué'e nuu i é kīni kaa ntáde, ntá tsi ðivi ntō ne, dií dií ka kue'e kuétsi ntō!

25 '¡Ntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú lei ni ña fariseu! ¿Nté kui ata tásá xntu san ni ata kó'ó san ntánakate nto? Tsi iní i kān ne, dentu kue'en kuenta iña í e dóo dú'u nto, e dóo ntio nto é un nti'ī. 26 ¡Fariseu kuaa! Di'na nakate nuu nto tásá san ni kō'ó san di ne, kidāā ne, ntoo atá i di.

27 '¡Ntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú lei ni ña fariseu! Vata ntāa nú ñañā é naxe'e dú'xe kuí'xin ata i ntāa nto. Dōo tí ntaa é koto ō ne, ntá tsi iní i kān ne, ñu'u tsitu xiki tē'ú ni nūu i é dentū. 28 Kuān ntāa nto di, tsi dóo va'á nto, kuiní ña'á san, ntá tsi dóo vete nto, tsí ñu'u tsitū nima nto é kīni kaa, e úvi nuu i ntáde nto.

29 '¡Ntā'vi ide ntó, ña vete, mastrú lei ni ña fariseu! Ntáde vá'a nto ñañā ñá ka'án naa Xuva

ko kídaā ne, ntántakutu nto ñaña ñā'a, ña e dóo va'á ña'a san. ³⁰ Ntáka'an nto: “Tē dí ni kántoo ntí ntuvi dá ntoo uva ikā ntí ne, ña ni xntíi ntí ña é ka'nī ñá ña ntáka'án naa Xuva ko san.” Kuān ó ntáka'an ntó, kuān té ña ntáa. ³¹ É kuān ó ntáka'an ntó ne, ntáka'an nto tsí i'xá nti'xe nto ña é'ni ña ka'án naa Xuva ko san, tsí dé nī kue'en ñá'a nto di. ³² Ntō'ó ne, nantī'i ntó nēe e éni ntu'u uva ata ntō.

³³ ;Ntō'ó ne, vata ntáa i'xá e ña vá'ā ntáa nto, vata ntáa tatá koo ntáa nto! ;Nté ntu koo nakáku nto te kā'an Xúva kō é kī'in ntó dô'vi kan? ³⁴ Dukuān né, taxnūu ú ña ka'án naa ko mí ntoo nto, nī ña e dóo ki'in inī í, nī mastrú san. Iō ñá ne, ka'ní nto ña. Iō ñá ne, xnteē ntó ña ntiká krusi kan. Iō ñá ne, natii nuu nto ña xo'o má vi'í mi ntánataká nuu nto. Iō ñá ne, kadā xení nto ni ña da mí'í ká ñuú mí kī'in ña. ³⁵ Kaxntēe na'a Xúva ko kuēnta ntó kuenta iña un ntíi ntí ña é vā'á ña'a, ña é xi'í, uun tsi nté i'xá Adaán san, ñá nani Ábee, ña é ña ni ide núu í é kīni kaa ne, uun tsi da nté Zacaria, í'xá Berequia, ña e é'ní nto mé'ñū má vi'í mí kuviko nī nú nāa Xuva ko. ³⁶ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí ni'í ña ntántoo vevii é ntō'ó ña kuenta iña i é un ntí'i nūu i sá'a.

*Dā éku Jesuu kuénta iña ñuú Jerusaleen
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ ;Ña ntá'vi ide ntu nto, ñuú Jerusaleen! Kae'ní nto ña ntáka'án naa Xuva ko. Kaxé'e xuu nto ña é taxnuu Xuva kō é kā'an ñá ni ntō. Dōó ki'in itō ntío ko é nātee ta'an ntí'i ú nto vatā ó kanatsi'í tsú'ūn san á i'xá tī má ntí'xin tī, ntá tsi ña ni ntío nto. ³⁸ Kiní nto ve, tsí ña kuntóo ká ña'a ñuú nto kán. ³⁹ Tsí kaka'án u ni ntō tsi nté uun itó ka ña kiní nto kó dā nté kā'an nto: “Dōó ka'nu ña'a, ña é vē'xí naa Xuva ko”, koo ka'an nto —ka'an Jesús.

24

Dá kakā'an Jesúsú é nakatsīn ña'a úkūn ñá Israeé san

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ntīi Jesúsú má úkún kán. Kué'ēn ká ña itsi kán dá xee ña ntántīkin ña, ntáka'an ñá e na kōto ña úkūn sán e dóo vá'ā o. ² Ntá tsi kaka'an Jesúsú ni ña:

—¿Ñā ntu kaíni nto é un ntí'i sá'a? Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō, tsí ña tuvi nté uun xuu é odo ntí'i ta'an vevii é ña nakátsin ña'a san rkontúvi —ka'an ña.

¿Nté ntu koo kuvi di'nā dá ntí'i ñuxiví san?

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Dá tūví Jesúsú tí'i i é nani Olivú ne, xée ētsin ña ntántīkin ña, tsíxe'e ña ñā:

—Ká'an nto vē: ¿Amá ntu kuvi sá'ā? ¿Nté ntu koo kuvi te xee ntúvi e nainu nto, te ntí'i ñuxiví sa? —ka'an ña.

⁴ Kaka'an Jesúsú ni ña:

—Kuenta tsí vií nto e ña xoxo kaní nta'ví i nto.

⁵ Tsi dóo titín ña'a ka'an ña é divi ñā é Cristu ña. Ka'an ña: “Xu'u é Cristú u”, koo ka'an ña. Ñá te da dīi ña'a kaní nta'ví ña. ⁶ Tekú nto tsi é xio xío kakuvi du'xēn. Ntá tsi koto nto tē ña ku'ví nto. Tsí kantio é kuān koo kuvi. Ntá tsi vata xée ntuvi e ntí'i ñuxiví sa. ⁷ Tsí nāa uun ñuu ni tūku ñuu. Ña tsiñu na'nu i sá'ā ne, naa ñá ni tūku ña tsiñu i. Kutamá ne, táan dā mí'i ká ñuu. ⁸ Te kūvi sá'ā né, dā ve kaiñi ntu'u é ntō'o ña'a san.

⁹ Kídāā ne, ntada ñá nto kuenta ntá'a ña'a, ña é kadā xení ni ntō, é ka'nī ñá nto. Un ntíí ntíí ña'a san kune'u iní ña ni nto kuēnta iñá ko. ¹⁰ Ntúvi tsikán ne, dóo titín ña'a xtuví mii ña e ntákuinti'xe ña ko. Ká'an ntéé ta'an ña. Kune'u iní ña ni tā'an ña. ¹¹ Dōó titín ña'a ki'xi ña é ká'an ñá tsi naa Xuva

ko kaka'an ñá ne, ñá te da dīi ña'a kaní nta'ví ña.
 12 Tsi dóo kukue'e é kīni kaa e ntáde ña ne, xtuvī
 mii ña é kākūinima ñá ta'an ña. 13 Ntá tsi xoó ña'a
 é kūtíi ña da nté tē ntí'i ntuvi tsikán ne, nakáku ña.
 14 Tú'ūn va'á iña mí kadē kû've Xuva kō ne, ká'ān
 ntodó ña'a dá kanii ñūxiví, vata koo é kīni un ntíi
 ntíi ña'a. Kidáā ne, ntíi ñūxiví sa.

15 'Uun ntuvi ne, kūví vata ō ka'an Dániee, ñá
 ka'án naa Xuva ko kídaā. Kiní nto tsí kuntitsi uun
 nuu i e dóo kīni kaa, nuu i é ña ntío kue'en Xúva
 ko, mē'ñú i mí dóo kuikó san. (Xoó ntánakuā'a i né,
 na kī'in diki ña.) 16 Kidáā ne, ña ntántoo ñuú Judeá
 ne, na kūnu ña ki'in ñá nte xúku kán. 17 Xoó ña'a,
 ña ntoo da'na diki ví'i i kán ne, ñá kunē'é ña nuu
 ña má ví'i ña kán é kī'i ña iña ña. 18 Xoó ña'a, ña é
 ñu'u mātú i kán ne, ñá kunē'é ña kínaki'í ña kutuun
 ña. 19 ;Ntá'vi ide ñá ñu'u i'xá i ntuvi tsikán, nī ñá
 e ntánatsitsi i'xá i! 20 Kákan nto nta'a Xuva kō e ña
 kantío é kūnu nto ntuvi ví'xin, nté ntūvi dá iō dá'na.
 21 Kidáā ne, un vá'a tsi nto'o ña'a san. Váta kīnī
 ña'a e dóo nto'o ña nuu i é kīni kaa sá'a nte ntūvi
 é iñi ntu'u ñūxiví sa. Nté uun ito ka ñá kuan kōo
 kuvi di. 22 Tē ña nantí'i Xuva ko ntuvi tsikán ne, nté
 uun ña'a ña nakáku ña. Ntá tsi nainu Xúva ko ntūvi
 tsikan da xe dóo kakuinima ñá ña náxaxnú ña.

23 Te kāka'án uun ña'a ni ntō kídaā: “Koto nto, tsí
 i'a tuví Cristu”, o te kāka'an ña: “Ikān tuví ña”, ne,
 ñá ku kuinti'xe nto ña. 24 Tsí ki'xi ña veté ne, ka'an
 ña tsí Cristu ña. Tuku ña veté san ne, ka'an ña tsí
 kaka'an ñá naa Xuva ko. Víi ña nuu i é kīnī ña'a
 san ne, víi ña nuu i e dóo na'nu é kāni nta'ví ña ña'a
 san. Tē dí kuvi ne, un tsi nte ñá ntákuinti'xe i ko
 kaní nta'ví ña ña. 25 Koto nto, tsi é di'na kaka'án u
 ni ntō é kuān koo kuvi. 26 Dukuān né, te kāka'an ñá
 ni ntō: “Koto nto tsí tuví ña má kū'u kan”, ne, ñá
 ku ñe'ē nto. Te kāka'an ña: “Tuví ña má ví'i kán”,

ne, ñá ku kuinti'xe nto. ²⁷ Tsí vatā ó kaxi'í nuu nté uun diñi i e dukún kân un tsi nté tuku diñi i kân né, kuan kōo xi'í nuu ka'nu ú ne, da née inī xnto nainu ú, xu'u é vēxkúvī ú ñatī. ²⁸ Dā mí'ī ká tuví kúñu tē'ú ne, ikân ntátaká nuu skuilú san.

Nté koo nainu Jesucristu

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ Ura tsí i tē ntí'i e dóo ntánto'o ña'a ntuvi tsikán ne, kuneé ngantií san; nté ña xi'í nuu ká xoó san. Kó'xō kímī san e dukún kân ne, kantá nuu e dukún kân. ³⁰ Kidáā ne, ntii díto nuu i e dukún kan ñña kó, xu'u é vēxkúvī ú ñatī. Kidáā ne, un ntíí ntíí ña'a ñuxiví sa ne, u'vī ña. Kiní ña tsi vé'xī ú, xu'u é vēxkúvī ú ñatī, mé'ñū viko é ñu'u e dukún kân. Kiní ña tsi dóo iō ntii kó, tsi dóo ka'nu u. ³¹ Taxnūu ú ánje kó e dóo ntii nakuēku ña trunpetá ne, natee ta'an ña ña'a, ña é nakaxnúu ú, dā mí'ī ka mí ntoo ña da kanñi ñūxiví sa.

³² Koto nto tun ígū sán ne, kiní nto: Dá dā vé ute nta'a utun san, dá dā vé kakene xuku í ne, ini nto tsí dokó sa xee ntúvi ka'ni. ³³ Kuan kōo kuvi dí te inī ntí'i ntó nuu i tsíkan. Kutunī nto tsí é ntítsí nteé u xi'i nto. ³⁴ Nuú é ntaā i é kāká'án u ni ntó tsí ña kuví ña'a, ña ntántoo ntuvi sá'a, dā nté kuvi ntí'i nuu i sá'a. ³⁵ E dukún kan ni ñūxiví sa ne, kunaa, ntá tsi tú'ūn kó ne, ñá kunāa kue'en.

³⁶ Ntá tsi nté uun ña'a ñá ini ña neé ura kuvi sá'ā, nté ánje Xuva kō, ña ntoo e dukún kân, nté xu'u é I'xā ñá ko ñá iní u. Da mii Uvā kó ini ña.

³⁷ Vata ō kúvi ntuvi dá ítúvi ña ata ika ko Nōeé ne, kuan kōo kuvi te nainú u dí, xu'u é vēxkúvī ú ñatī. ³⁸ Tsi kidáā ne, ntuvi di'na dá nakuntéku ntute ñuxiví san ne, ntaé'xī ña ntáxi'i ña ne, ntatánta'a ña. Kuan ō dé ña da nté xee ntúvi é kī'ví Noee íni arká san. ³⁹ Nā ni kutūni ña nté koo kuvi ña dā nté xee

ntúte san é natavi núu ña un ntíí ntíí ña. Kuan kōo kuvi te nainú u di, xu'u é vēxkúvī ú ñatīi. ⁴⁰ Kidáā ne, uvi ñá'a ñatīi san ne, ntaítu ña. Uun ña kí'in ña nī kó ne, uun ña kutuvī mii ña. ⁴¹ Úvi ñadī'í san ne, ntántiko ña. Uun ña kí'in ñá nī kó ne, uun ña kutuvī mii ña.

⁴² 'Koto nto ve, tsi ñá ini ntó nee ntúvi, neé ura nainú u, xu'u é Tó'lo ntō ko. ⁴³ Ntá tsi kuenta tsí vií nto. Tē dí inī tó'lo vī'i san neé ura kí'xi ña du'ú san niñú a ne, koo tú'vē ñá ne, ñá kuē'é ña é ki'i dú'u ña du'ú san iña ña. ⁴⁴ Dukuān ne, koo tú'vē nto ve. Tsí ura dá ña kantétu nto ne, ura í tsikan nainú u.

*Ña é kāde tsiñu vá'a nī ña é ña kāde tsiñu vá'a
(Lc. 12:41-48)*

⁴⁵ 'Xoó ña'a, ña kade tsiñu e dóo ini de ntáa ña, ña e dóo kí'in inī í ne, ka'an tó'lo ñá é kuvi kodo nuū ñá iña vi'i ña, é kuē'é ña é kā'xí ña ntáde tsiñu ni'i ña te xee úra í. ⁴⁶ ¡Nté kuí vá'a nī ña é kade tsiñu te kāde ntaa ñá tē xee tó'lo ñá! ⁴⁷ Nuū é ntaā i é kāka'án u nī ntō tsi kué'e tó'lo ñá é kūnteé nta'a ña un ntíí ntíí iña ña. ⁴⁸ Ntá tsi te ña kade tsiñu san kini kaa ña ne, kadē kuení ña te kukuí ka tó'lo ñá ne, ⁴⁹ kade xení ña nī ña ntáde tsiñu ni'i ñá né, da mií kuē'en tsi e ntáxi'i ntaé'xi ña nī ña kí'vi ni'i ñá ne, kidáā ne, da nēe inī ñá naxee tó'lo ña ⁵⁰ ūun ntuvi dá ña kantétu ña. ⁵¹ Kidáā ne, ta'xi tó'lo ña ñá. Ká'an ñá tsí ni'i ña é ntō'lo ña é kāduku ntée ña vete. Ikān né, dōo kueku ña ne, naka'xí ka'ñí ña nú'u ñá.

25

Kuenta iña ú'xi ñádī'í kuétsī

¹ 'Mí kadē kú'vé Xuva kō ne, vata kaa u'xi ñádī'í kuétsī é kuē'en ni'í tun kantílīn tun é kuē'én tun é nāni'i ta'án tun ña da vé tánta'a san. ² Ú'un ñá'a tún ne, ña túvi dīkí tun nté koo vií tun. Ú'un ñá'a tún ne,

dōo iō dikí tun é vīi tun. ³ Ta'nu é ña tuvi dikí í san ne, dā kue'en ni'í tun kantílīn tún ne, ña ni idō tún asete. ⁴ Ntá tsi ta'nu iō dikí í ne, odō tún tsá'a āseté tun ni kántílīn tun. ⁵ Da ñi kākukuii ña da vé tánta'a sán ne, kídī tun. ⁶ Dā kú dava ñuu ne, kaka'an ñá'a: “Koto nto tsi vé'xi ña da vé tánta'a san. Kue'ēn ntó te nāni'i ta'an nto ña”, ka'an ña. ⁷ Nákuntāñí tun, un ntíí ntíí tun, vata koo é tsoo tú've tún kantílīn tun. ⁸ Kidáā ne, ntáka'an tá'nu é ña tuvi dikí í san ni tā'nu e dōo iō dikí í san: “Tā'xi kudii nto áseche nto, tsí kanta'va mí kanchílīn ntí”, ka'án tun. ⁹ Ntá tsi nantiko koó ta'nu iō dikí í san: “Á chē ña xee tá'an iñá ntí che tā'xi ntí nto. Díí ka vá'ā ó che kuē'en ntó, kūkuiín nto iña mii nto nu á'ví kán”, ka'án tun. ¹⁰ Da ñi kuē'en tún kūkuiín tun ne, kidáā xéé ña da vé tánta'a san. Ta'nu é iō tu've i ne, kúkí'ví tun má ví'i kán mí kakūvi viko sán ne, nakādi tó'o ví'i sán xi'í san. ¹¹ Dā rkontúví ne, xéé tā'nú nguii sán ne, ntáka'án tun: “iNakaán nto xi'i nto, tó'o ví'i!”, ka'án tun. ¹² Ntá tsi kaka'an tó'o ví'i san: “Nuu é ntaā i é káka'án u ni ntō, tsí ña iní u nto”, ka'an ña —ka'an Jéssu.

¹³ Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Kuntōo tú've ntó ve, tsí ña ini nto nee ntúvi, neé ura é naínú u.

Kuenta iña diú'un

¹⁴ Mí kadē kú've Xuva kō ne, vata kaa uun ña'a kaa, ña é dā ve ki'in túku ñuu. Kāna ña ña ntáde tsiñu iña ñá ne, xé'e ñá é kuēnta víi ña iña ña.

¹⁵ Xé'e ña ūun ña kade tsiñu san u'un míil diu'ún san. Uun ña'a ña né, uvi míil. Ña kuvi ūnī san ne, xé'e ña ña ūun míil. Xé'e ñá é un é un ña vata tsi kaa kutíi ña kuenta víi ña. Kidáā ne, kué'en ñá. ¹⁶ Ña é ni'i í u'un míil sán ne, ura tsí i kue'en ñá ne, dé tsiñu ni'i ña é u'un míil sán ne, ní'i ka xtūku ña u'un míil

ka. ¹⁷ Kuan tsī o dé ña é nī'i i uvi míil sán di. Ní'í ká xtukú ña uvi míil ká di. ¹⁸ Ntá tsi ña é nī'i i uun míil sán ne, ēte ña xavi ne, í'xi ña diu'un tó'o ñā.

¹⁹ Dā kú na'a ne, nāxee tó'ō ña ntáde tsiñu san ne, nadita ñá kuenta. ²⁰ Ña é nī'i i é u'un míil sán ne, nāxee ñá ne, nāku'é'e ñā tó'o ña ū'un míil ká xtuku é nī'i ña. Kaka'an ñá nī tó'o ñā: “É ū'un míil e tá'xi nto kó ne, i'a nī'i xtuku ká u u'un míil ká iña nto”, ka'an ña. ²¹ Kaka'an tó'o ña ni ñā: “Dōo vá'ā o den, e dén ntaan. Tsí da xe dén ntaan un siin e tá'xī ú o ne, kué'e ká xtuku tá'xī ú o é kadān ku'ven. Kí'xin nī kó, kutūvin dīnín nī ko”, ka'an ña. ²² Ña é nī'i i uvi míil sán ne, nāxee ñá di. Kaka'an ñá nī tó'o ñā: “É ūvi míil e tá'xi ntō kó ne, i'a nī'i ká u uvi míil ká xtuku, é nī'í ko”, ka'an ña. ²³ Kaka'an tó'o ña ni ñā: “Dōo vá'ā o dén, e dén ntaan. Tsi dén ntaan é un siin e tá'xī ú o ne, kué'e ká xtuku tá'xī ú o é kadān kú'ven. Kí'xin nī kó, kūtūvin dīnin nī ko”, ka'an ña. ²⁴ Ña é nī'i i uun míil sán ne, xée ñā di. Kaka'an ñá ni tō'ó ñā: “Iní u tsi dōo diin nto. Katava nto mí ña ni í'xi nto ne, kata'vi nto mí ña ni itu nto. ²⁵ Dukuān ne, ū'ví ko ne, ixkú'xī ú diu'un nto. U'un nto diu'un nto”, ka'an ña. ²⁶ Ntá tsi kaka'an tó'o ña ni ñā: “Dīvīn né, dōo kini iden, dōó du'xen ō. Inin tsí katāvá u mí ña ni í'xī ú ne, kata'vī ú mí ña ni itú u. ²⁷ ¿Nté kui ña ni xtuvín ntun diu'ún ko mí kue'nu i'xá i, vata koo é te ntiko kōó u ne, nani'í ko diu'ún ko ni i'xa i?”, ka'an ña. ²⁸ Kidáā ne, kaka'an ñá ni ña ntoo ikān: “Naki'i nto é uun míil é nī'i ñá ne, kué'e nto ñā é nī'i i u'xi míil san. ²⁹ Tsí da xōó ka ña'a é iō iña ñá ne, ní'í ká ña; kukuika ñā. Ntá tsi ña é ña kué'e iō iña í ne, naki'i ká ña é iō iña ña. ³⁰ Ña é ña vá'ā ó kade tsiñu sán ne, kiñu'u nto ña kí'i kān mi dōo nee. Ikān né, dōó kueku ña ne, ka'xí ka'ñī ña nú'u ñā”, ka'an ña.

Nté koo xntēkú kū've Xuva kō iña ña'a dá kanñi ñuxiví sa

³¹ Tē nainú u, xu'u é vēxkúvī ú ñatīi ne, dōó ka'nu ña'a u. Ki'xi ú ni ūn ntíi ntíi ánje kó ne, kutūvī u nú tēu ko e dōó ka'nu u. ³² Nataká nuu un ntíi ntíi ña ñuxiví san nuú ko ne, tsoo xio ú ña, é un é un ña, vatā ó katsoo xio paxtú san ndi'u ñá ni lē'ntu ña. ³³ A le'ntú san ne, tsoo ú ti diñi kua'a kó ne, ndi'u sán ne, tsoo ú ti diñi datsin ko. ³⁴ Kidáā ne, xu'u é Rei ú ka'án u nī ña ntoo diñi kua'a ko: “Ki'xi nto, tsi dóo ntio Uva kó nto. Kuntōo nto mí kadē kú've Xuva kō tsi é ió tu've iña nto un tsi nte dí'na dá de kú've ñá ñuxiví san. ³⁵ Tsí dā kákin kó ne, ta'xī nto é kā'xí u. Dā itsí ko ne, ta'xī nto é kō'o u. Kuān te xio ñuú vé'xī ú ne, dōo diní nto é kutūvī u ni ntō. ³⁶ Dá kantíi u ne, ta'xī nto doo é kunūu u. Dá nchokuví u ne, ixxoto ni'ni nto ko. Dá inuu kutu ú ne, ixxoto ni'ni nto ko”, koo ka'án u. ³⁷ Kidáā ne, ká'ān ña é vā'á ña'a san ní ko: “¿Amá ntu ini ntí e kákin ntō ne, tā'xí ntí é kā'xí nto? ¿Amá ntu ini ntí e itsí ntó ne, tā'xí ntí é kō'o nto? ³⁸ ¿Amá ntu ini ntí e xio ñuú ve'xi nto ne, tā'xí ntí mí kutuví nto? ¿Amá ntu ini ntí e kantíi nto ne, tā'xí ntí doo é kunūu nto? ³⁹ ¿Amá ntu ini ntí é nchokuví nto, o nuu kutu ntō ne, ixxóto ni'ni ntí nto?”, koo ka'án ña. ⁴⁰ Kidáā ne, xu'u é Reí u ne, ká'ān ú ni ñā: “Nuu é ntaā i é káka'án u ni ntō, tsi da kuān ó de nto ni tā'an nto, ña é díi ka dutsi ne, vata te xū'u kuán o de nto nī ko”, koo ka'án u.

⁴¹ Kidáā ne, xu'u é Reí u ne, ká'ān ú nī ña ntoo diñi datsin kó: “Kunu nto nuú ko, ña kini ntáa. Kue'ēn nto mí kai'xi ñú'u ntii dañu ntūvi, é de kú've u iña tó'ō e ña vā'ā san nī ánje i. ⁴² Tsí dā kákin kó ne, ña ni tá'xi ntō é kā'xí u. Dā itsí ko ne, ña ni tá'xi ntō é kō'o u. ⁴³ É xīo ñuú vé'xī ú ne, ña ni tá'xi ntō

mí kutūví u. Íntíí u ne, ña ni tá'xi nto dōo é kunūu u. Nchokuví u ne, ínūu kutū ú ne, ñá ni íxkoto ní'ni nto ko”, koo ka'án u. ⁴⁴ Kidáā né, tsixe'e ñā'a sán ko: “¿Amá ntu kákin ntō? ¿Amá ntu itsi nto? ¿Mí'i ntū é xio ñuú ve'xi nto? ¿Amá ntu kantíí nto, ō é nchokuví nto, o ínūu kutu ntō ne, ña ni xntíi ntí nto?”, koo ka'an ña. ⁴⁵ Kidáā ne, ká'án ú ni ñā: “Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō, tsí te ña ni xntii nto ta'án nto, ña é díí ka ntā'ví san ne, ña ni xntíi nto kó dí”, koo ka'án u. ⁴⁶ Kidáā ne, kí'in ñā mí ní'i ña é nto'o ña ntii dañu ntūvi. Ntá tsi ña é vā'á san ne, kuntoo ña ni Xuva ko ntii dañu ntūvi —ka'an ña.

26

*Dā ntúkū nuu iní ña nté koo t̄in ña Jesuu
(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)*

¹ Dā kúvi ká'an Jesúsú sá'ā ne, kaka'an ñá nī ña ntánt̄ikin ña:

² —Iní nto tsí uvi ntúvi ve xee viko dá nātavá Xuva kō ña Israee ñuú Egítō. Kidáā ne, xu'u é vēxkúvī ú ñatíí ne, ntada ñá ko kuenta ntá'a ña'a san é naxnteē ñá ko ntiká krusi kan —ka'an ña.

³ Ntūvi tsikán ne, nataká nuu tó'ō dutú san ni ñatā san má vi'i ká'nu dutu ñá odo nūu, ñá nani Caífaa. ⁴ Nāt̄in ña ni tā'an ña nté koo t̄in xu'ū ñá Jesúsú é ká'ní ña ña. ⁵ Ntá tsi ntáka'an ña:

—Ñá vī o mé'ñū vikó san vata koo é ña kudíin ña'á san ni kō —ka'an ña.

*Dā da'ví ñad̄í'í san cho'o vídin d̄iki Jesúsú
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)*

⁶ Dá tūví Jesúsú ñuú Betania, má vi'i Sīmuun (ñā é kānakó'xo kúñu ī kídaā) ne, ⁷ xée uun ñad̄í'í mí tuví ña, ní'i nta'a ña ūun xuxu cho'o vídin e dóo nuu á'vi. Dá'vi ña d̄iki Jesúsú chó'o vídin san da túvi ña nú

mēsa kan. ⁸ Ntá tsi kudiin ña ntántikín ña da íni ña ne, kaka'an ña:

—¿Nté kui doto xntu kanatívi ñá cho'o vîdín san? ⁹ Tē dí ni diko ñā né, dōo kue'é diu'un ní'i ña. Kidāā ne, kuvi kué'e ña diu'ún san ñá ntā'vi —ka'an ña.

¹⁰ Ntá tsi tēkú Jesuu nee iña ntádē kuení ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Ñá ku natēku du'xen ntó ña, tsí nuu i é vā'á kade ña nī ko. ¹¹ Ña túvī nté uun ntuvi é ña kuntóo ña ntā'ví san ni ntō, ntá tsi xu'ú ne, ñá nā'á ka kutuví u ni ntō. ¹² Dā da'ví ña kúñū kó cho'o vîdín san ne, kaxtūví tu've ñá ko é kuntū'xí u. ¹³ Nuú é ntaā i é kāka'án u ni ntō tsí dā mí'lí ká e ntáka'an ntódo ña tú'ún va'á san kuenta iñá ko kanñi ñūxíví sa ne, ká'an ñā'a nté o dé ñadī'í sa'á ne, naka'an ña ñā —ka'an Jēsuu.

Dā diko Júda Jēsuu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Kidāā ne, uun ña'a ñā é uxuvi ñá'a san, ñá nanī Júda Iscārioté ne, kué'en ñā mí ntoo tó'ō dutú san, ¹⁵ kaka'an ñá ni ñā:

—¿Nté ntu kaa ta'xi nto kó te ntāda ú kuenta Jēsuu ntá'a nto? —ka'an ña.

Xé'e ña ña ōko u'xí diu'un kui'xín ne, ¹⁶ nté ūra tsikan ntúkū nuu iní ña nté koo ntada ña kuenta Jēsuu.

Dā é'xi dadñi Jesuu ni ñá ntántikín ña

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹⁷ Dā kí ūun viko da nátava Xuva kō ña Israee ñuú Egítō sán ne, xéē ña ntántikín ña mí tuví Jesuú ne, ntáka'an ña:

—¿Mí'lí ntū ntio nto é xtūví tu've nti é ká'xi ntó iña vikó sā'a? —ka'an ña.

18 Kaka'an Jesús ni ña:

—Kue'ēn ntó ñuú Jerusaleen, nú vi'i ña tsikán ne, ká'an nto ni ñā: “Kaka'an Mástrú san: É dokó sa xee ura iñá ko. I'a nú vi'i nto kán ka'xí u iña vikó san nī ña ntántikín ko”, koo ka'an nto —ka'an Jesús.

19 Kuan ō dé ña ntántikín ñá vata ō ka'an ñá ne, ikan xtūví tu'vē ña é kā'xi ñá iña vikó san.

20 Dā kuáa ne, íntōo dad̄ Jesús ní uxuvi ñá'a, ña ntántikín ña. 21 Da ntaé'xi ña ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō, tsí uun nto ne, díko ntō ko —ka'an ña.

22 Ñá tē nté kaa íntoo nta'xa ña ne, é un é un ña ntátsixe'e ña ñā:

—¿Vá ðivi ntū u, Tó'ō? —ka'an ña.

23 Kaka'an Jesús ni ña:

—Ña é dad̄ tsi xnuu ntó'o tañú'u i ini ko'ó san nī kó ne, ðivi ñā e díko ñá ko. 24 Xu'u é vēxkúvī ú ñatí ne, kuví u vatā ó uve na'a tú'un Xuva kō, ntá tsi ntā'vi ide ña é ðikó ko. Dí ka vá'ā ó tē dí ña ni kaku ña —ka'an ña.

25 Júda, ña é dikó ñá ne, tsixe'e ñā:

—¿Vá xū'ú ntu, Tó'ō? —ka'an ña.

Kaka'an Jesús ni ña:

—Kuān ó kaka'an —ka'an ña.

26 Da ñī ntaé'xi ñá ne, kī'i Jesús tañú'ū sán ne, nākué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō ne, kátsin dava ña ne, xé'e ñā ña ntántikín ñá, kaka'an ña:

—Kī'i ntó, ka'xí nto. Sá'ā ne, kúñū kó —ka'an ña.

27 Kī'i ña e'xin sán ne, nākué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō ne, xé'e ña ña, kaka'an ña:

—Ko'o nto, un ntīí ntīí ntó, 28 tsi sá'ā ne, níñī ko é xē'é u xu'u kó é kātī ú kuenta iña dóo títín ña'a san vata koo é nakate Xuva kō kuetsí ña. 29 Kaka'án u ni ntō tsí ña ko'ó ka ú ntute tinti'ó sa dā nté ko'ō

dadĩ ú ni ntō ntute tinti'ó xēé san mí kadē kũ've
Xuva kō —ka'an Jėsuu.

Dá kakā'an Jėsuu tsí ka'an Pedru tsí ña íni ñá ña
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Dā kúvi íta ña nchu'un iña Xuva kó ne, ntĩ ña,
kue'en ña xuku Olívu. ³¹ Kidáā ne, kaka'an Jėsuu ni
ñá:

—Un ntĩ ntĩ nto kunu nto kó niñú ve. Tsí kuān ó
uve na'a tú'un Xuva kō é kākā'an: “Ka'ni u paxtú
san ne, kaka xaa un ntĩ ntĩ a le'ntu san”, ka'an
tú'un Xuva kō. ³² Ntá tsi te ntoto xtuku ú ne, kí'ın
ú, kodo nūú u ñuú Galilea —ka'an ña.

³³ Pedrú ne, kaka'an ñá ni Jėsuu

—Kuān té un ntĩ ntĩ ñá kunu ña nto ne, ñá kuan
koo vĩ u —ka'án Pedru.

³⁴ Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā.

—Nuu é ntaā í kaka'án u ni ō tsí niñú ve ne, di'na
dá kāna lí'xĩ sán ne, é uni ĩto ka'an tsí ña inín ko —
ka'an Jėsuu.

³⁵ Kaka'an xtúku Pedru ni ña:

—Kuān te kuví u ni ntō ne, ñá kā'án u e ñá iní u
nto —ka'an ña.

Kuan ō ka'an un ntĩ ntĩ ña ntántĩkin ñá di.

Dá kũka'an ntâ'ví Jesuu má utun mí é nani Get-
semānii

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Kidáā ne, kue'en ní'i Jėsuu ña mí é nani Get-
semānii. Kaka'an ñá nĩ ña ntántĩkin ña:

—Kuntōo nto i'a, na kí'ın u da'a san, kika'an
ntâ'ví u —ka'an Jėsuu.

³⁷ Ntēka ña ntuvi í'xá Zebedeú san nĩ Pedru. Dōo
kúnta'xa iní ña. Dōo dé kuení ña. ³⁸ Kidáā ne,
kaka'an ñá nĩ ntuni ñá'ā san:

—Dóko sã ña kutií u e dōo nuu nta'xa nimá ko.
Kuntōo nto i'a ne, kuntitō ntó nĩ ko —ka'an ña.

³⁹ Kué'ēn ká ña un sīn ne, nakani iti ña da nté tantée xteen ña ñu'u kán ne, dá kakā'an ntâ'ví ña, kaka'an ña:

—Ūvá, te kūvi né, tā'xi nto é ña nto'ó ko. Ntá tsi ña te é ntio mii ko, tsí nté koo é ntio nto —ka'an ña.

⁴⁰ Nāxee ña mí ntoo ña ntántīkin ñá ne, ntákidi ña. Kaka'an ñá nī Pedru:

—¿Nté uun urá ntu ña ni kutii nto kuntito nto nī ko? ⁴¹ Kuntito nto ne, ka'an ntá'ví ntó vata koo é ña vií nto é kīni kaa. Nima ntó ne, ncho vii é vā'a, ntá tsi kúñu ntō ne, ñá kākutíi i —ka'an ña.

⁴² Dā kúvi uvi íto kue'en ñá kūka'an ntâ'ví ña ne, kaka'an ña:

—Uva, tē ña kuvi kuíta nti'xin sá'ā é ña nto'ó ko ne, na kuān koo kuví vatā ó ntio nto —ka'an ña.

⁴³ Dā náxee xtúku ña ne, ntákidi xtuku ntuni ñá ntántīkin ña, tsí kantadí mii ntuxnūú ña ma'na.

⁴⁴ Tsoo mii xtúku ña ña ne, dá kuē'en ñá, kuka'an ntâ'ví xtuku ña é kūvi unī íto. Kuan tsí o kaka'an ntâ'ví xtuku ña. ⁴⁵ Kidáā ne, naxee xtuku ña mí ntoo ña ntántīkin ñá ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Ntákidi dúkuan ntu ntō? ¿Ntoo da'na ntu nto? Koto nto tsi e xée ūra í ve é xu'u é vēxkúvī ú ñatíi ne, ntada ña ko kuenta ntá'a ña kini ntáa san.

⁴⁶ Nakuntáñī nto, k'ín ō, tsi é xee ña é dikó ko —ka'an ña.

Nté ō tñn ña Jesuu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Da nīi kākā'an dúkuan ñā ne, xée Júdā, uun ña'a ña é uxuvi ñá'a san. Ñá tē nté kaa ña'a ntéka ña, ña odo káa ni ūtun. Vé'xi ña kuēnta iña tó'ō dutú san ni ñatā san. ⁴⁸ Ña é diko ñá ne, é ká'an ñá ni ñā'a san:

—Xoó ña'a, ña é ka'xí u xu'u i ne, ña ña tñn nto ña —ka'án Júdā.

⁴⁹ Ura tsí i xee ña mí tuví Jesuu, kaká'an ña:

—So'lo ntō dá, Mastru —ka'an Júdā.

Ne, ē'xí ña xu'u ña. ⁵⁰ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Viin nee iña é vē'xin é viin —ka'an ña.

Kidáā ne, xée ñā'a sán ne, t̄in ña Jessu é kí'in ní'i ña ñá nuu ña tsiñu na'nu i san.

⁵¹ Uun ña'a, ña ntántikin Jéssuú ne, tāvá ña káa ñā ne, ē'ní ña ña kade tsiñu iña dutu ñá odo nūú san. Nákuítá tu'un ña lo'xo ña. ⁵² Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Nāxnuu vá'an káa o. Xoó ña'a é naā ñá ní káā ne, káā kuvi ní'i ñá dí. ⁵³ ¿Vá ña kuvi ntu ká'an ú ní Uvā kó, kuini nto ne, ura dú'va tsi i táxnūu ña uni diko u'xi míil ánje ñā? ⁵⁴ Ntá tsi tē dí kuan kōo ne, ¿nté ntu koo kuntaa vatā ó kaka'an tú'un Xuva kō é da mii é kuān koo kuvi? —ka'an ña.

⁵⁵ Ura tsíkán ne, kaka'an Jéssu ni ñā'a san:

—¿Vē'xí ntu nto é t̄in nto uun ña du'u, é kuan o odo ntō káa nto ní ūtun san é vēxt̄in nto ko? Utén utén tuví u má ūkún nto kán ne, ña ní t̄in nto ko.

⁵⁶ Ntá tsi kuan kōo kuví vatā ó kaka'an tú'un Xuva kō, vata koo é kūntaa é kākā'an ñá ka'án naa Xuva ko kídaā —ka'an Jéssu.

Un ntíí ntíí ña ntántikin Jéssuú ne, inu ña ne, xtuví mii ña ña.

Dā ntitsí me'ñu Jessu núu dutu ñá odo nūú san

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Ña e t̄in Jessuú ne, kue'en ní'i ña ña mí tuví dutu ñá odo nūú san, ñá nani Caífaa. Ikān ntoo mastrú lei ní ñátā, ña ntádē kú've san dí. ⁵⁸ Ntá tsi ntikin íka Pedrú san ña dá ntē xee ña nu kí'i kán nú ví'i dutu ñá odo nūú san. Kúkí'ví ña iní i kán né, ikān itúvi ña ní sntadún san vata koo é kōto ntodo ña nté koo kuvi Jessu.

⁵⁹ Dutu ñá odo nūú san ni ūn ntíí ntíí ña tsiñu i sán ne, ntuku ñā ña é dā'ví dovete ata Jesuu, vata koo é kā'an ña é na kuvī ña. ⁶⁰ Ntá tsi kuān te titín ña vete xee ña ne, ñá tē kuédadii ni kā'an ñá vata koo é kuē'é ña ña doxi'í san. Kidáā ne, xée ūvi ñá'á ne, ⁶¹ ntáka'an ña:

—Ñatíí sa'á ne, kaka'an ña: “Kuvi nanūu u xúkun Xuva kō sán ne, úni ntūvi tsí naxntītsi xtúku u”, ka'an kú ña —ka'an ñá'a san.

⁶² Nákuntītsí dutu ñá odo nūú san ne, kaka'an ña:

—¿Ña tuvi ntu é nantiko koō nto? ¿Nee iñá ntu sá'á é ntáka'an ñá'a san iña nto? —ka'an dútu ñá odo nūú san ni Jēsuu.

⁶³ Ntá tsi nte un siin ña ni ká'an Jēsuu. Kidáā ne, kaka'an dútu ñá odo nūú san ni Jēsuu:

—Kaka'án u ni ntō nuu Xuva ko, ña kantíto san, ka'an ntó nī kó tē Cristu ntí'xe nto, te Ī'xá Xuva ko ntō —ka'an ña.

⁶⁴ Kidáā ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—É kākā'an ntú ku nto. Ntá tsi kaka'án u ni ntō tsí vi'í a vé ne, kiní nto ko, xu'u é vēxkúvī ú ñatíí, te tuví u diñi kua'a Xuva kō, ña e dóo ntii iní í san. Ki'xi ú mé'ñū viko e dukún kán —ka'an Jēsuu.

⁶⁵ Kidáā né, kūdiin dútu ñá odo nūú san ni ñā ne, ntata ña dōo ñá vatā xkoó ini ñá ne, kaka'an ña:

—¿Dōó kinī ó kaka'an ña tsí dadii ña ni Xuva kō! ¿Vá kántio ká ntu ko ñā'a, ña é ntada ntaa? É tekū nto tsi dóo kinī ó kaka'an ñá iña Xuva ko. ⁶⁶ ¿Nté o kadē kuení nto? —ka'an ña.

Nantíko kōó ña nguī san, ntáka'an ña:

—Iō kuetsí ña. Kuétsī é kuvī ña —ka'an ña.

⁶⁷ Kidáā né, tī'vi dii na nuu ñá ne, e'ní ña ña ne, xé'ē nuu na vinuu ña. ⁶⁸ Ntáka'an na:

—Ká'an ntō ve, Cristu: ¿Xoó ntu é'ni i nto? —ka'an na.

Dá kakā'an Pedru e ñá ini ñá Jesuu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Kuan tsi ō itúvi Pedrú san nu kí'i kǎn. Xée ūun ta'nu kade tsiñu nú ví'i dutú san mí tuví ña ne, kaka'an tun:

—Dívi ntō né, dadii tsi kaika nto ni Jēsuu, ña vé'xi ñuú Galileá san —ka'an tun.

⁷⁰ Ntá tsi núu un ntíí ntíí ña'a san kaká'an ña:

—Ñá íní u nee é kākā'an nto —ka'an Pedru.

⁷¹ Dā ntíi ña xí'i kán ne, é tūku ta'nu kade tsiñu íni tún ña ne, kaka'an tún nī ña ntāñi étsin san:

—Ña sǎ'á ne, dadii kaika ña ni Jēsuu, ña vé'xi ñuú Nazaree —ka'an tun.

⁷² Kaka'an xtúku Pedru e ñá ini ñá ña. Kaka'an ña:

—Ni Úva kō, ñá íní u ña sǎ'a —ka'an ña.

⁷³ Dā ku e ví'i ne, xéē ña ntāñi san ne, ntáka'an ñá nī Pedru:

—Nuu é ntaā i é nto'o ne, kaduku ntée nto ña tsikan, tsí kaka'an ntó vatā ó kaka'an ña —ka'an ña.

⁷⁴ Kidáā ne, kaka'an ña é na kuē'é Xuva ko ñá é na ntō'o ñá tē ña nuu é ntaā i é kākā'an ña. Kaka'an ña:

—Nuu é ntaā i, ñá íni ntí'xe ú ña tsikan —ka'an ña.

Ura dú'va tsi i kána lí'xī san. ⁷⁵ Kidáā né, naka'an Pedru é kākā'an Jēsuu ni ña: “Dí'na dá kána lí'xī sán ne, úni ito ka'an e ñá inín ko”, ka'an ña. Kidáa ne, kīi Pedrú ne, ekú kue'en ña.

27

Dā ntáda ña kuenta Jēsuu ntá'a Pilatu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Dā tuví ne, un ntíí ntíí tó'ō dutú san ni ñatā sán ne, nataká nuu ña é kākā'an ña é na kūví Jesuu. ² Kī'ní

ña ña ne, kue'en ní'i ña ña nūu Pílatu, ña tsiñu ka'nu i iña ñuú Roma.

Dā xi'i Júdā

³ Júdā, ña é diko Jesús, dā kútuni ña tsí kuví Jesuú ne, nātivi iní ña ne, ntāda xtuku ña kuenta é ōko u'xí diu'un kui'xín san nta'a tó'ō dutú ni ñatā san.

⁴ Kaka'an ña:

—Édé u kuétsī, tsí ña té nee é kini kaa ni ídé ña é kuvī ña —ka'an ña.

Ntá tsi ntáka'an ñá ni ñā:

—Ná tē neé kuenta iñá nti. Kuenta iña míi ō —ka'an ña.

⁵ Été xaa Júdā sán diu'ún san má ūkún kán né, ntīi ña, kue'en ñá ne, naku'é ne mii ñā kúñu ñā.

⁶ Ntá tsi nátaka tó'ō dutú san diu'ún san ne, ntáka'an ña:

—Dōo xíi kaa é xnūu o diu'un sá'a ini etun mí ñu'u é kaxé'e ña'a san doméni iña Xuva ko, tsí niñi é īnuu á'vi sá'ā —ka'an ña.

⁷ Édé kuení ña ne, ñīi ña ñu'u iña ñá kade vá'a kídi nte'ú san mí kuntū'xí ña vé'xi xio ñuu. ⁸ Dukuān ne, kaka'an ñá Ñu'ú Niñi ñu'ú san un tsi nté vevii.

⁹ Kuan ō kúntaa vata ō ka'an ñá ka'án naa Xuva ko kidaā, ñá nani Jeremia, dá kā'an ña: “Kí'i ña é oko u'xí diu'un kui'xín san, (divi xā'ví e ntáka'an ña Israeé san tsi ntá'vi ña iña ñá ne), ¹⁰ xé'e ñā diu'ún san é ñīi ña ñu'u ña kade vá'a kídi sán, vata ō ka'an Xúva ko ni ko.” Kuan ō ka'an ña.

Dā kantísi mē'ñú Jesuu nuu Pílatu

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Íntīsi me'ñu Jesuu núu ña tsiñu na'nu i ne, tsixe'e ña tsiñu i san ña:

—Divi ntō ne, ¿vá Rei iña ñá Israeé ntú nto? —ka'an ña.

Kaka'an Jesús ni ña:

—É kākā'an ntú ku nto —ka'an ña.

¹² Da ñī ntátsi'i kuetsi tó'ō dutú san ni ñatā san ñá ne, ñá ni kā'an kué'en tsi ña. ¹³ Kidāā ne, kaka'an Pílatú san ni ñā:

—¿Ña katéku ntu nto e dóo titín nuu i ntátsi'i kuetsi ña nto? —ka'an Pílatú san.

¹⁴ Ntá tsi nté uun tú'ūn ña ni ká'an ña. Koó dā kúdu'va ña tsiñu na'nu i san.

Dá kakā'an ña tsí kuví Jesuu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Dá kakuvi viko sā'á ne, kanantíi ña tsiñu na'nu i san da xōo ka ña'a, ña ñu'u kutu san, ña é ntio ña'a san. ¹⁶ Ntuvi tsikán ne, nuu kutu uun ñatíi, ña é ínī un ntíi ntíi ña'a, ñá nani Barābaa. ¹⁷ Dā náataká nuu ña'a sán ne, kaka'an Pílatú san ni ñā:

—¿Xoó ña'a ntu ntio nto é nantíi ú ña: Barabaá san ne, o Jēsuu, ña e ntáka'an ñá'a tsí Cristu ñá, ña vexnákakū nto? —ka'an ña.

¹⁸ Tsí ínī ña é ña'a sán ne, done'u ini ntáda ña kuenta Jēsuu.

¹⁹ Da ñī tuví Pilatu kádē kú'vē ñá ne, taxnuu ñadi'ī ña tú'ūn, kaka'an ña: “Ñá ku ki'nin nūun iña ñá sa'a, ña e dóo va'á ña'a san, tsi dóo kanto'o kó vevii e dóo kinī o kénī kó kuenta iña ña”, ka'an ña.

²⁰ Ntá tsi tó'ō dutú san ni ñatā san tsí'i ña diki ña'a san é na kākan ña é ntíi Barabaá san ne, na kúví Jesuu. ²¹ Kaka'an xtúku ña tsiñu na'nu i san ni ñā:

—¿Xoó ntu é ntuvi ñá sa'á ntio nto é nantíi u? —ka'an ña.

Ntáka'an ñá'a san:

—¡Barabaá! —ka'an ña.

²² Kaka'an Pílatú san ni ñā:

—¿Nté ntu koo víi u ni Jēsuu, ña é ntáka'an nto é Cristu ña? —ka'an ña.

Un ntíi ntíi ña'a san ntáka'an ña:

—¡Naxnteē ntó ña krusi! —ka'an ña.

²³ Kaka'an Pílatú san ni ñā'a san:

—¿Nté kui? ¿Neé ntu nuu i é kīni kaa é idé ña? —ka'an ña.

Ntá tsi díí díí ka ntii ntáka'an ña:

—¡Naxnteē ntó ña krusi! —ntákachu'u ña, ntáka'an ña.

²⁴ Dā íni Pilatú san tsí ña kuvi vií ña, tsí e éni ntu'u ñā'a san kudiin ñá ne, kī'i ña ntute né, nta'a ñā nuu ñá'a san. Kaka'an ña:

—Ña túvi kuētsí ko te kūví ñatíí sā'a. Mii nto ini nto nté koo vií nto ni ñā —ka'an ña.

²⁵ Un ntíí ntíí ña'a sán ne, ntáka'an ña:

—Kuenta iña míi nti é kuví ñá, diví ntí ni í'xá nti —ka'an ña.

²⁶ Kidáā ne, nantii ña Barābaa, tsí kuan ō ntío ña'a san. Dā kúvi natií nuu ña Jesuu xó'ō ne, da táxnūu ña ña é naxnteē ñá ña ntiká krusi kan.

²⁷ Kidáā ne, sntadun ñá tsiñu na'nu i san ne, kue'en ní'i ña Jēsuu má vi'í mé'ñu kán. Nātaká nuu un ntíí ntíí sntadun, ñá ntoo ikán, míi tuví Jesuu.

²⁸ Nantíí ñá ña ne, xnūu ña ña doo kue'e. ²⁹ Dēvá'a ña le'é iñū né, xntekū ñá ñá ñá Jēsuu. Xni'nī ña uun chíin nta'a kua'a ña ne, ínchiti ña nūu ñá ne, da narkínteē ñá ña, ntáka'an ña:

—¡Na kutūví va'ā ntó, Rei iña ñá Israee! —ka'an ña.

³⁰ Tí'vi díí ña nuu ñá ne, kī'í ña chíin é ní'i nta'a ñā ne, da káni ña ñá Jēsuu. ³¹ Dā kúvi narkínteē ñá ña ne, nāki'í ña doo kue'é san ne, naxnūu xtuku ña ña doo mii ña. Kidáā ne, kue'en ní'i ña ñā é naxnteē ñá ña ntiká krusi kan.

Dā naxnteē ñá Jesuu ntíkā krusi

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Dá kuē'en ña ítsi kán né, tā'án ña uun ñatī, ña vé'xi ñuú Cirene, ñá nani Sīmuun. Ēde ña ña kuétsi é kuído ña krusi Jéssu.

³³ Dā xee ña mí nani Gōlgota, é káni tú'un Xiki Díkí Ntixi ne, ³⁴ xé'e ña ntute tinti'o é kādaká rkave é kō'o ña. Dā íto nteé ña ne, ña ni ntío ña ko'o ña.

³⁵ Dā kúvi naxnteē ñá ña ntiká krusi kán ne, nādikí sntadún san xoo é nī'i i doo Jéssu, é un é un ña. Kuan ō dé ña vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō: “Kātsin dava ña doó ko. Nadiki ña xoo é nī'i i dú'nú ko”, ka'an. ³⁶ Kidáa ne, íntōo ña é kuēnta ví ña ña ikān. ³⁷ Xnteē ñá uun ta'vi rkunu dīkí krusi kan é kaka'an neé kuetsi é idé ña. Ta'vi rkunū sán ne, kaka'an: “Ña sá'á ne, Jesuu, Rei iña ñá Israee”, ka'an.

³⁸ Xnteē ñá uvi ña'a ña du'ú ntiká krusi kán ni ñā ntuvi tsikán di. Uun ña'a ña ne, diñi kua'a ña ne, uun ña'a ña diñi datsin ña. ³⁹ Da xōó ka ña'a, ña é íta ntí'xin ne, nārkínteē ñá ña, nakuíko ña dīki ñá ne, ⁴⁰ ntáka'an ña:

—Ntō'o é kānakatsin nto xúkūn sán ne kanaxntitsi xtúku nto té kuvi ūni ntuvi ne, ¡nakākú mii nto kúñu nto vē! Te nuu é ntaā i é Ī'xá Xuva nti'xe ko ntō né, ¡nāntii ntee mii nto kúñu ntō ntiká krusí san! —ka'an ña.

⁴¹ Kuan ō dé tó'ō dutú san, nī mastrú lei san, ni ñatā sán di. Nārkínteē ñá ña, ntáka'an ña:

⁴² —Ña sá'á ne, nakakū ñá tuku ña'a, ntá tsi ña kuvi nakakú mii ñā kúñu ñā. Kaka'an ña tsí Rei iña ñá Israee san ña. Te ntīi ntee mii ña krusí san ve ne, kuinti'xe ntí ña. ⁴³ Kaka'an ñá tsí kakuinti'xe ña Xuva kō. Na nakākú Xuva ko ña ve, tē ntío nti'xe ña ña. Tsí kaka'an ña é Ī'xá Xuva ko ñā —ka'an ñá'a san.

⁴⁴ Ña du'ú san é uve dadii ña ni ñā ntiká krusi kán ne, nārkínteē ñá ña di.

*Dā xi'i Jésuu**(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)*

⁴⁵ Kūneé da kaniñi ñūxivií san da ká'ñu ntuvi un tsi da nté kaeku uni kuáa. ⁴⁶ Ura tsikán ne, dōó ntii ka'an Jésuu, kaka'an ña:

—Elii, Elii, ¿lama sabatani? (é kani tú'un: Xuvā kó, Xuvā kó, ¿nté kuī xtúvī mii ntu ntó ko?) —kuan ō ka'an ña.

⁴⁷ Tékú ña ntáñi étsin ne, ntáka'an ña:

—Kakana ña ñá ka'án naa Xuva ko kídaā, ñá nani Ēlia —ka'an ña.

⁴⁸ Ura tsí i kue'en úun ña'a ne, koó da kaīnu ña, kúki'í ña uun doo é xnuu nto'o ña ntidi íā né, xntekū ñá diki chíñ sán ne, xé'e ñá é kō'o Jesuu. ⁴⁹ Ntá tsi ña nguī sán ne, ntáka'an ña:

—Nakoo mii nto ñā. Koto o tē ki'xi Eliá san é nakakū ñá ña —ka'an ña.

⁵⁰ Kidáā ne, kachu'u ntáa Jesuú ne, xí'i ñā. ⁵¹ Ura dú'va tsi í ne, ntáta ntāa dôxi é rkaa iko ĩni ukun kan, nte diki í un tsi nte xé'e i kán. Táān ne, ntáka xūú san. ⁵² Nakaan ñáña ñā'a sán ne, titín ña kuínti'xe i, ña é xi'i sán ne, ntóto ña. ⁵³ Ntīi ña nú ñáña ñā da ntóto Jesuú ne, kué'en ñā'a san ñuú Jerusaleen. Titín ña'a íni ña ña.

⁵⁴ Dā íni tó'ō sntadún san ni ña ntoo ni'i ñā, ña ntáde Kuenta Jésuu, tsí taán ne, dā íni ña kuán ō kúvi ne, koó dā kúdu'va ña. Ntáka'an ña:

—I'xá Xuva nti'xe ko ña sā'a —ka'an ña.

⁵⁵ Titín ñadī'í, ña vé'xī nté ñūú Galilea, ñá ntántikin Jésuu é xntii ña ñā ne, ntáñi ika ñā, ntaíto dítō ña. ⁵⁶ Maria Madálena ni María, di'i Sāntiau ni Jóseé san, ni di'i i'xá Zebedeú san ne, ntáñi dadīi ña ni ñadī'i, ñá nguī san.

*Dā intú'xi Jesuu**(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)*

⁵⁷ Dā kuáā ne, xée ūun ña kuika, ña ñuú Arimatea, ñá nani Jōsee, ñá kantikín Jesús. ⁵⁸ Kué'en ñā mí tuví Pilatú ne, ntákan ñā kúñu Jēsuu. Kidáā ne, kaka'an Pílatú san é nākué'e ña ña. ⁵⁹ Nāki'i Joséé san kúñu ñā ne, dá xnuu ta'án ña ña doo xee e dóo va'á ne, ⁶⁰ xnuu ñá ña ini ñaña mii ñā é dā ve éte nuu ña ini xuú san. Édí nuu ñá uun xuú ka'nu xi'i ñaña sán ne, dā ntaka ña. ⁶¹ Ntá tsi Maria Madálena ni Maria ñá uun sán ne, ñū'u ntee ña nú ñaña san.

Dā idé sntadún san kuenta nú ñaña Jēsuu

⁶² Téväá du'va tsi ntuvi dá iō dá'na ne, nātaká nuu tó'ō dutú san nī ña fariseú san mí tuví Pilatú ne, ⁶³ ntáka'an ña:

—Ntánaka'án ntí tsí ka'an ñá veté san dá kāntíto dukuan ñā tsí te kuvi uni ntúvi ne, ntoto xtuku ña. ⁶⁴ Dukuān ne, ká'an nto na nākadí va'á ñá ñaña san da nté tē kúvi uni ntúvi, vata koo é ña kí'ín ña ntántikín ñá ne, natava ña kúñu ñā. Kidáā ne, kuvi ka'an ñá ni ñā'a san tsí e ntóto tó'ō ñā é xi'i ña. Díí díí ka kini kaa dovete sá'a é vata kaa dovete é kā'an dí'na ña é ntóto ña —ka'an ña.

⁶⁵ Kaka'an Pílatu ni ña:

—Dikan ntāñí sntadun é kuēnta víi ña. Kue'ēn ntó ni ña, nakadī kutu ntó te kúvi víi nto —ka'an ña.

⁶⁶ Kué'en ñā né, nakadī kutu ñá ñaña san. Édí nuu ña xume ntíkō diñi i mí ntee tá'an xuú san ni ñaña san. Nū'u ntee sntadún san é kuēnta víi ña.

28*Dā ntóto Jesuu**(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)*

¹ Dā ita ntí'xin ntuvi dá iō dá'na, dá tuvi é kuvi ūun ntuvi vité san ne, kué'en María Madālena ni María ñá uun san é kūkoto ntodo ñá ñañā san. ² Kidāā ne, un vá'a tsi taan. Tsi ntíi uun ánje Xuva kō nte e dukún kān. Kī'xi ña, náxtixio ña xuú san ne, dā itúvi nti'i ña. ³ Núu ñā ne, vata kaa dá kāxi'i núu kaa ne, kui'xīn kue'en dóo ña vata katsi. ⁴ Ñá tē nté kaa u'ví sntadún san dá ini ña ña. Koó dā ntan'íi ña ne, vata dí tē xi'i ña. ⁵ Ntá tsi kaka'an ánje Xuva ko ni ñad'íi san:

—Ñá ku u'vī nto, tsí iní u e ntánantuku nto Jēsuu, ña intée ntiká krusí san. ⁶ Xóxō ña, tsí e ntóto ña vata ō ka'an ña. Kī'xi nto, koto nto mí'i inúu ña ne, ⁷ Kué'en nánē'e nto, kūkoto ntó ña ntántīkin ñá tsi e ntóto ña é xi'i ña. Dī'na ña kí'in ña é ntō'ó ñuú Galilea. Ikan nāni'i ta'an nto ña. Sá'a tsí é kā'án u ni ntō —ka'an ánjē san.

⁸ Ura tsí i ntáka ñad'íi san nú ñañā kān. Ú'vī ña, ntá tsi dóo diní ña di. Koó dā ntaínu ñā kue'en ña é kā'an ñá nī ña ntántīkin Jēsuu. ⁹ Da nēe ini tsí ña nāni'i ta'an ña Jesuú ne, kaka'an ñá ntiusi ni ña. Kué'en etsin ñad'íi san mí ntitsí Jesuú ne, ínchiti ña nūu ñá ne, tīn nta'a ña dī'in ña, da ntáka'an ña e dóo ka'nu ña'a ña. ¹⁰ Kidāā ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ñá ku u'vī nto. Kue'ēn ntó, kukoto ntó ta'an ko, na kí'in ñá ñuú Galilea ne, ikan kinī ñá ko —ka'an Jēsuu.

Dovéte e ntáa sntadún san

¹¹ Da nīi kué'en ñad'íi san itsi kān né, iō sntadún san é kué'en ña ñuú Jerusaleen, kúnakoto ñá tó'ō dutú san un nti'ī é kúvi. ¹² Dā xee un ntíi ntíi ñatā san e kána ña ne, natíin ña ni ñā. Dōo kue'e diu'un xe'é ña sntadún san ne, ¹³ ntáka'an ña:

—Ká'an nto ni ñā'a san: “Xéē ña ntántīkin ña niñú ne, kī'i dú'u ñā kúñu ña da nī ntákídí ntī”, koo ka'an nto. ¹⁴ Te tēkú tó'o ntō e ntáka'an ntó ne, ká'ān ntí ni ñā vata koo é ña kué'e ña é ntō'o nto —ka'an ñā nī sntadún san.

¹⁵ Kī'i sntadún san diu'ún san ne, ide ña vata ō ka'an tó'ō dutú san. Kuan tsī ó ntáka'an ñā Israeé san un tsi nté vevii.

Dā teé tsiñu Jesuu ñá ntántīkin ña

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Kidáā ne, kué'en ū'xi ín pustrú san ñuú Galilea. Kué'en ña xūku mí taxnūu Jēsuu ña. ¹⁷ Dā íni ña ña ne, ínūu iní ña ña. Ntá tsi iō ñá e ña ni kuintí'xe ña te divi ntí'xe ña é Jēsuu ña. ¹⁸ Xéé Jēsuu mí ntoo ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—É ta'xi Xuva kō é kadā kŭ'vé u un ntí'í é tuví ñuxiví a nī e dukún kán di. ¹⁹ Dukuān é kāká'án u ni ntō é kué'ēn ntó kanī ñuxiví sa ne, ká'an nto vata koo é kuīnti'xe ña'a san un ntí ntí ñuú san tú'ūn kó ne, nakŭtsi ntute nto ña kuenta iña Xuva ko, kuenta iñá ko, xu'u é I'xā ñá, ni kuēnta iña Espíritū Sántū san. ²⁰ Nakuā'a nto ñá na kāda ntaa ña é un ntí ntí vatā ó kaka'án u ni ntō. Kunūu me'ñu ú nto ntii dañu ntŭví un tsi da nté ntí'í ñuxiví sa. Kuan tsi koo na kōo —ka'an Jēsuu.

**Tū'ún xuva kō vatā ó ntáka'an ña ñuú
Coatzospan
New Testament in Mixtec, Coatzospan
(MX:miz:Mixtec, Coatzospan)**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Coatzospan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Coatzospan

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8f775598-56d9-56fd-966e-15e054d2f275